

De mest komplekse forældreansvarssager

Mai Heide Ottosen og Karen Margrethe Dahl

VIVE

De mest komplekse forældreansvarssager

© VIVE og forfatterne, 2024

e-ISBN: 978-87-7582-394-9

Arkivfoto: Lars Degnbol/VIVE

Projekt: 302283

Finansiering: Social- og Boligministeriets årlige trækingsret på analyse- og forskningsopgaver fra VIVE

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Da den familieretlige reform blev gennemført i 2019, var en af de helt centrale ændringer, at det nyoprettede Familieretshus skulle anlægge en mere differentieret tilgang i sagsbehandlingen for at sikre, at de brudte familier fik et sagsbehandlingsforløb, som passede til deres behov. Forældreansvarssagerne skulle fremover inddeles i tre spor: De mest komplekse sager bliver udredt og oplyst i § 7-sporet med henblik på videre behandling i familieretten, de mindre komplekse sager forsøges mæglet i § 6-sporet, mens de enkle registreringsager behandles skriftligt i § 5-sporet.

Denne undersøgelse belyser, hvad der kendetegner de mest komplekse forældreansvarssager, og den følger sagernes vej gennem det familieretlige system for at afdække, om der måtte være sammenhænge mellem familiernes problemstillinger og sagernes udfald. Den undersøger desuden, om familierne senere vender tilbage til det familieretlige system med nye uenigheder, dvs. om de bliver til gengangere. Undersøgelsespopulationen er alle familier, der anlagde eller afsluttede en § 6- eller § 7-sag ved Familieretshuset i 2021, og datagrundlaget kommer fra fire hovedkilder: data fra Danmarks Statistik, Familieretshusets sagsdata, data fra domstolene samt survey-data fra forældre med en forældreansvarssag ved Familieretshuset i 2021.

Undersøgelsen er udført af seniorforsker Mai Heide Ottosen (projektets leder) og chefanalytiker Karen Margrethe Dahl. Til projektet har været nedsat en følgegruppe, som vi takker for konstruktive input. Vi takker også de to referees, der har læst og kommenteret manuskriptet.

Undersøgelsen er finansieret af Social- og Boligministeriets årlige trækingsret på analyse- og forskningsopgaver fra VIVE.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
-----------------	---

Afrapportering	12
----------------	----

1	Indledning	13
1.1	Baggrund for reformen	13
1.2	Centrale elementer ved den familieretlige reform	14
1.3	Formål og undersøgelsesspørgsmål	18
1.4	Undersøgelsens tilrettelæggelse og metode	20
1.5	Rapportens opbygning	23

2	Familier i forskellige spor – kendetegn ved sagens begyndelse	25
2.1	Indledning	25
2.2	Fremgangsmåde	25
2.3	Historisk og aktuel familiesituation	28
2.4	Alder, herkomst og geografi	30
2.5	Uddannelse, beskæftigelse og økonomi	31
2.6	Risikofaktorer i familierne	33
2.7	Konflikt og samarbejde ved sagens start	41
2.8	Samarbejdschikane	43
2.9	Opsamling	43

3	Sagsbehandlingen i Familieretshuset	45
3.1	Indledning	45
3.2	Udviklingen i § 6- og 7-sager hen over reformperioden	46
3.3	Ansøgerens køn og position	47
3.4	Sagernes art	48
3.5	Sagsbehandling	49
3.6	Afslutningen af sagerne i Familieretshuset	54
3.7	Faktorer, der har betydning for, om § 7-sagen indbringes for retten	56
3.8	Opsamling	60

4	Sagsbehandlingen i familieretterne	61
4.1	Indledning	61
4.2	Datagrundlag og fremgangsmåde	63
4.3	Udvikling i sager ved familieretterne hen over reformperioden	65
4.4	Sagernes art ved familieretterne	67
4.5	Børneinddragelse ved familieretterne	69
4.6	Sagernes udfald	71
4.7	Opsamling	80
5	Familierne efter sagens behandling	82
5.1	Indledning	82
5.2	Familier i udrednings- hhv. mæglingssporet	85
5.3	Betydningen af sagens afslutning for § 7-familiernes udbytte	90
5.4	Opsamling	99
6	Sager, der genrejses i løbet af 2022-2023	101
6.1	Indledning	101
6.2	Datagrundlag og fremgangsmåde	102
6.3	Beskrivelse af sager, der starter på ny	104
6.4	Faktorer, der har sammenhæng med, at sagen søges genåbnet i Familieretshuset	107
6.5	Opsamling	109
	Dokumentation	111
7	Datagrundlag	112
7.1	Undersøgelsespopulationer og datagrundlag i undersøgelsens kapitler	112
7.2	Datakilder	113
7.3	Statistiske metoder	119
	Litteratur	120

Hovedresultater

Baggrund

Da den familieretlige reform blev gennemført i 2019, var en af de helt centrale ændringer, at det nyoprettede Familieretshus skulle anlægge en mere differentieret tilgang i sagsbehandlingen. Det skulle sikre, at de brudte familier fik et mere skræddersyet og målrettet sagsbehandlingsforløb, som passede til deres behov. Forældreansvarssagerne om forældremyndighed, bopæl eller samvær skulle fremover inddeles i tre spor: De mest komplekse sager bliver udredt og oplyst i § 7-sporet med henblik på videre behandling i familieretten, mens de mindre komplekse sager forsøges mæglet i § 6-sporet. Inddelingen i de to spor finder sted ved sagens start, hvor den ansøgende forælder digitalt besvarer en række spørgsmål om forældresamarbejdet og barnets trivsel. I begge spor bliver forældrene typisk indkaldt til møde i Familieretshuset. Endelig er der de enkle § 5-sager, som behandles skriftligt og egentlig blot er registreringsager.

Undersøgelsens formål

Undersøgelsen er et supplement til evalueringen af den familieretlige reform og fokuserer på de mest komplekse forældreansvarssager i § 7-sporet, men oftest med de mindre komplekse § 6-sager som et sammenligningsgrundlag. Formålet med undersøgelsen er at kaste lys over, hvad der kendetegner familier med § 7-sager, og følge deres vej gennem Familieretshuset og evt. familieretterne for at afdække, om der måtte være sammenhænge mellem familiernes problemstillinger (fx konflikter, risikofaktorer) og sagernes udfald. Undersøgelsen skal desuden belyse, om familierne senere vender tilbage til det familieretlige system med nye uenigheder, dvs. om de bliver til gengangere.

Familier i § 7-sporet er udsatte på flere parametre

Når en forælder ansøger om at få rejst en forældreansvarssag, fordi forældreparret er uenige om forældremyndighed, bopæl eller samvær, udfylder ansøgeren et digitalt spørgeskema om familiens problemstillinger. Besvarelsen danner grundlag for screeningen. To ud af tre familier bliver screenet til Familieretshusets § 7-spor, hvor deres sag skal oplyses og udredes. De øvrige familier screenes til mæglingssporet efter § 6 i familieretshusloven (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019). Familierne screenes til § 7-sporet, hvis der er oplysninger om risikofaktorer, som kan påvirke børns trivsel negativt (fx vold, misbrug eller psykisk sygdom).

I ca. hver tredje § 7-sag eller mere oplyses der fx om misbrugsproblemer hos forældre, om partnervold eller vold mod børn, om at der for nylig har været

underretninger om børnene, eller om at fagpersoner er bekymrede for børnene. Og i ca. hver femte sag eller mere rapporteres der om forældre, som for nylig har haft problemer med psykisk sygdom eller kriminalitet, om børn med helbreds- og udviklingsproblemer, eller om at kommunen for tiden er i gang med en § 50-undersøgelse.

Ud over disse problemer er familier i § 7-sporet også ofte udsatte på andre parametre. De har langt hyppigere end forældrepar i § 6-sporet et indbyrdes højt konfliktniveau og et dårligt fungerende forældresamarbejde, ligesom børnene ifølge den forælder, som rejser sagen, ofte er negativt påvirket af konflikten. Forældrene har også færre socioøkonomiske ressourcer.

I forhold til separerede forældre, som ikke har haft en familieretlig konflikt, har forældrepar med både § 6- og § 7-sager hyppigere haft et kortere samliv, har sjældnere været gift og har lidt hyppigere kun et fællesbarn, der ofte er lille på tidspunktet for sagens start. For flertallet af forældrene ligger samlivsbruddet mindst 3 år tilbage. Det er således en selvstændig pointe, at konflikterne om barnet oftest først opstår, en rum tid efter at forældrene er gået fra hinanden og ikke i umiddelbar forlængelse af deres samlivsbrud.

Hver tredje sag afsluttes i Familieretshuset

Selvom bopæls- og samværsforældre rejser forældreansvarssager i samme omfang, er samværsforældre i overtal blandt ansøgerne i § 6-sporet, mens der er flest ansøgende bopælsforældre i § 7-sporet. Den større kompleksitet i § 7-sagerne afspejler sig ved, at der ofte er flere momenter på spil i sagerne, og ved at Familieretshuset foretager et mere omfattende oplysningsarbejde og hyppigere gennemfører børnesamtaler i disse sagsforløb. Den familieretlige reform lagde op til, at Familieretshuset skulle gennemføre flere børnesagkyndige undersøgelser og iværksætte tværfaglige møder med kommunen for at finde helhedsorienterede løsninger til gavn for familierne i § 7-sagerne. Disse muligheder er imidlertid kun sjældent blevet anvendt. Det skyldes efter alt at dømme forhold, som ligger uden for Familieretshuset.

Efter endt sagsbehandling i Familieretshuset falder forældreansvarssagerne i tre lige store bunker. En tredjedel af sagerne afsluttes uden afslutningskode, eller fordi de bliver henlagt. En anden tredjedel afsluttes med en aftale eller afgørelse i Familieretshuset, og den sidste tredjedel bliver indbragt for familieretterne. Denne overordnede fordeling dækker dog over variationer mellem § 6- og § 7-sagerne. 41 pct. af § 6-sagerne afsluttes i Familieretshuset med en aftale eller afgørelse, mens det kun gælder for 30 pct. af § 7-sagerne. Omvendt ender næsten dobbelt så mange § 7-sager som § 6-sager med at blive indbragt for familieretterne (38 hhv. 21 pct.). Faktorer som sagens art, barnets alder, forældrenes høje konfliktniveau og mistanke om chikaneproblemer influerer på, om en sag ender i familieretten.

Flere forlig og flere børnesamtaler i familieretterne efter reformen

Fire ud af fem familier, der kommer i familieretten, har en § 7-sag, mens hver femte har en § 6-sag. I familieretten drejer tvisten sig – isoleret set – oftest om samvær (74 pct.) og forældremyndighed (62 pct.) og sjældnere om barnets bopæl (40 pct.), men ofte er der kombinerede problemstillinger i sagerne. Fordi familieretterne nu har fået afgørelseskompetencen i flertallet af samværsagerne, udgør disse sager selv sagt en langt større del af sagsmængden, mens tvister om forældremyndighed og bopæl ser ud til at udgøre den samme andel som før reformen.

Domstolene afholder børnesamtaler i knap halvdelen af de sager, hvor der er et barn på mindst 6 år (44 pct.), og hyppigere, når sagen handler om samvær og bopæl, end når den handler om forældremyndighed. Børn inddrages i samme omfang, uanset om der er tale om en § 6- eller § 7-sag. Så vidt vi kan vurdere, afholder domstolene hyppigere børnesamtaler i dag end tidligere, dvs. før reformen.

Undersøgelsen viser, at der er større mulighed for opnå forlig i familieretten, hvis sagen handler om samvær end bopæl og forældremyndighed, hvis forældrenes konfliktniveau er lavt, og hvis vold ikke er en risikofaktor i sagen. Der er ingen væsentlige forskelle i forligstilbøjeligheden mellem § 6- og § 7-sager. Når vi sammenstiller data med en ældre undersøgelse om domstolene, ser forligsprocenten i forældreansvarssager ud til at være lidt højere efter reformen end før.

Den fælles forældremyndighed bliver ligesom i tiden før reformen ophævet i halvdelen af forældremyndighedssagerne, mens samvær bliver ophævet eller afslået i ca. hver femte samværsag. Ofte ligger der en dom til grund for disse udfald. Analyserne indikerer, at retten er tilbageholdende med at afskære morens adgang til barnet, at farens ressourcer (beskæftigelses- og indkomstforhold) har sammenhæng med, om hans adgang til barnet opretholdes, og at forældrenes indbyrdes samarbejdspotentialer har betydning for det fortsatte samvær. Samtidig antyder fundene om ophævelse af den fælles forældremyndighed, at retten ikke tolererer dynamikker om samarbejdschikaner: I forældremyndighedstvister, hvor Familieretshuset har registreret chikanøs adfærd, ophæver familieretten alt andet lige sjældnere den fælles forældremyndighed.

En overordnet konklusion på analysen om rettens behandling af forældreansvarssagerne er, at der ikke forekommer at være væsentlige (statistiske) forskelle mellem de § 6- hhv. § 7-sager, der indbringes for retten. Det beror på, at det er en meget selekteret del af forældreansvarssagerne, der ender der.

Relativt få fremskridt i forældresamarbejde og trivsel efter sagsbehandling

Undersøgelsen har sammenkoblet informationer fra forældre ved sagens start (screeningsdata) med informationer fra sagens afslutning i Familieretshuset (survey-

data) for at tilvejebringe indblik i, om forældresamarbejdet ændrer sig hen over sagsforløbet. Generelt sker der begrænsede fremskridt. På begge tidspunkter angiver 13 pct. af forældre med § 7-sager, at de kan håndtere deres konflikter, mens andelen, der oplever, at konflikterne påvirker deres børn negativt, falder en smule (fra 55 til 49 pct.). Kun 13 pct. oplever, at forløbet i det familieretlige system har bidraget til et bedre forældresamarbejde, mens en fjerdedel vurderer, at det har forbedret hverdagslivet for deres børn.

Forældre, der indgår aftaler, dæmper i højere grad konfliktniveauet

Sammenligner man forældre med § 7-sager, som indgik en aftale i Familieretshuset, med § 7-forældre, som skulle videre til retten, vurderer de i omtrent samme grad, at den myndighed, de sidst har været i kontakt med, har bidraget til et bedre forældresamarbejde, mens forældre, der indgik aftaler i Familieretshuset, i højere grad har fået dæmpet det indbyrdes konfliktniveau gennem sagsforløbet. I de § 7-sager, der indbringes for familieretten, har relativt mange børn ikke haft samvær i den seneste måned. Disse sager involverer ofte ældre børn og er endvidere kendetegnet ved, at der har været underretninger om et barn i familien forud for den familieretlige sag.

Hver tredje sag blev en genganger

Cirka hver tredje familie, der afsluttede en sag i 2021, har efterfølgende søgt at rejse en ny sag i enten 2022 eller 2023. Familier med sager i § 7-sporet udviklede sig lidt hyppigere til gengangere end familierne i § 6-sporet. Flere forhold har sammenhæng med, om sagen søges genrejst. For eksempel øges sandsynligheden væsentligt, hvis sagen fra 2021 rummede elementer om samarbejdschikane, og hvis den i forvejen var en gengangersag. En sag om samvær har også en større chance for at blive en genganger end en sag om bopæl eller forældremyndighed. Det kan skyldes, at der er behov for at justere på samværsaftalen, i takt med at barnets eller familiens behov ændrer sig.

Det mest iøjnefaldende resultat er, at sandsynligheden for, at en sag udvikler sig til en gengangersag, ikke bliver mindsket ved, at den afsluttes ved domstolene; faktisk bliver den lidt større. Resultatet er påfaldende, fordi den ændrede afgørelseskompetence i samværsager, som især familieretterne overtog fra statsforvaltningen ved den familieretlige reform, bl.a. blev begrundet med, at man troede, at domstolenes autoritative ramme kunne dæmme op for omfanget af gengangersager.

Konklusion og perspektiver

Tankegangen med det screenings- og differentieringssystem, som blev introduceret med den familieretlige reform, tager udgangspunkt i, at man skal indkredse de

mest udsatte børnefamilier, hvor der er risikofaktorer til stede, som kan påvirke børns trivsel negativt. Antagelsen var, at der derved var bedre mulighed for at beskytte børnene. Konklusionen fra undersøgelsen er, at det overordnet er lykkedes godt med at omsætte denne tankegang via sagsbehandlingsreglerne. Der er tydelige forskelle på § 7- og § 6-familierne, når de kommer ind i Familieretshuset ved sagens start. Ikke alene er børnene væsentlig mere risikoudsatte i § 7-sagerne, deres forældre har også meget hyppigere et højt konfliktniveau, som påvirker børnene negativt.

Selvom Familieretshuset skal oplyse og udrede sagerne i § 7-sporet til brug for den videre behandling i familieretterne, er det langt fra alle § 7-sager, der indbringes for retten. Den pointe er vigtig at understrege. Der sker en selektion i løbet af sagsbehandlingsprocessen i Familieretshuset. I en del sager ser problemerne ud til at gå i sig selv igen, eller sager bliver henlagt. Andre familier når med Familieretshusets bistand frem til en aftale. Kun knap 4 ud af 10 familier med § 7-sager (og endnu færre med § 6-sager) kommer videre til familieretten. Der får familierne endnu en chance for at nå frem til et forlig, og det lykkes i en del tilfælde. Nogle af de faktorer, der er udslagsgivende for, at § 7-familierne ender i retten og får en dom dér, er ikke særskilt forbundet med de risikofaktorer, vi fandt ved sagens start, bortset fra vold i familien. Når forældreansvarssagerne først er nået til familieretterne, er det – på det statistiske plan – svært at se forskel på § 7- og § 6-sagerne.

At dømme ud fra analyserne er der mål for reformen, som har været vanskelige at indfri. Et væsentligt mål drejer sig om det tværsektorielle samarbejde.

Analyserne af, hvad der karakteriserer de familier, som får deres sag behandlet i § 7-sporet, viser, at mange er socialt udsatte familier med en væsentlig byrde af udfordringer. En del af familierne er allerede kendt af de sociale myndigheder i kommunerne, når de henvender sig i Familieretshuset. For nogle familier forholder det sig formodentlig sådan, at spørgsmålet i den familieretlige sag ikke er det største problem for barnet. Det kan være mere afgørende, at moren eller faren er psykisk syg, at en forælder er dømt for alvorlig kriminalitet, eller at der foregår vold mv. i hjemmet. Sådanne problemstillinger lader sig ikke løse gennem et par møder og en familieretlig afgørelse, men fordrer en langsigtet social indsats for at skabe ro og trivsel i familierne. I det perspektiv er det forventeligt, at sagsbehandlingsforløbet i Familieretshuset og familieretten ikke i sig selv kan rykke afgørende ved forældresamarbejdet og barnets hverdagsliv. Som sådan er det ærgerligt, at de ambitioner, der oprindeligt blev sat for et øget tværsektorielt samarbejde mellem det familieretlige system og kommunerne, ikke i højere grad ser ud til at være lykkedes.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen er en tilnærmet forløbsundersøgelse, der i nogle analyser følger alle 11.538 familier, som rejste en forældreansvarssag ved Familieretshuset i 2021 og blev screenet til et § 6-sagsforløb (mægling) eller et § 7-sagsforløb (udredning). I andre analyser følger undersøgelsen udsnit af de 13.529 familier, hvis forældreansvarssag efter § 6 eller § 7 blev afsluttet ved Familieretshuset i 2021.

Undersøgelsens fixpunkt er 2021, men den dækker perioden fra 2020 (det første fulde reformår) til udgangen af 2023. I næsten alle rapportens analyser er analyseenheden familier (forældrepar og børn).

Undersøgelsen er baseret på kvantitative analyser af allerede indsamlede data, der hidrører fra fire hovedkilder, og en lang række underliggende datasæt, som for første gang er koblet sammen og integreret her. De fire hovedkilder er:

- Data fra Danmarks Statistik
- Familieretshusets sagsdata
- Data fra domstolene
- Survey-data fra forældre med en forældreansvarssag ved Familieretshuset i 2021.

Undersøgelsens kilder og metodiske fremgangsmåde er beskrevet i dokumentationsdelen i kapitel 7.

> **Afrapportering**

1 Indledning

Denne undersøgelse er en supplerende analyse til VIVEs evaluering af den familieretlige reform (Dahl et al., 2024). Reformen trådte i kraft i foråret 2019 og var baseret på den politiske aftale *Et samlet system*, som Folketingets partier havde indgået året tidligere, i marts 2018. Visionen var, at hensynet til barnet i den brudte familie skulle være altafgørende, og at dette hensyn skulle sættes over andre hensyn. Det nye familieretlige system skulle fokusere på barnets trivsel og sikre, at det blev inddraget på en tryk og støttende måde. Desuden skulle det familieretlige system i højere grad være enstrengt, være tilpasset de enkelte familiers behov, være enkelt og gennemskueligt, tilvejebringe sammenhængende forløb for borgerne og have en helhedsorienteret tilgang til familierne. Sidstnævnte skulle bl.a. styrkes gennem et forstærket samarbejde mellem det familieretlige system og kommunerne.

1.1 Baggrund for reformen

Behovet for at justere det familieretlige system havde været diskuteret i flere år forud for reformen. Set i bakspejlet gik drøftelserne om forbedringer nok i forskellige retninger, men især tre diskussionsområder skal fremhæves her.

Det ene område drejede sig om indretningen af det familieretlige system. I Danmark har vi haft et tostrengt skilsmisssystem siden begyndelsen af 1800-tallet, et administrativt system og domstolssystemet. I forhold til sager om forældreansvar (forældremyndighed, bopæl og samvær) havde den administrative myndighed, Statsforvaltningen (tidl. statsamtene), traditionelt haft kompetencen til at træffe afgørelser i uenighedssager om samvær, mens domstolene traf afgørelser i tvister om forældremyndighed og bopæl. Det betød, at uenige forældrepar kunne risikere at skulle i kontakt med to myndigheder, hvis forældreansvarssagen handlede om flere aspekter – ja, faktisk op til fire myndigheder, hvis de tillige rejste en tvangsfuldbyrdelsessag (fogedretten) eller en klagesag over Statsforvaltningens afgørelse (Ankestyrelsen). Der var behov for forenkling, så borgerne fremover skulle henvende sig færre steder.

Det andet område drejede sig om dynamikkerne i forældreansvarssagerne. Op gennem 2010'erne kom der øget opmærksomhed på, at et udsnit af forældreansvarssagerne i Statsforvaltningen og ved retterne var meget komplekse, og at børnene var særligt udsatte. Disse sager var kendetegnet ved forældrenes meget høje og vedvarende konfliktniveau, ved tilstedeværelse af flere samtidige problematikker, herunder socialretlige problemstillinger, eller ved en eller flere risikofaktorer (fx vold eller misbrug). Erfaringen var, at nogle af disse sager kunne stå på i årevis uden at finde en afslutning. Disse sager var i årene forud for reformen blevet behandlet i Statsforvaltning-

gens såkaldte særlige spor (Ankestyrelsen, 2014), men i forbindelse med forberedelsen af reformarbejdet mente man, at behandlingen af disse sager fortsat kunne forbedres fx ved som i visse andre lande at anlægge en mere differentieret tilgang til sagerne (Social- og Indenrigsministeriet, 2016; Ottosen et al., 2017), eller ved at det familieretlige system i højere grad samarbejdede med især de sociale myndigheder (Børne- og Socialministeriet, 2018b).

Det tredje område drejede sig om konfliktpunktet for sagerne: børnene. Selvom der i årene forud for reformen var kommet øget fokus på barnets perspektiv og barnets bedste i behandlingen de familieretlige sager (Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, 2006), mente aktører på området og især børneorganisationerne, at der fortsat var behov for at konkretisere, hvordan hensynet til børns interesser bedst blev varetaget under sagsbehandlingen af de familieretlige sager.

1.2 Centrale elementer ved den familieretlige reform

Den familieretlige reform rummede en række forskellige elementer, og her vil vi især fremhæve følgende, som har særsilt betydning for den aktuelle undersøgelse.

1.2.1 Oprettelse af Familieretshuset og familieretterne

For det første indebar reformen, at Statsforvaltningen blev nedlagt, mens en ny administrativ myndighed, Familieretshuset, blev oprettet. Familieretshuset er en enhedsmyndighed, som har til huse på otte lokationer rundt om i landet. Alle forældreansvarssager (forældremyndighed, bopæl og samvær) starter i Familieretshuset, hvor de screenes, visiteres og sagsbehandles i forskellige spor, se nedenfor. Ud over forældreansvarssager behandler det også andre sagstyper med familieretligt tilsnit, fx sager om separation og skilsmisse, børnebidrag, adoption og værgemål.

Med reformen blev der tillige oprettet nye afdelinger ved landets 24 byretter, familieretterne. Familieretterne behandler de forældreansvarssager, som ikke bliver løst af Familieretshuset (jf. nedenfor), og har med reformen desuden fået til opgave at behandle tvangsfuldbyrdsessager (tidl. Fogedretten) og klager over Familieretshusets afgørelser (tidl. Ankestyrelsen).

1.2.2 Screening og differentieret tilgang til sagsbehandlingen

For det andet – og centralt i forhold til den aktuelle undersøgelse – gjorde reformen op med tankegangen om *one size fits all*. Familieretshuset skulle anlægge en mere differentieret tilgang til de modtagne ansøgninger fra forældre om forældremyndig-

hed, bopæl og samvær. Sagerne skulle efter en stoplystankegang screenes og visiteres i tre forskellige kategorier efter deres kompleksitetsgrad: de enkle 'grønne' sager (§ 5-sager), de mindre komplekse 'gule' sager (§ 6-sager) og de mest komplekse 'røde' sager (§ 7-sager), jf. lov om bekendtgørelse af lov om Familieretshuset (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019). Formålet var at sikre, at familierne modtog et mere skræddersyet og målrettet sagsbehandlingsforløb, der imødekom deres behov.

De enkle § 5-sager, som i realiteten er enighedssager, vedrører forældres aftaler om delt bopæl eller ændring af forældremyndigheden, som Familieretshuset registrerer i CPR (Det Centrale Personregister) efter at have sikret, at aftalen er gyldig, og formkravene er overholdt. Disse sager bliver behandlet på et skriftligt grundlag.

I de mindre hhv. de mest komplekse sager bliver uenige forældrepar visiteret til enten familiemæglingssporet (§ 6) eller udredningssporet (§ 7) og indkaldes til et eller flere møder i Familieretshuset. Grundlaget for differentieringen mellem § 6- hhv. § 7-sporet er et elektronisk ansøgningsskema, som den ansøgende forælder udfylder, når vedkommende anmoder om at få rejst en sag om forældremyndighed, bopæl eller samvær. Ud over de formelle oplysninger (fx personnumre, navne, hvad man ansøger om) består skemaet af en række spørgsmål om forældrenes samarbejde og kommunikation og om barnets tryghed og trivsel, og via disse spørgsmål screener Familieretshuset også for, om der er risikofaktorer til stede i familien, som kan påvirke barnet negativt (fx vold, alvorlig psykisk sygdom eller misbrugsproblemer). Screeningen foregår som en automatisk grovsortering, og efterfølgende gennemlæser medarbejdere fra Familieretshusets visitationsafdeling den enkelte ansøgning for at sikre, at den er havnet på den rette hylde¹.

Forældrepar, som er uenige eller oplever samarbejdsproblemer uden at have risikofaktorer, bliver visiteret til mæglingssporet efter § 6. I dette spor mødes forældrene typisk med en børnesagkyndig forælderådgiver. Formålet med sagsbehandlingsforløbet er at facilitere en dialog mellem forældrene, der skal dæmpe deres indbyrdes konfliktniveau og uenigheder og ruste dem til selv at indgå aftaler, som understøtter barnets trivsel og perspektiv. I mæglingssporet mødes forældrene således med en forventning om, at de kan samarbejde på en konstruktiv måde, og med et mål om, at de kan blive bedre til at finde løsninger sammen. Hvis forældrene ikke når til enighed, og der skal træffes en afgørelse om forældremyndighed, bopæl eller samvær, der er juridisk kompliceret, eller som vil få indgribende betydning for barnet, bliver sagen afsluttet i Familieretshuset og sendt til videre behandling i familieretten. Familieretshuset har dog kompetence til at træffe afgørelser i rene samværsager, som ikke har indgribende betydning for barnet.

¹ Familieretshusets ansøgningsskemaer med det integrerede screeningsredskab tilgås ved at logge ind på Familieretshusets hjemmeside med MitID. Vi har betragtet ansøgningsskemaerne som et af Familieretshusets arbejdsredskaber og har derfor ikke anmodet om tilladelse til at optrykke skemaerne i denne rapport.

Målgruppen for sagsforløb i § 7-sporet om udredning er forældrepar, der er uenige om forældremyndighed, bopæl eller samvær, og hvor familien har komplekse problemer (risikofaktorer), der kan påvirke barnets trivsel negativt, fx misbrug, psykisk sygdom eller vold. Et højt konfliktniveau forældrene imellem er ikke i sig selv et kriterie for at blive visiteret til § 7-sporet. Her er der behov for en særlig indsats for at afdække familiens situation, hvilket foregår i form af en tværfaglig tilgang til familiens udfordringer, og ved at Familieretshuset indhenter oplysninger hos kommunen eller andre myndigheder. Reformen lægger således op til, at der kan foregå en tværsektoriel indsats. Sagsbehandlingens formål er at oplyse og udrede sagen, så familieretten kan træffe den bedste afgørelse for barnet. Under sagens behandling bliver forældrene mødt med en konflikthåndterende og nedtrappende tilgang, der kan bidrage til at dæmpe deres konfliktniveau og sikre, at konflikten ikke eskaleres yderligere til skade for barnet. Når Familieretshuset har udredt sagen og vurderer, at der ikke er grundlag for at fortsætte det tværfaglige arbejde med parterne, bliver sagen indbragt for familieretten.

Som nævnt har kompetencen til at træffe afgørelse i uenighedssager om forældremyndighed og bopæl altid befundet sig hos domstolene. Det var imidlertid et nyt element ved den familieretlige reform, at de nyoprettede familieretter nu også skulle behandle tvister om samvær i de komplekse § 7-sager eller i tilfælde, hvor en afgørelse ville få indgribende betydning for barnet. Tidligere havde (den daværende) Statsforvaltningen afgørelseskompetencen i alle samværsager. Baggrunden for at overføre samværsagerne til domstolene var dels begrundet med hensynet til forenkling og retssikkerhed, dels med en forventning om, at domstolenes autoritative ramme kunne bidrage til at sætte punktum i sagen og således også dæmme op for omfanget af gengangersager. Det var nemlig en foreløbig erfaring fra et tidligere konflikthåndteringsprojekt i Statsforvaltningen, at forældrepar med komplekse sager ikke profiterede tilstrækkeligt af forebyggende tilbud om konflikthåndtering eller samarbejdskurser (Børne- og Socialministeriet, 2018a).

1.2.3 Øget fokus på børneinddragelse

For det tredje var etableringen af Børneenheden i Familieretshuset en nydannelse. Enheden skulle styrke indsatsen for at sikre trivslen for børn i brudte familier ved at sikre, at barnets perspektiv blev inddraget i forældreansvarssager og på en måde, så barnets møde med Familieretshuset foregik på en tryk og skånsom måde. I denne undersøgelse tematiseres spørgsmålet om børneinddragelse² gennem belysning af, om børn inviteres til børnesamtaler.

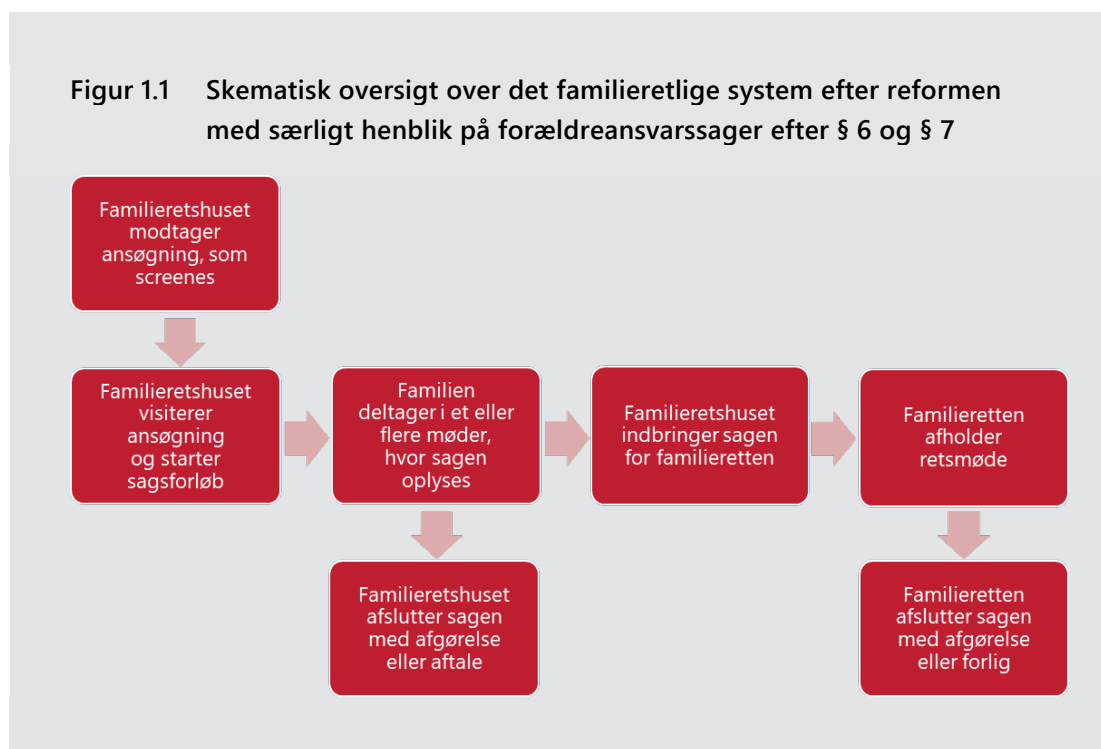
² Børneinddragelse behandles selvstændigt i evalueringen af den familieretlige reform (Dahl et al., 2024).

1.2.4 Opsummering

Alt i alt har den familieretlige reform medført, at den administrative myndighed, der tidligere traf mange afgørelser om samvær, nu i højere grad er blevet til en mæglings- og udredningsinstans. Myndigheden har også forstærket sit fokus på barnets trivsel og perspektiv, hvilket bl.a. kommer til udtryk gennem øget børneinddragelse i sagsbehandlingen (Dahl & Eiberg, 2024). Endvidere bør man fremhæve, at den administrative myndighed har taget en drejning i retning af en mere socialfaglig tænkning. Det kommer dels til udtryk gennem det eksplicitte fokus på de såkaldte risikofaktorer, som har betydning for, hvordan sagerne bliver screenet, visiteret og sagsbehandlet i Familieretshuset, dels har reformen haft en eksplicit hensigtserklæring om at intensivere samarbejdet med de sociale myndigheder for at skabe mere helhedsorienterede løsninger for borgerne.

Den anden del af det familieretlige system, familieretterne, har fået udvidet afgørelseskompetencen og har tillige fået nye opgaver i form af fuldbyrdelses- og klagesager. Samlet har ændringerne betydet, at antallet af familieretlige sager ved domstolene er steget efter reformen. I 2023 afsluttede familieretterne således ca. 8.700 familieretlige sager, hvoraf halvdelen drejede sig om forældreansvar efter § 6 eller § 7 (Domstolsstyrelsen, 2023).

Figur 1.1 illustrerer i forenklet form, hvordan det familieretlige system er opbygget efter implementeringen af reformen.

Kilde: VIVE.

1.3 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Parallelt med denne undersøgelse blev der igangsat en evaluering af den familieretlige reform, som også blev gennemført hos VIVE (Dahl et al., 2024). Evalueringens formål er at vurdere, om der med reformen er sket forbedringer i 1) beskyttelsen og inddragelsen af børn, 2) forældrenes samarbejde, og 3) om det familieretlige system er mere sammenhængende og målrettet til forskellige familiers behov. Den aktuelle undersøgelse, der er et supplement til evalueringen af den familieretlige reform, følger de mest komplekse sager i udredningssporet ved at se på, hvem familierne er, før sagen starter, ved at se på deres sagsbehandling i Familieretshuset og retterne, ved at se på deres oplevelse af forældresamarbejde og hverdagsliv efter sagsforløbet og ved at se på, om de vender tilbage til Familieretshuset med nye uenigheder 1-2 år efter afslutningen af deres sagsforløb.

Det er Social-, Bolig- og Ældreministeriet, som er ressortministerium for forældreansvarsområdet, herunder også for den familieretlige reform, der har initieret undersøgelsen om de komplekse forældreansvarssager med det dette ønske: *“Projektet skal belyse, hvilket udfald sagen får i familieretten, herunder om sagen afgøres ved dom eller forlig, og samtidig belyse eventuelle mønstre i forhold til familiernes konkrete udfordringer. Endvidere skal projektet belyse eventuelle sammenhænge mellem sagens udfald, familiernes udfordringer og familiens tilbagevenden til det familieretlige system med nye uenigheder”*.

1.3.1 Den forskningsmæssige kontekst

Ud fra en forskningssynsvinkel handler problemstillingen om de mest komplekse sagers udfald overordnet om, hvorvidt den retlige proces er et egnet middel til at løse de tunge forældreansvarssager.

Den eksisterende viden viser, at forældreansvarssager håndteres forskelligt såvel mellem de skandinaviske lande som andre steder i verden. Derfor er det vanskeligt at overføre erfaringer direkte fra et land til et andet. Ikke desto mindre afspejler litteraturen på området, at der i almindelighed forekommer at være enighed om, at retssagens setup ikke er den bedste ramme til at løse familieretlige problemstillinger. En retlig proces kan være polariserende og konflikt drivende, fordi den ene forælder vinder ved at pege på mangler hos den anden forælder, og derfor vil der også være risiko for, at det er forældrene, der kommer til at stå i centrum for sagen frem for barnets behov (Nylund, 2012). Polarisering er selvsagt u hensigtsmæssigt, fordi parterne efter sagens afslutning helst skal kunne samarbejde om barnet.

Overordnet set er det en udbredt opfattelse, at forældreansvarskonflikter løses bedre gennem mægling eller andre tilsvarende konfliktløsningsmetoder (fx rådgivning med

prøveordninger). Studier har da således også peget på, at mægling, hvor parterne finder en konsensusbaseret løsning på konflikten ved hjælp af en upartisk tredjepart, kan give mere robuste løsninger end afgørelser, der er truffet af retten (Shaw, 2010).

Mægling er dog ikke et universalmiddel, og ikke alle forældreansvarstvister egner sig til den konfliktløsningsmodel. I nogle sager kan konflikterne mellem forældrene være så store, at de er mere optagede af at skade hinanden end at tænke på barnet. I andre tilfælde kan en eller begge forældres omsorgskapacitet måske være utilstrækkelig, så de ikke evner at indgå aftaler til barnets bedste. I atter andre tilfælde, hvor familierelationerne har været præget af voldsdynamikker (i forskellige afskygninger), kan en forælders evne til at træffe rationelle børnecentrerede beslutninger være kompromitteret, eller der kan være skjulte magtubalancer, som gør, at den voldsudsatte part er modtagelig over for pres eller manipulation. I sådanne tilfælde kan retssagen (eller andre alternative indsatser end mægling) være et nødvendigt onde (Hellner & Kaldal, 2024; Nylund, 2012; 2024).

Både praksis og forskningslitteraturen om forældreansvarstvister afspejler, at fænomenet med forældrepar, der er involveret i konflikttyper som de ovennævnte, er genkendeligt i mange lande (fx Anderson et al., 2010; Haddah et al., 2016; Jevne & Andersen, 2017; Maccoby et al., 1992). Erfaringen er, at sådanne sager kan være langstrakte og svære at lukke. Fænomenet samles ofte under det brede paraplybegreb højkonfliktsager (højkonfliktfamilier eller højkonfliktskilsmisses), selvom dette begreb ikke i sig selv er særlig klart og veldefineret (Birnbaum & Bala, 2010). Litteraturen afspejler endvidere, at de familieretlige myndigheder på tværs af jurisdiktioner og landegrænser har ensartede udfordringer med, hvordan de skal håndtere disse vanskelige sager. I nogle lande, delstater eller jurisdiktioner, fx i Norge, USA og Australien, har man – ligesom i Danmark – indført screeningsprocedurer ved sagens start, der kan tilvejebringe indblik i sagens problemtyngde, så den evt. kan visiteres videre til en adækvat indsats (McIntosh et al., 2016, Nylund, 2024; Salem et al., 2006). Os bekendt foreligger der intet systematisk overblik over, hvilke lande der anvender sådanne procedurer, og som følge heraf er der heller ingen samlet viden om de evt. effekter ved at screene sagerne.

1.3.2 Undersøgelsens spørgsmål

Set fra vores perspektiv skriver den aktuelle undersøgelse sig ind i spørgsmålet om, hvordan de offentlige hjælpesystemer bedst og mest effektivt hjælper borgerne. Skal hjælpesystemerne møde og hjælpe borgerne på en ensartet måde, eller skal man anlægge en mere differentieret tilgang i sagshåndteringen, fordi ikke alle familier har brug for den samme slags indsatser? Argumentet er, at ved at foretage en indledende screening af borgernes problemtyper vil man hurtigere kunne give dem en mere individuelt tilpasset og skræddersyet indsats. Tankegangen kendes fra de triagesystemer,

som anvendes i sundhedssystemet, hvor borgere bliver vurderet og behandlet ud fra alvorligheden i deres symptombillede.

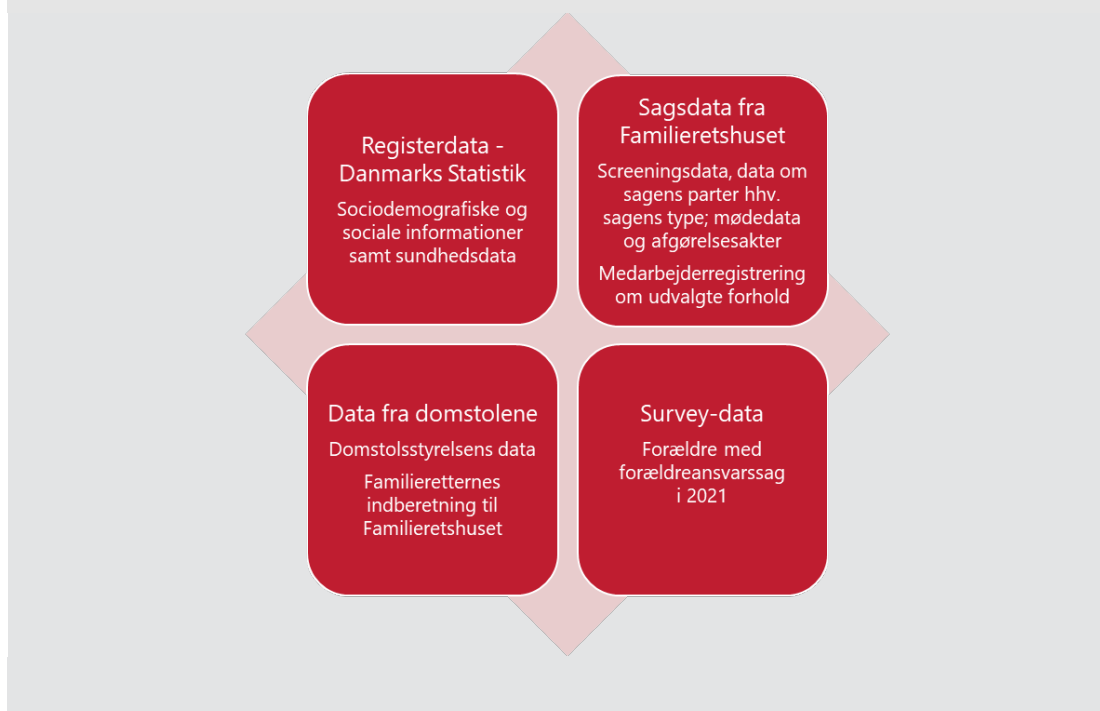
I denne undersøgelse har vi valgt at følge familierne med de mest komplekse sager, fra de træder ind ad døren i Familieretshuset, til deres sag er afsluttet med en afgørelse eller aftale. Vi ser på screeningsprocessen og på sagsbehandlingen i Familieretshuset og følger herefter de familier, der skal videre til familieretterne og have deres sag afsluttet ved domstolene. For at sætte fundene om de mest komplekse sager i perspektiv sammenligner vi dem i analysen med de mindre komplekse § 6-sager. De spørgsmål, vi overordnet set ønsker at besvare med undersøgelsen, er:

- Hvor mange § 7-sager behandles årligt af Familieretshuset og i familieretterne, hvad kendetegner familierne i § 7-sagerne, og hvilket udfald, dvs. hvilken afslutningsmåde, får disse sager i Familieretshuset og ved familieretterne?
- Hvilke sammenhænge findes mellem familiernes problemstillinger (fx forekomst af konfliktniveau, risikofaktorer, andre sociale udfordringer) og § 7-sagernes udfald?
- I hvilken udstrækning fører afgørelserne/afslutningerne i de komplekse § 7-sager til, at de lukkes hhv. at de senere optræder som gengangersager, fordi der anlægges nye sager ved Familieretshuset, som evt. også indbringes for retten? Beror det fx på afgørelsesmåden eller på andre forhold?

1.4 Undersøgelsens tilrettelæggelse og metode

For at besvare de ovennævnte spørgsmål bedst muligt har vi tilrettelagt undersøgelsen ved at følge et udsnit af de familier, som har anlagt en forældreansvarssag ved Familieretshuset, efter reformen trådte i kraft. Undersøgelsestilgangen er kvantitativ, idet familierne bliver fulgt gennem udvalgte statistiske datasæt, som Familieretshuset hhv. domstolene oparbejder om sagerne til egne administrative formål. Visse informationstyper har de to myndigheder dog tillige oparbejdet specifikt til evalueringen af reformen (se kapitel 7). For eksempel har Familieretshusets medarbejdere i en periode registreret, om der efter forældrenes oplysning var vold eller samarbejdschikane i sagen. På samme vis har familieretterne i en periode indsendt indberetninger om sagens udfald til Familieretshuset. Undersøgelsen bygger således på eksisterende administrative data, der i analyserne er blevet koblet sammen med befolkningsdata fra en række registre hos Danmarks Statistik og med survey-data fra 2021 om forældres oplevelse af det familieretlige system. Sidstnævnte er indsamlet årligt siden 2018 og indgår som en del af grundlaget for evalueringen af den familieretlige reform. Undersøgelsen hviler således på fire overordnede datakilder (som igen består af et varierende antal datasæt), som er koblet sammen for at kunne besvare undersøgelsens problemstillinger, jf. Figur 1.2 og metodedokumentationen i kapitel 7.

Figur 1.2 Overordnede datakilder og underliggende datasæt, der indgår i undersøgelsen

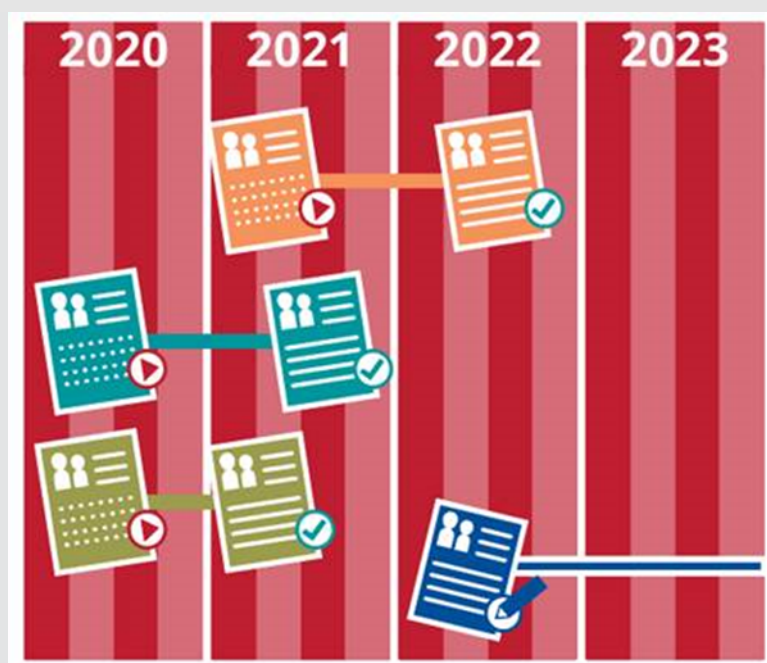
Kilde: VIVE.

Ideelt set ville vi gerne have udført en ægte forløbsanalyse, hvor vi fulgte de samme familier, fra deres forældreansvarssag startede og hen over sagsbehandlingsforløbet til afslutningen på sagen for så at kaste lys over, om der efter et par år virkelig var faldet ro om sagen, eller om forældrene havde rejst en sag på ny.

Vi har haft et analytisk vindue på 4 år til at belyse undersøgelsens problemstillinger; fra 2020, som var reformens første fulde år, til udgangen af 2023, som er det seneste år, hvor vi har data fra Familieretshuset. Dette tidsrum er i sig selv ganske snævert, når spørgsmålet om gengangerproblemstillingen skal belyses, jf. at Familieretshuset ifølge Forældreansvarslovens § 39 kan afvise at behandle en sag, hvis ikke forholdene har ændret sig væsentligt (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2020b). Dertil kommer, at det familieretlige system i de første år efter reformens ikrafttræden var udfordret af, at der opstod lange sagsbehandlingstider ved Familieretshuset som følge af, at reformen var underfinansieret, og delvist også pga. nedlukningerne under covid-19-pandemien (Lund-Andersen, 2021; Statsrevisorerne, 2024). Det betød, at reformen først var fuldt implementeret i 2022. Siden er forlængede sagsbehandlingstider blevet et problem ved domstolene (Retsplejerådet, 2023).

For at imødekomme de ovennævnte udfordringer og for at sikre et ensartet udgangspunkt for de analyser, vi ønskede at gennemføre, opererer vi med to analyseudvalg i undersøgelsen, jf. Figur 1.3, som illustrerer designet.

Figur 1.3 Oversigt over undersøgelsens analyseudvalg af sager, der blev screenet hhv. afsluttet ved Familieretshuset i 2021

Kilde: VIVE.

Det ene analyseudvalg (i Figur 1.3: de orange sager) består af 11.580 familier, der startede en forældreansvarssag i 2021, som førte dem ind i enten mæglingssporet (§ 6) eller udredningssporet (§ 7) via den indledende screening i Familieretshuset. Vi viser, hvad der karakteriserer disse familier ved sagens begyndelse og følger dem derpå gennem sagsbehandlingsprocessen frem til afslutningen af sagen i Familieretshuset. I 2021 var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid 27 uger i Familieretshuset og 24 uger ved familieretterne. Det betyder gennemsnitligt set, at de sager, der startede i årets første måneder, og som fandt en afslutning i Familieretshuset, blev sluttet inden udgangen af 2021, mens ansøgninger, der indkom ved årets afslutning, og som ovenikøbet skulle behandles ved familieretterne, først har fundet en afslutning et godt stykke inde i 2022.

Det andet analyseudvalg består af 13.539 familier, hvis sag blev afsluttet ved Familieretshuset i løbet af 2021 (i Figur 1.3: de turkise sager). De sager, der blev afsluttet i årets begyndelse, vil være startet i 2020 (hvor den gennemsnitlige sagsbehandlingstid

også var 27 uger), mens sager, der blev afsluttet ved årets afslutning, kan være startet i 2021. Det betyder, at der er vist overlap mellem de to analyseudvalg, vi opererer med i undersøgelsen³. Vi lægger tre snit på de afsluttede sager fra 2021: For det første belyser vi, hvad der skete med de 4.540 familier, hvis sag bliver indbragt for familieretten, herunder hvilke udfald forældreansvarssagen fik ved domstolene. For det andet inddrager vi besvarelser fra en survey blandt 1.133 forældre, der afsluttede en sag i Familieretshuset i januar-september 2021, svarende til godt 8 pct. af alle familierne (i Figur 1.3 illustreret ved de grønne sager). Formålet er at bringe forældrenes egen oplevelse af sagsforløbet frem. Endelig for det tredje belyser vi, hvor mange af de afsluttede sager i 2021, der har udviklet sig til gengangersager i 2022-2023 (i Figur 1.3 illustreret ved de blå sager).

I flertallet af analyserne er optællingsenheden familier/forældrepar. For at tilvejebringe et sammenligningsgrundlag for undersøgelsesfundene for dem med § 7-sagerne inddrager vi forældrepar med § 6-sager, der på ansøgningstidspunktet blev visiteret til familiemæglingssporet.

1.5 Rapportens opbygning

Rapporten er opbygget på følgende vis.

Kapitel 2 er en beskrivende analyse af karakteristika ved familier/forældrepar, der i 2021 anlagde en forældreansvarssag i Familieretshuset og blev screenet til § 7-sporet (udredning). Disse forældre bliver sammenlignet med forældrepar, der i samme periode henvendte sig til Familieretshuset med en problemstilling om forældremyndighed, bopæl eller samvær og blev screenet til § 6-sporet (mægling). I sammenstillingen indgår også data om separerede forældrepar, dvs. forældrepar, der ikke bor sammen, og som ikke har haft nogen familieretlige sager.

Kapitel 3 er en fortrinsvis beskrivende analyse af de sagsbehandlingsforløb, som forældrepar, der blev screenet til § 7-sporet, modtog i Familieretshuset. Sammenligningsgrundlaget er forældrepar, der blev screenet til § 6-sporet.

Kapitel 4 fokuserer på det udsnit af forældrepar med § 7-sager, hvis sag bliver indbragt for familieretterne, efter at den var færdigbehandlet i Familieretshuset. Kapitlet afrapporterer resultater om sagernes udfald, og forældrepar med § 6-sager udgør sammenligningsgrundlaget.

Med afsæt i besvarelser fra en undersøgelse blandt forældre med familieretlige sager i 2021 belyser kapitel 5 forældres egne erfaringer, 1-9 måneder efter at deres sag var

³ Der er 7.586 sager, der overlapper. Blandt de sager, der blev screenet i 2021, har 4.009 ikke en afslutningskode i 2021. Blandt de sager, der er afsluttet i 2021, er 5.940 ikke screenet i 2021.

blevet behandlet Familieretshuset. På det tidspunkt ventede nogle familier stadig på, at sagen blev helt færdigbehandlet, især i familieretten. I kapitlet sammenlignes familier med § 7-sager med familier, der havde en § 6-sag.

Kapitel 6 afrapporterer resultater fra en analyse, der undersøger, om forældrepar med en § 7-sag, der modtog en dom i familieretten i 2021, alt andet lige har større eller mindre sandsynlighed for senere at genrejse en uenighedssag i det familieretlige system i forhold til forældrepar, der fik deres sag behandlet på anden vis.

2 Familier i forskellige spor – kendetegn ved sagens begyndelse

2.1 Indledning

Formålet med kapitlet er at tilvejebringe en karakteristik af de familier, som anlægger en forældreansvarssag ved Familieretshuset og bliver screenet til § 7-sporet (udredning). Kapitlet belyser især, om disse familiers sociodemografiske profiler og oplevede problemforekomster adskiller sig fra familier, som screenes til § 6-sporet (mægling), men viser også, hvor det er muligt, om forældre med en familieretlig konflikt adskiller sig sociodemografisk fra separerede forældre, der ikke har været i kontakt med Familieretshuset.

2.2 Fremgangsmåde

2.2.1 Afgrænsning af familier med § 7-sager og sammenligningsgrupper

Analysen tager udgangspunkt i 11.538 familier med forældreansvarssager, hvor en forælder med et barn i 0-17-årsalderen i 2021 indsendte en ansøgning til Familieretshuset, fordi forældrene var uenige om deres børns samvær, bopæl eller forældremyndighed og ønskede hjælp til at få løst konflikten. Den ansøgende forælder, som rejser sagen, skal i den forbindelse udfylde en række spørgsmål om forældrene og barnet/børnene. Besvarelsen danner baggrund for Familieretshusets indledende kategorisering af sagen som en § 6-sag uden risikofaktorer eller en § 7-sag med risikofaktorer. Den indledende screening og kategorisering kan efterfølgende ændres, hvis der dukker nye oplysninger op i sagen, fx fra den anden forælder.

Afgrænsningen gør det muligt at tilvejebringe et billede af de familier, der indledningsvis oplyser om risikofaktorer i sagen, og som derfor bliver screenet til § 7-sporet. Derudover muliggør den, at man kan følge familierne (jf. analysen i kapitel 3). Den valgte populationsafgrænsning betyder imidlertid samtidig, at der kan være mindre afvigelser mellem de familier, der indledningsvis bliver screenet til et § 7-forløb, og de familier, der ender med at få deres sag udredt i § 7-sporet. Det sker, at familier bliver omvisiteret fra § 7-sporet til § 6-sporet (eller omvendt), hvis der kommer nye oplys-

ninger frem under sagsbehandlingen, men vores analyser viser, at det drejer sig om ret få sager (7 pct.), og afvigelserne vil derfor være små.

For at etablere et sammenligningsgrundlag holder vi de familier, der blev screenet til § 7-sporet (udredning), op mod de familier, der blev screenet til et § 6-forløb (mægling). Hvis familier flere gange i løbet af 2021 blev screenet til forskellige behandlingsspor, er de i denne analyse blevet kategoriseret som en § 7-sag. Det kan fx være aktuelt, hvis begge forældre har indsendt ansøgninger, der screenes til hvert sit spor. I analyserne indgår 7.671 familier med § 7-sager og 3.903 familier med § 6-sager. Hvor det er muligt, sammenlignes familier med § 7- og § 6-sager derudover med 112.830 separerede familier med 0-17-årige børn, som ikke har været involveret i en familieretlig konflikt i perioden 2019-2022.

Ud over de familieretlige sager, der screenes til § 6- eller § 7-forløb, indeholder Familieretshusets data også information om familier, der udelukkende har modtaget skriftlig eller telefonisk behandling. Det kan fx være henvendelser, hvor en forælder modtager vejledning i, hvordan regelsættet er. Desuden rummer sagsdata information om familier, der har deltaget i åbne tilbud som fx konfliktmægling eller børnesagkyndig rådgivning, uden at der har været oprettet en sag. For overskuelighedens skyld indgår disse ikke i undersøgelsens analyser.

2.2.2 Datakilder

Analysen er baseret på tre datakilder: For det første inddrager vi Familieretshusets screeningsdata, som rummer oplysninger om, hvordan den ansøgende forælder oplever forældrenes indbyrdes konfliktniveau og samarbejde, og om denne vurderer, at der aktuelt er risikofaktorer til stede i form af fx vold mellem forældrene, misbrug af rusmidler, svær psykisk sygdom eller vold og overgreb over for barnet. Ved besvarelsen af spørgsmålene bliver ansøgeren gjort bekendt med, at det er strafbart at afgive urigtige oplysninger, ligesom denne også informeres om, at den anden forælder (i de fleste tilfælde) vil blive gjort bekendt med ansøgningens indhold. Ikke desto mindre er besvarelsen selvsagt udtryk for ansøgerens problemopfattelse. Det kan som nævnt ske, at en sag, der umiddelbart er blevet placeret i fx § 7-sporet, senere bliver omvisiteret til § 6-sporet (og vice versa), hvis der kommer nye oplysninger frem. For eksempel kan det vise sig, at information om enkeltstående episoder af psykisk vold eller mindre alvorlig psykisk sygdom, som ligger flere år tilbage, ikke længere er relevant i forhold til problemstillingen i den aktuelle sag.

For det andet inddrager vi udvalgte informationer, som Familieretshusets medarbejdere har registreret om sagen. Dels drejer det sig om, hvorvidt sagen er en gengangersag. Familieretshuset registrerer kun gengangere, hvis den nye ansøgning drejer sig om det samme emne, som familien har haft en sag om inden for de 3 seneste år.

Denne registreringspraksis underestimerer formodentlig antallet af familier, der kommer igen. Dels drejer det sig om registreringer om evt. forekomst af vold hhv. samarbejdschikane, som medarbejdere har foretaget ved afslutningen af de realitetsbehandlede sager. Informationerne hviler på de oplysninger, som forældrene har afgivet under sagens forløb, og disse data er kun registreret til brug for evaluering af reformen. Da disse data kun dækker realitetsbehandlede sager, har vi kun information om ca. 8.700 af de ca. 11.500 familier, der blev screenet til § 7- eller § 6-sporet i 2021.

Endelig for det tredje inddrager vi registerdata fra Danmarks Statistik, som fortrinsvis afspejler familiens situation ved sagens start eller umiddelbart før, dvs. i 2020 eller 2021. I visse tilfælde inddrager vi også ældre indikatorer, som kan bidrage til at beskrive forældrene/familien. De inkluderede indikatorer omhandler familiens demografiske forhold, forældrenes socioøkonomiske situation og et udvalg af relevante risikofaktorer, herunder om forældrenes kriminalitet og psykiske sygdom. Desuden inddrages information om, hvorvidt de sociale myndigheder har kendskab til familiens børn baseret på oplysninger om evt. underretninger, iværksatte forebyggende tiltag og anbringelser uden for hjemmet.

Undersøgelsespopulation

- Kapitlet sammenligner 11.538 forældrepar, der er screenet til Familieretshusets § 6-forløb (3.903) eller § 7-forløb (7.671) i 2021 med 112.830 separerede forældrepar uden kontakt til Familieretshuset i 2017-2021. Alle forældrepar havde i 2021 mindst et 0-17-årigt fællesbarn.
- Familier, der screenes flere gange samme år til forskellige forløb, kategoriseres efter den højeste paragraf.
- Familier, der ikke er screenet i 2021, men som tidligere har haft en sag i Familieretshuset, eller som har haft kontakt med Familieretshuset i 2021 uden at blive screenet, er udeladt af analyserne.

Datakilder

- Kapitlet bygger på Familieretshusets screenings spørgsmål, der udfyldes af den forælder, der ansøger om at få en sag behandlet i Familieretshuset, på Familieretshusets registreringer af udvalgte forhold i de afsluttede sager fra 2021-2022 samt på registerdata fra Danmarks Statistik (2000-2021).

Analysemetoder

- Data er analyseret ved hjælp af krydstabeller. Da analyserne er baseret på den fulde population frem for en stikprøve, giver det ikke mening at anvende signifikanstest (fx χ^2 - eller t-test). I stedet kommenterer vi på, om der er tale om betydelige eller mindre forskelle.

2.3 Historisk og aktuel familiesituation

Hvad angår både den tidligere og den aktuelle familiesituation er der flere ligheder end forskelle mellem forældre, der screenes til § 7-sporet (udredning), og forældre, der screenes til § 6-sporet (mægling). Tabel 2.1 viser familiernes tidligere familiesituation, og her fremgår det for det første, at forældre, der screenes til § 6- og § 7-sporet, har omtrent lige mange års samliv bag sig. For eksempel har 13-15 pct. aldrig boet sammen, mens en femtedel har mindst 10 års samliv bag sig. For det andet har de i lige høj grad været gift (39-40 pct.), og de har nogenlunde lige mange fælles børn (54-55 pct. har højst et fælles barn). Endelig ligner de hinanden i forhold til, hvornår samlivsbruddet fandt sted: For 15-17 pct. er der tale om helt nye brud, mens 56 pct.

har oplevet bruddet for mindst 4 år siden (ca. tre fjerdedele af forældrene har oplevet bruddet for mindst 2 år siden). Det er således en selvstændig pointe, at det kun er et mindretal af de separerede forældre, der henvender sig til det familieretlige system, i forbindelse med at de går fra hinanden. Konflikterne ser for de flestes vedkommende ud til først at opstå en rum tid senere. I forhold til forældre uden kontakt til Familieretshuset har forældreparrene, der er screenet til § 6- eller § 7-sporet, desuden gennemgående haft et kortere samliv, de har sjældnere været gift, og de har hyppigere højst ét fælles barn. Tilsvarende mønstre er iagttaget i tidligere danske undersøgelser om forældrepar med sager i det familieretlige system (Ottosen, 1999 Ottosen & Stage, 2011; Ottosen et al., 2017).

Tabel 2.1 Fælles familiehistorik frem til sagsstart i 2021. Forældrepar screenet til § 7- hhv. § 6-forløb samt separerede forældrepar uden sager. Procent.

	Forældrepar screenet til § 7	Forældrepar screenet til § 6	Separerede forældrepar uden sager
Samlivsvarighed			
Aldrig boet sammen	13	15	12
1-2 års samliv	22	19	11
3-4 års samliv	18	17	12
5-9 års samliv	28	27	30
Mindst 10 års samliv	19	22	34
Har været gift	39	40	50
Højst et fælles barn	54	55	49
Tid siden brud			
Samboende i 2021	3	4	0
Brud samme år	12	13	8
Brud året før	11	11	7
Brud 2 år før	9	9	6
Brud 3 år før	8	8	6
Brud mindst 4 år før	56	56	74
N	7.671	3.903	114.408

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2000-2021.

Fokuserer man på familiekonstellationen på ansøgningstidspunktet, viser Tabel 2.2, at andelen af børn, der har bopæl hos faren, er lidt højere blandt familier, der screenes til § 7- (18 pct.) end til § 6-sporet (12 pct.), men derudover er der ingen væsentlige

forskelle på de to grupper. I begge grupper er størstedelen af både fædre og mødre singler (73-74 pct. af mødrene og 66-68 pct. af fædrene), mens en fjerdedel af mødrene og knap en tredjedel af fædrene er flyttet sammen med en ny partner.

Tabel 2.2 Aktuel familiesituation ved sagens start i 2021. Forældrepar screenet til § 7- hhv. § 6-forløb samt separerede forældrepar uden sager. Procent.

	Forældrepar screenet til § 7	Forældrepar screenet til § 6	Separerede forældrepar uden sager
Barnets familietype			
Bor med begge forældre	3	4	0
Bor hos moren	75	83	84
Bor hos faren	18	12	13
Bor ikke med forældre	4	2	3
Morens familietype			
Samboende med faren	3	4	0
Enlig	74	73	71
Sammenbragt	23	24	29
Farens familietype			
Samboende med moren	3	4	0
Enlig	68	66	67
Sammenbragt	29	31	33
N	7.672	3.904	112.867

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2021.

2.4 Alder, herkomst og geografi

I forhold til andre demografiske faktorer, alderen på forældre og det yngste barn, forældrenes herkomst og den geografiske afstand mellem forældrene, er der ingen væsentlige forskelle på forældre, der er screenet til § 6-sporet, og forældre, der er screenet til § 7-sporet. Til gengæld adskiller disse forældre sig på visse områder fra separerede forældre uden familieretlige sager.

Tabel 2.3 viser således, at 13-16 pct. af mødrene og 7-9 pct. af fædrene med familieretlige sager er yngre end 30 år, mens det samme gælder for 4 hhv. 2 pct. af mødre hhv. fædre uden familieretlige sager. Desuden er børn, der er involveret i

familieretlige sager, væsentligt yngre. Tabellen afspejler endvidere, at forældrepar, hvor den ene eller begge er af anden herkomst end dansk, har en lidt større sandsynlighed for at blive involveret i en familieretlig konflikt sammenlignet med forældrepar, hvor begge er danske.

Tabel 2.3 Demografiske karakteristika i 2021. Forældrepar screenet til § 7- hhv. § 6-forløb samt separerede forældrepar uden sager. Procent.

	Forældrepar screenet til § 7	Forældrepar screenet til § 6	Separerede forældrepar uden sager
Forældres alder			
Mor yngre end 30 år	16	13	4
Far yngre end 30 år	9	7	2
Yngste barns alder			
0-3 år	23	24	8
4-5 år	15	15	6
6-8 år	21	22	12
9-12 år	25	23	26
13-17 år	16	15	47
Forældres herkomst			
Begge forældre danske	78	77	82
En dansk og en ikke-dansk	10	12	9
Ingen forældre danske	12	10	9
Forældre bosat i forskellige kommuner	48	47	42
N	7.672	3.904	112.869

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2021.

2.5 Uddannelse, beskæftigelse og økonomi

Mens der som beskrevet ikke er væsentlige demografiske forskelle på forældre, der screenes til § 6- og § 7-sporet (dvs. i forhold til tidligere og nuværende familiesituation, alder, herkomst og geografisk afstand), tegner billedet sig anderledes, når man ser på deres socioøkonomiske ressourcer i året før sagens start.

Tabel 2.4 viser forskellene ved, at såvel mødre som fædre, der er screenet til § 7-sporet, lidt hyppigere højst har gennemført en grundskoleuddannelse (34 hhv. 36 pct.) sammenlignet med mødre og fædre, der er screenet til § 6-sporet (25 hhv. 30 pct.). En grundskoleuddannelse svarer til, at man højst har gennemført 10. klasse.

Tabel 2.4 Højeste uddannelsesniveau i 2020. Forældrepar i § 7-forløb sammenlignet med forældrepar i § 6-forløb og separerede forældrepar uden sager. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Separerede forældre uden sager
Mors højeste uddannelse			
Grunduddannelse	34	25	18
Gymnasial	7	7	6
Erhvervsuddannelse	32	32	33
Kort videregående	4	5	5
Mellemlang videregående	17	22	25
Lang videregående	6	8	11
Fars højeste uddannelse			
Grunduddannelse	36	30	23
Gymnasial	5	5	6
Erhvervsuddannelse	39	40	41
Kort videregående	4	6	7
Mellemlang videregående	8	10	12
Lang videregående	5	7	9
N	7.654	3.898	112.647

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2020.

Tabel 2.5 om forældrenes beskæftigelses- og indkomstforhold viser videre, at 42 pct. af mødrene og 30 pct. af fædrene i § 7-sporet ikke var i beskæftigelse året forud for den familieretlige sag, mens det tilsvarende gjorde sig gældende for 30 pct. af mødrene og 21 pct. af fædrene, der blev screenet til § 6-sporet. I forhold til indkomstforhold befandt 62 pct. mødrene og 46 pct. af fædrene i § 7-sporet sig i den nederste fjerdedel af indkomstskalaen mod 53 pct. af mødrene og 37 pct. af fædrene i § 6-sporet. Informationerne indikerer dermed, at forældrene i § 7-sporet gennemsnitligt står i en vanskeligere socioøkonomisk position i forhold til forældrene i § 6-sporet.

Tabel 2.5 Beskæftigelse og husstandsindkomst i 2020. Forældrepar screenet til § 7-forløb sammenlignet med forældrepar i § 6-forløb og separerede forældrepar uden sager. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Separerede forældre uden sager
Beskæftigelse			
Moren ikke i beskæftigelse	42	32	25
Faren ikke i beskæftigelse	30	21	19
Husstandsindkomst – andel med lav og høj indkomst			
Mor: lav husstandsindkomst (nederste 25 pct.)	62	53	41
Mor: høj husstandsindkomst (øverste 25 pct.)	4	7	11
Far: lav husstandsindkomst (nederste 25 pct.)	46	37	28
Far: høj husstandsindkomst (øverste 25 pct.)	10	17	25
N	7.642	3.896	112.546

Anm.: Forældrenes relative husstandsindkomst er målt ved at inddele alle børnefamilier i fire kvartiler ud fra deres husstandsindkomst og derefter beregne, hvilket kvartil familierne i undersøgelsen tilhører.

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2020.

Når man sammenligner forældre med familieretlige sager med separerede forældre uden sager, er forældrene i § 6-sporet og særdeleshed i § 7-sporet generelt ringere stillet end separerede forældre uden kontakt til Familieretshuset i forhold til såvel ud-dannelse, beskæftigelse som indkomstforhold.

2.6 Risikofaktorer i familierne

Et væsentligt kriterie for, om en forældreansvarssag bliver screenet til § 6- eller § 7-sporet, er som beskrevet i kapitel 1, om der er aktuelle risikofaktorer i sagen, som kan have negativ betydning for børnenes trivsel. En sag vil derfor som udgangspunkt altid blive screenet til § 7-sporet, hvis der i screeningen fremkommer oplysninger om fysisk eller psykisk vold mod barnet eller mellem forældrene, eller hvis barnet er udsat for seksuelle krænkelser, grænseoverskridende adfærd eller vanrøgt. Det samme gælder, hvis en forælder aktuelt har problemer med alvorlig psykisk sygdom, har misbrug af stoffer eller alkohol, har udøvet alvorlig personfarlig kriminalitet, eller hvis der er så alvorlige bekymringer for barnet eller omsorgsmiljøet i familien, at kommunen har igangsat en børnefaglig undersøgelse (§ 50-undersøgelse), iværksat forebyggende indsatser rettet mod barnet eller familien eller anbragt barnet uden for hjemmet (Familieretshuset, 2022b).

Derfor er det ikke overraskende, at vi i det følgende finder en højere forekomst af risikofaktorer blandt familier, der er screenet til § 7-sporet i forhold til familier, der er screenet til § 6-sporet. Det ligger i screeningens logik. Det gælder i forhold til de oplysninger, vi har trukket fra Danmarks Statistiks registerdata, og i særdeleshed i forhold til de oplysninger, forældrene selv har givet i forbindelse med ansøgningen til Familieretshuset og i løbet af sagsforløbet.

2.6.1 Risikofaktorer knyttet til forældrene

2.6.1.1 Information fra Danmarks Statistiks registre

Fra Danmarks Statistiks registre har vi trukket information om psykiatriske diagnoser hos forældrene i Landspatientregisteret og oplysninger om domme for kriminalitet i strafferegisteret. Tabel 2.6 viser forskellige udsnit af disse oplysninger. Informationerne kan fungere som indikationer på, om forældrenes tilværelse på et eller andet tidspunkt har været præget af udsathed, men de kan selvsagt ikke i sig selv anvendes til at indgå i vurderingen af, om disse risikofaktorer (fortsat) har relevans for den aktuelle sag. En mor kan fx tidligere have haft en psykisk sygdom, der nu er velbehandlet, ligesom en far kan være kommet på rette spor efter en tidligere kriminel løbebane.

Overordnet viser analysen, at forældre, der screenes til § 7-sporet (udredning), har haft højere forekomster af psykiske diagnoser og kriminalitetsdomme end forældre, der screenes til § 6-sporet (mægling), og i særdeleshed i forhold til separerede forældre uden familieretlige sager.

Tabellen viser, at 22 pct. af mødrene, der er screenet til § 7-sporet, har fået en psykiatrisk diagnose i perioden op til sagen (2014-2018), og at 9 pct. af dem har fået en diagnose for svær psykisk sygdom (fx skizofreni, borderline eller bipolar lidelse). Forekomsten er noget lavere blandt mødre, der er screenet til § 6-sporet, eller som ikke har haft en familieretlig sag (14 hhv. 10 pct. har haft en psykisk sygdom, mens 5 hhv. 4 pct. har haft en svær psykisk sygdom). Blandt fædre er der generelt færre, som har fået en psykiatrisk diagnose, men også her er andelen højere blandt familier, der er screenet til § 7-sporet i forhold til familier screenet i § 6-sporet eller uden kontakt med Familieretshuset.

Tabel 2.6 viser videre, at relativt mange forældre, der screenes til de to mødespor i Familieretshuset, har været dømt for kriminalitet (overtrædelser af straffeloven, loven om euforiserende stoffer eller våbenloven) i forhold til separerede forældre uden kontakt til Familieretshuset. For både mødre og fædre, der er screenet til § 7-sporet, har ca. dobbelt så mange en dom for kriminalitet i forhold til forældre, der ikke har haft en familieretlig tvist. Blandt forældre i § 6-sporet er domsforekomsten også højere om end på et lavere niveau. Samtidig viser tabellen, at domsforekomsten er væsentligt

højere blandt fædre end mødre, uanset om der har været kontakt med det familieretlige system eller ikke.

Blandt fædre i § 6-sporet har 15 pct. således været dømt for kriminalitet i en 5-årsperiode op til sagens begyndelse, mens andre 15 pct. på et tidspunkt har været dømt for vold. Til sammenligning har 21 pct. af fædre i § 7-sporet været dømt efter straffeloven i en 5-årsperiode op til sagens begyndelse, mens 20 pct. på et eller andet tidspunkt har været dømt for voldskriminalitet. 46 pct. af fædre i § 7-sporet er dømt for kriminalitet mindst en gang⁴.

Tabel 2.6 Psykiatriske diagnoser i Landspatientregisteret (til 2018) og domme for kriminalitet (til 2020) blandt forældre, der blev screenet til et § 7- hhv. et § 6-forløb samt blandt separerede forældre uden familieretlige sager. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Separerede uden sager
Psykiatriske diagnoser hos forældre ifølge Landspatientregisteret			
Moren har haft psykisk sygdom (2014-2018)	22	14	10
Moren har haft svær psykisk sygdom (2004-2018)	9	5	4
Faren har haft psykisk sygdom (2014-2018)	15	9	7
Faren har haft svær psykisk sygdom (2004-2018)	4	2	2
Domme for kriminalitet			
Moren er dømt for kriminalitet de seneste 5 år	6	4	2
Moren er dømt for kriminalitet de seneste 10 år	11	7	4
Moren er dømt for kriminalitet mindst en gang	18	12	9
Moren er dømt for voldskriminalitet mindst en gang	4	3	1
Faren er dømt for kriminalitet de seneste 5 år	21	15	8
Faren er dømt for kriminalitet de seneste 10 år	32	25	15
Faren er dømt for kriminalitet mindst en gang	46	38	25
Faren er dømt for voldskriminalitet mindst en gang	20	15	9
N	7.666	3.903	112.832

Anm.: Svær psykisk sygdom dækker fx skizofreni, borderline og bipolar lidelse. Kriminalitet dækker domme for overtrædelser af straffeloven, loven om euforiserende stoffer eller våbenloven.

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2000-2020.

⁴ Til sammenligning er de tilsvarende andele blandt fædre med 0-17-årige børn, som er samlevende med barnets mor: Dom for kriminalitet de seneste 5 år: 2 pct.; dom for kriminalitet de seneste 10 år: 5 pct.; dom for kriminalitet mindst en gang i livet: 12 pct. (Kilde: Dahl, 2023).

2.6.1.2 Information i sagsdata fra Familieretshuset

Oplysninger om psykisk sygdom og kriminalitet hos forældrene indgår også i sagsdata fra Familieretshuset, der tillige rummer information om evt. misbrugsproblemer hos og vold mellem forældrene. Oplysningerne om psykisk sygdom, kriminalitet og misbrug hidrører fra den ansøgende forælder (screeningsdata), mens informationen om vold hviler på de registreringer, som medarbejdere har foretaget ud fra begge forældres oplysninger under sagsforløbet.

Informationerne fra screeningsdata, der hviler på den ene forælders egen vurdering, kan ikke sammenlignes direkte med oplysningerne i de myndighedsdata, vi har fra Danmarks Statistik. Mens der her var relativt få fædre og mødre med svær psykisk sygdom, har 22 pct. af de ansøgende forældre i Familieretshusets screening svaret ja til, at *"... du eller den anden forælder [er] diagnosticeret med en svær psykisk lidelse, som du mener har betydning for jeres barn/børn?"*, jf. Tabel 2.7. Som følge af screeningslogikken er alle disse forældre (foreløbigt) placeret i § 7-sporet.

I forhold til kriminalitet ser forældrenes egne angivelser i § 7-sporet ud til at stemme nogenlunde overens med oplysningerne i Danmarks Statistiks registerdata, hvis vi lægger fædres nyere kriminalitetsdomme til grund. I denne gruppe har 19 pct. angivet dette som et problem. I § 6-sporet er forældrenes egne angivelser af kriminalitet dog noget lavere end det, der fremgår af Danmarks Statistiks registre, idet kun 4 pct. af forældrene har oplyst dette problem i forbindelse med ansøgningen.

Ifølge forældrenes ansøgninger er misbrug (alkohol, stoffer, medicin) en problemstilling i ca. en femtedel af sagerne (19 pct.). Dette niveau svarer nogenlunde til eller er lidt højere i forhold til, hvad andre undersøgelser har fundet såvel blandt forældre med familieretlige konflikter (Ottosen & Stage, 2011; Ottosen et al., 2017) som blandt børnefamilier i almindelighed (Frederiksen et al., 2021). Da forældre, der angiver problematisk rusmiddelforbrug, automatisk screenes til § 7-sporet om familieretlig udredning, er der her 29 pct. med et problematisk forhold til rusmidler eller medicin, men ingen blandt familier, der indledningsvis bliver screenet til § 6-sporet.

Oplysninger om vold mellem forældrenes stammer dels fra forældrenes besvarelser ved screeningen, dels fra Familieretshusets registrering i sagerne, hvori indgår oplysninger fra begge forældre. Hvis der oplyses om vold i forbindelse med ansøgningen, bliver sagen automatisk screenet til § 7-sporet (udredning). Oplysninger, der kommer frem senere i sagsforløbet, kan medføre, at sagen bliver omvisiteret.

Analyserne viser, at der i 43 pct. af de sager, der screenes til § 7-sporet, er oplysninger om vold mellem forældrene mod ca. 11 pct. af de sager, der i første omgang bliver screenet til § 6-sporet. Blandt de § 6-sager, hvor der undervejs i sagsforløbet er frem-

kommet oplysninger om vold, er 57 pct. blevet omvisiteret til § 7-sporet, mens de øvrige sager er færdigbehandlet i § 6-sporet.

Mens medarbejdernes registrering ikke skelner mellem fysisk og psykisk vold, tyder screeningsdata på, at psykisk vold hyppigere er et element i sagerne end fysisk vold. Dette ses også i VIVEs årlige forældreundersøgelse, der viser meget høje forekomster af selvrapporteret psykisk vold i afsluttede familieretlige sager (48 pct. blandt forældre med sager i 2022 (Dahl, 2023)). Tilsvarende fund er gjort i tidligere undersøgelser om erfaringer med partnervold såvel i befolkningen som helhed (se fx Ottosen & Østergaard, 2022) som blandt forældrepar, der er involveret i familieretlige konflikter.⁵

Tabel 2.7 Risikofaktorer knyttet til forældrene ifølge Familieretshusets sagsdata. Forældre screenet til § 7-forløb sammenlignet med forældre i § 6-forløb. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle screenede
Kilde: screeningsdata			
Svær psykisk lidelse hos en forælder	33	0	22
Kriminalitet hos en forælder	19	4	14
Misbrugsproblemer (alkohol, medicin, stoffer) hos en forælder	29	0	19
N	7.672	3.904	11.579
Kilde: oplysninger om vold baseret på medarbejderregistrering			
Ingen	57	89	68
Fysisk vold	3	0	2
Psykisk vold	13	0	9
Både fysisk og psykisk vold	13	0	9
Ubestemt vold	14	10	13
N	6.559	3.164	9.723

Anm.: Spørgsmålene om vold i screeningsspørgeskemaet er kun stillet til en del af ansøgerne, og procentgrundlaget er derfor mindre end i opgørelserne over psykisk sygdom, kriminalitet og misbrug.

Kilde: VIVE funderet på Familieretshusets data og baseret på ansøgende parts besvarelse af screeningsspørgsmål og på medarbejders registrering i sagerne.

⁵ I en dansk undersøgelse om forældre med forældreansvarssager ved retten oplyste 13 pct. af forældrene, at fysisk vold var en medvirkende årsag til samlivsbruddet, mens 23 pct. tilkendegav, at psykisk vold var grunden (Ottosen & Stage, 2011). I en anden undersøgelse, som blev gennemført blandt forældre med første-gangssager ved Statsforvaltningen, rapporterede 6 pct. af forældrene om fysisk vold og 19 pct. om psykisk vold (Ottosen et al., 2017).

2.6.2 Risikofaktorer knyttet til barnet

2.6.2.1 Underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser

Familier, der bliver screenet til § 7-sporet (udredning), har i langt højere grad end familier, der screenes til § 6-sporet (mægling), været i kontakt med kommunen på grund af bekymrende forhold omkring børnene. Dette ses i Tabel 2.8, som baserer sig på information fra Danmarks Statistiks registerdata om kommunale underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser af de børn, der indgår i analysen. Samtidig viser tabellen, at begge grupperinger med familieretlige sager har en noget højere forekomst af underretninger og forebyggende foranstaltninger end andre separerede familier.

Tabellen viser, at der i 36 pct. af familierne, som screenes til § 7-forløbet, har været underretninger om mindst et barn i 2020 (dvs. i året forud for sagen), samt at der i 61 pct. af familierne i § 7-forløbene har været underretninger om et barn i familien i perioden 2015-2020. 22 pct. har modtaget forebyggende foranstaltninger i 2020. Blandt familier i § 6-forløbet er der underretninger om mindst et barn i 17 pct. af familierne, mens 11 pct. modtog forebyggende foranstaltninger året før den familieretlige sag. Blandt separerede familier uden kontakt til Familieretshuset er de tilsvarende andele 10 hhv. 9 pct.

Tabel 2.8 Underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser. Forældre screenet til § 7-forløb sammenlignet med forældre i § 6-forløb og separerede forældre uden sager. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Separerede uden sager
Underretninger om børn eller forældre 2015-2020			
Mindst en underretning 2020	36	17	10
Mindst en underretning 2015-2020	61	40	27
Andel underretninger, hvor barnet eller familien står bag underretningen	13	12	6
Forebyggende foranstaltninger			
Mindst et barn i 2020	22	11	9
Mindst et barn (hele barnets levetid)	33	20	16
Mindst et barn anbragt før 2021			
Alle	5	3	3
Kun familier, hvor yngste barn er 13-17 år	10	7	4
N	7.662	3.910	112.830

Kilde: VIVE baseret på Danmarks Statistiks registerdata 2000-2020.

De familieretlige sager er ofte præget af begrænset kommunikation og et højt konfliktniveau mellem forældrene, der gør det svært for forældrene at opnå kendskab til, hvad der foregår i den anden forælders hjem. Den manglende indsigt kan medføre bekymringer for børnene og mistillid til hinandens omsorgsevner, som igen kan føre til, at forældrene underretter kommunen om situationen i det andet hjem. Hvis en høj andel af underretningerne kommer fra forældre frem for fx skoler, institutioner eller sundhedsvæsen, kan underretningerne derfor tolkes som udtryk for forældrenes høje konfliktniveau frem for som tegn på reel bekymring for mistrivsel hos barnet.

Analysen af, hvem der er afsender af underretningerne i de forskellige familietyper, som vi opererer med i dette kapitel, viser, at der er flere underretninger fra familiemedlemmer i de familieretlige sager end blandt de familier, som ikke har haft kontakt med Familieretshuset. 12-13 pct. af underretningerne i § 6- og § 7-sagerne kommer således fra familiemedlemmer mod 6 pct. af underretningerne blandt de separerede forældre, som ikke har været i kontakt med Familieretshuset. Langt størstedelen af underretningerne i de familieretlige sager kommer dog fra andre end familiemedlemmer, og derfor er det mest rimeligt at konkludere, at børnene reelt har det svært, og/eller at der er problemer i omsorgsmiljøet, som har vakt bekymring.

At der formodentlig er substans i den høje andel underretninger, understøttes også af, at ganske mange af børnene i § 7-sporet som nævnt har modtaget forebyggende kommunale foranstaltninger året før den familieretlige sags begyndelse (22 pct.), og ved at en tredjedel af familierne på et tidspunkt har modtaget forebyggende foranstaltninger i deres kommune. I § 6-sporet er andelen af familier med forebyggende foranstaltninger væsentlig lavere og svarer til niveauet blandt separerede forældre uden sager i Familieretshuset.

Anbringelse er den ultimative foranstaltning, der kun iværksættes, når det ikke er muligt at forbedre barnets trivsel via indsatser i hjemmet. Analyserne af anbringelseshypothetigheden blandt familierne i undersøgelsen viser umiddelbart begrænsede forskelle på familier i de to spor hhv. separerede familier uden familieretlige sager, idet 5 pct. af alle børn, der er involveret i en § 7-sag, havde været anbragt på et tidspunkt i deres liv før den familieretlige sag i 2021 mod 3 pct. af børnene i § 6-sporet og 3 pct. af dem, hvis forældre ikke har haft kontakt med Familieretshuset. Opgørelsen tager dog ikke højde for de demografiske forskelle mellem familierne med og uden kontakt til det familieretlige system. Når vi alene fokuserer på familier, hvor det yngste barn er nået teenagealderen, er forskellene større. Her har mindst et barn været anbragt i kortere eller længere tid i 10 pct. af § 7-sagerne mod 7 pct. af § 6-sagerne og 4 pct. af familierne uden kontakt til Familieretshuset.

2.6.2.2 Risikofaktorer oplyst i forbindelse med screening og afslutning af sagerne

I ansøgningsskemaet til Familieretshuset skal den ansøgende forælder udfylde informationer om barnets helbred og trivsel og om dets tryghed og sikkerhed. Informationerne bidrager til at gøre sagsbehandlerne opmærksomme på, om der er særlige forhold hos barnet, de bør tage højde for ved visitationen eller i sagsforløbet. Sager med alvorlige risikofaktorer knyttet til barnet screenes altid til et § 7-forløb.

Ud over de oplysninger, der kommer frem i forbindelse med screeningen, registrerer Familieretshusets medarbejdere også begge forældres oplysninger om vold mod børn i de afsluttede sager. Begge datakilder er anvendt i Tabel 2.9, som beskriver forældrenes oplevelser af risikofaktorer knyttet til børnene i de sager, der screenes til et § 7-forløb hhv. et § 6-forløb.

Familieretshusets data bekræfter de høje niveauer af bekymrende forhold, som er knyttet til børnene i § 7-sagerne, men med tanke på det omfang af underretninger, som blev vist i Tabel 2.8, kan de bekymrende forhold for børnene være underrapporteret i § 6-sagerne. I sager, der screenes til § 7-forløb, oplyser 27 pct. af forældrene, at et barn har et alvorligt helbreds- eller udviklingsproblem. 12 pct. angiver, at barnet har været udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd. 10 pct. rapporterer om vanrøgt. 52 pct. angiver, at fagpersoner er bekymrede for børnene. 21 pct. angiver, at kommunen er i gang med en § 50-undersøgelse, og 30 pct. angiver, at de er bekymrede for, om deres barn lider overlast. Derudover er der oplysninger om vold rettet mod børnene i 33 pct. af de sager, der er screenet til § 7-forløbet.

I § 6-forløbet er der børn med alvorlige helbredsproblemer i 11 pct. af sagerne og fagpersoner, der er bekymrede for børnene, i 19 pct. af sagerne. Derudover er der oplysninger om vold rettet mod et barn i 6 pct. af de sager, der i første omgang screenes til § 6-forløbet. Som det er tilfældet med påstande om vold mellem forældrene, vil også påstande om vold rettet mod børnene, der fremkommer undervejs i sagsforløbet, kunne føre til omvisitering fra § 6-forløbet til § 7-forløbet. Det er sket i godt halvdelen af de sager (54 pct.), der er screenet til § 6-forløbet, og hvor der er fremkommet information om vold, som var rettet mod børnene.

De ansøgende forældres oplysninger om barnets udsathed for fysisk og psykisk vold svarer til de niveauer, som kendes fra andre undersøgelser om børn i familieretlige konflikter (Ottosen, Dahl & Boserup, 2017, p. 34).

Tabel 2.9 Risikofaktorer knyttet til barnet ifølge Familieretshusets sagsdata. Forældre screenet til § 7-forløb sammenlignet med forældre i § 6-forløb. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle screenede
Kilde: screeningsdata			
Barnet har alvorlige helbreds- eller udviklingsproblemer	27	11	22
Barn udsat for seksuelt grænseoverskridende adfærd	12	0	8
Barn udsat for vanrøgt	10	0	7
Fagpersoner er bekymrede for barn/børn	52	19	41
Kommunen i gang med § 50-undersøgelse	21	0	14
Forælder bekymret for, at barnet lider overlast hos den anden forælder	30	0	20
N	7.668	3.911	11.579
Kilde: oplysninger om vold baseret på medarbejderregistrering			
Ingen	67	94	76
Fysisk vold	3	0	2
Psykisk vold	12	0	8
Både fysisk og psykisk vold	6	0	4
Ubestemt vold	12	6	10
N	6.945	3.645	10.578

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets data om den ansøgende parts besvarelse af screeningsspørgsmål og på medarbejderes registrering i sagerne.

2.7 Konflikt og samarbejde ved sagens start

Efter vejledningen om Familieretshuset (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2020a) kan et højt konfliktniveau mellem forældrene være en risikofaktor, men det høje konfliktniveau mellem forældrene betyder ikke i sig selv, at sagen er kompleks og skal behandles som en § 7-sag. Der skal således også være andre forhold til stede end blot et højt konfliktniveau. Det kan fx være, at forældrene betvivler hinandens omsorgsevne, eller at familien er påvirket af andre risikofaktorer.

Dette afsnit fokuserer på forældrenes konfliktniveau og samarbejde. Oplysningerne kommer fra screeningsdata, dvs. de spørgsmål, som den ansøgende forælder besvarer ved sagens start.

Overordnet set viser Tabel 2.10 ikke overraskende, at relativt mange forældre oplever et indbyrdes højt konfliktniveau (51 pct.), og at en del har svært ved at samarbejde ved sagens start, men samtidig er der betydelige forskelle på konfliktniveauet og samarbejdet mellem forældrepar, der screenes til Familieretshusets § 6- hhv. § 7-spor.

I § 7-sporet vurderer 59 pct. af ansøgerne, at konfliktniveauet mellem forældrene er højt (herunder også meget højt eller ekstremt højt). Blot 11 pct. vurderer, at de er i stand til at håndtere deres konflikter, og omtrent samme andel (16 pct.) vurderer, at de er i stand til at indgå og overholde aftaler. 42 pct. har oplyst, at de har respekt for den anden forælder, mens halvdelen af forældrene vurderer, at de indbyrdes konflikter påvirker deres børn negativt.

Til sammenligning oplyser 35 pct. af forældrene, der screenes til § 6-sporet, at konfliktniveauet er højt. 27 pct. vurderer, at de er i stand til at håndtere deres konflikter, og 37 pct. at de er i stand til at indgå og overholde aftaler. Omkring to tredjedele oplyser, at de har respekt for den anden forælder, og kun en fjerdedel mener, at konflikterne påvirker børnenes trivsel – ud over de forældre, der ikke har indbyrdes kontakt.

Der er således en relativt tydelig forskel på forældrenes samarbejdskapacitet i de to spor, og det er derfor rimeligt at antage, at forældre, der screenes til § 6-familieomgørelse, har nemmere ved at indgå i de konflikthåndterende tilbud, der er kernen i dette spor, end forældre, der screenes til § 7-familieudredning.

Tabel 2.10 Forældres konfliktniveau og samarbejdsrelation. Forældre screenet til § 7-forløb sammenlignet med forældre i § 6-forløb. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle screenede
Forældres konfliktniveau			
Lavt	12	31	18
Moderat	16	24	19
Højt	59	35	51
Ingen kontakt	12	10	12
Samarbejde mellem forældre			
Kan håndtere konflikter	11	27	17
Formår at samarbejde	13	34	20
Kan deltage fælles i arrangementer	24	44	31
Kan indgå og overholde aftaler	16	37	23
Har respekt for den anden forælder	42	64	50
Konflikten påvirker børns trivsel	49	24	40
N	7.668	3.911	11.579
Andel, der oplever samarbejdsskikane – baseret på medarbejderregistrering			
N	2.736	5.473	8.209

Kilde: VIVE på baggrund Familieretshusets data baseret på ansøgende parts screeningsspørgeskema og medarbejderes løbende registrering i sagerne.

2.8 Samarbejdschikane

Ligesom Familieretshusets medarbejdere over en periode har registreret, om forældre under sagsforløbet har oplyst om voldproblematikker, jf. ovenfor, har de tilsvarende registreret, om en eller begge forældre mente at være udsat for samarbejdschikane.

Ifølge forældreansvarsvejledningen (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2023) refererer samarbejdschikane typisk til dynamikker, hvor den ene forælder uden nogen påviselig grund forsøger at afholde den anden forælder fra at have kontakt med barnet eller på anden vis vanskeliggør samarbejdet om barnet. Samarbejdschikane kan udøves af begge forældre. Da det kan være en stor belastning for barnet at være fanget i et krydspres mellem forældrene i sådanne konflikter, og fordi det følger af forældreansvarslovens § 19, at barnet har ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl hos, og at forældrene har et fælles ansvar for, at barnet har samvær, skal Familieretshuset være opmærksomt på sager, hvor der foreligger samarbejdschikane, og gribe ind hurtigt. Forekomst af samarbejdschikane kan føre til, at en sag bliver behandlet i § 7-sporet.

Problemstillingen om samarbejdschikane har i perioder fyldt relativt meget i den familieretspolitiske debat – undertiden også under nogle andre og mere snævre betegnelser (fx samværschikane eller forældre fremmedgørelse). Samtidig har der manglet entydig evidens for problemets omfang. Ifølge de registreringer, som Familieretshuset har foretaget til brug for evalueringen af reformen, er det i 9 pct. af sagerne, at en forælder har oplevet, at der var chikaneproblemer. Når familierne opdeles efter, om deres sag oprindeligt blev screenet til § 7- eller § 6-sporet, er erfaringer med samarbejdschikane lidt mere udbredte i § 7-sporet (10 pct.) end i § 6-sporet (7 pct.).

2.9 Opsamling

Kapitlets formål har været at indkredse, hvad der kendetegner familier med § 7-sager forud for eller ved sagens start i Familieretshuset i 2021. Det er især sket gennem sammenstilling med familier med § 6-sager og i de tilfælde, hvor der er tilgængelige data, tillige med separerede forældre uden familieretlige sager. Familierne er sammenlignet på følgende parametre: demografiske forhold, socioøkonomiske ressourcer, forekomst af risikofaktorer og forældrekonflikter og -samarbejde.

Forældrepar, der screenes til § 6- og § 7-sporene, adskiller sig ikke væsentligt indbyrdes fra hinanden i forhold til demografiske forhold som samlivsvarighed, tidligere civilstand, antal fællesbørn og varighed mellem brud og kontakt til det familieretlige system og aktuell familiedannelse. Men i forhold til separerede forældre uden kontakt til Familieretshuset har forældrepar, der screenes til de to mødespor, gennemsnitligt haft

et kortere samliv, de har sjældnere været gift, og de har lidt hyppigere kun ét fællesbarn. Såvel forældre som (det yngste) barn er hyppigere yngre end separerede forældre, der ikke har været i kontakt med Familieretshuset. For flertallet af forældrene ligger samlivsbruddet mindst 3 år tilbage. Det er således en væsentlig selvstændig pointe, at konflikterne om barnet først opstår, et godt stykke tid efter at forældrene er gået fra hinanden.

Forskellene mellem familierne i de to mødespor træder tydeligere frem, når man fokuserer på deres socioøkonomiske ressourcer. Fædre i § 7-sporet har lidt hyppigere alene en grundskoleuddannelse, og relativt mange mødre såvel som fædre er uden beskæftigelse og befinder sig i den nederste del af indkomstskaalen.

Det følger af den familieretlige reform, at det er forekomsten af risikofaktorer, der differentierer § 7-sporet (udredning) fra § 6-sporet (mægling). Blandt familierne, der screenes til § 7-sporet, er der derfor ganske mange rapporteringer om fysisk og psykisk partnervold (43 pct.), problemer med misbrug af rusmidler (29 pct.), svær psykisk sygdom (33 pct.) eller kriminalitet (19 pct.). Tilsvarende er der i § 7-sporet forekomster af forskellige former for adfærd, der kan samles under paraplybegrebet børnemishandling (Ottosen et al., 2020), dvs. bekymringer for fysisk eller psykisk vold (33 pct.), seksuelle overgreb (12 pct.) og vanrøgt (10 pct.). Hvert femte barn er på ansøgningstidspunktet underlagt en børnefaglig undersøgelse (§ 50-undersøgelse) i kommunalt regi. De ovennævnte problemer ses (næsten) ikke hos de familier, der bliver screenet til § 6-sporet. Forskellene mellem de to spor udvises dog noget, når vi lægger eksterne datakilder til grund om fx underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser.

Den ansøgende forælders informationer om forældrekonflikter og -samarbejde har som udgangspunkt ikke indflydelse på, om en sag bliver screenet til § 6- eller § 7-sporet. Gennemgangen viser dog, at der langt hyppigere er et højt konfliktniveau i sager, der screenes til § 7 (59 pct.) end til § 6 (35 pct.), ligesom forældresamarbejdet fungerer dårligere. Ifølge den ansøgende forælder er børnene dobbelt så hyppigt påvirket af konflikten i § 7-sporet (48 pct.) som i § 6-sporet (24 pct.).

3 Sagsbehandlingen i Familieretshuset

3.1 Indledning

Formålet med dette kapitel er at kaste lys over sagsbehandlingsforløbet i Familieretshuset for de familier, der blev screenet til hhv. § 6- og § 7-sporet i 2021. Kapitlets første dele fokuserer på, hvem der rejser hvilke typer sager i de respektive spor. Derefter ser vi på ligheder og forskelle i sagsbehandlingstiltag og på, hvordan sagerne bliver afsluttet. I kapitlets sidste del undersøger vi, hvilke faktorer der hænger sammen med, om en § 7-sag indbringes for familieretten frem for at blive afsluttet i Familieretshuset.

Vi skal gøre opmærksom på, at den familieretlige reform endnu ikke var fuldt implementeret i 2021. Dette kan have indflydelse på sagsbehandlingsforløbet, herunder hvilke tiltag familierne har modtaget (fx antallet af møder), og på sagsbehandlingstiden i Familieretshuset. I 2020 og 2021 var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid 27 uger, mens den faldt til 21 uger i 2022 og 2023 (Statsrevisorerne, 2024).

Boks 3.1 Data og anvendte metoder i kapitel 3

- Datagrundlaget for analysen er de 11.580 familier, hvis sag blev screenet til enten § 6- eller § 7-sporet ved ansøgningen til Familieretshuset i 2021 (samme familier/sager, som indgår i kapitel 2).
- Sagsbehandlingen for de 11.580 familier beskrives ved hjælp af Familieretshusets sagsregisterdata fra 2021 og 2022, herunder styringsakter, mødedata og afgørelsesakter.
- Sidst i kapitlet inddrages data om familierne fra Danmarks Statistik i 2000-2021 samt Familieretshusets screeningsdata fra 2021 og afsluttende registrering i sagerne i 2021-2022 (samme data som i kapitel 2).
- Data analyseres ved hjælp af krydstabeller og regressionsanalyser.

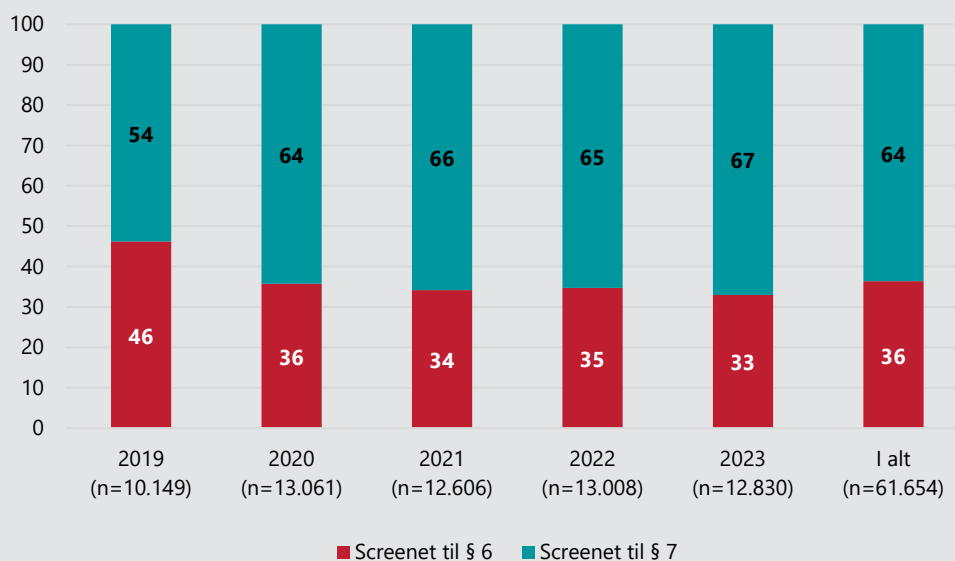
3.2 Udviklingen i § 6- og 7-sager hen over reformperioden

Med afsæt i familier, der indsendte ansøgning til Familieretshuset og blev screenet til enten § 6- eller § 7-sporet, belyser vi indledningsvis, om der er sket forskydninger mellem de to spor i løbet af reformperioden, dvs. fra 1. april 2019 til udgangen af 2023, hvor analysevinduet for denne undersøgelse slutter.

I forarbejderne til lov om Familieretshuset var det forudsat, at de mest komplekse 'røde' sager ville udgøre ca. en tredjedel af forældreansvarssagerne, mens de mindre komplekse 'gule' sager ville udgøre resten (Børne- og Socialministeriet, 2018a). Før reformen registrerede man ikke risikofaktorer i sagerne og måtte basere systemdesignet på data, der kun dækkede førstegangssager, som typisk er mindre komplekse end sager, der tidligere er blevet behandlet i det familieretlige system. Virkeligheden viste derfor snart, at forholdet mellem § 6-sager og § 7-sager var omvendt, som opgørelsen i Figur 3.1 også illustrerer. I reformens første år (2019) var der en nogenlunde ligelig fordeling af familier med § 6- hhv. § 7-sager, men herefter har familier med de mest komplekse § 7-sager udgjort godt to tredjedele af sagsbyrden, mens de mindre komplekse § 6-sager har udgjort resten af uenighedssagerne.

Vi kan ikke forklare, hvorfor der var lige mange familier med § 6- og § 7-sager i 2019, mens der i reformens senere år har været et stabilt flertal af familier med § 7-sager.

Figur 3.1 Udvikling i fordelingen af familier med sager, der screenes til § 6-hhv. § 7-sporet i Familieretshuset i perioden 2019-2023. Procent.

Kilde: VIVE på baggrund af Familieretshusets sagsdata 2019-2023.

3.3 Ansøgerens køn og position

Det ligger i forældreansvarstvistsens logik, at sager, der rejses af bopælsforældre (som ofte er mødre), hyppigt vil dreje sig om at begrænse den anden forælders adgang til barnet, hvorfor de kan have en interesse i at synliggøre problemet med for meget adgang. Omvendt vil sager, der bliver rejst af samværsforældre (ofte fædre) hyppigt dreje sig om at få mere adgang til barnet, og de har ingen interesse i at synliggøre, hvorfor det skulle være et problem.

Samlet set er ansøgerne i de familieretlige sager i omtrent samme grad bopælsforældre og samværsforældre hhv. mødre og fædre, jf. Tabel 3.1. 52 pct. af alle ansøgere er mødre, og 48 pct. er fædre, mens bopælsforældre og samværsforældre hver især udgør 47 pct. af ansøgerne. Blandt de resterende 7 pct. af ansøgere bor forældrene stadigvæk sammen på ansøgningstidspunktet, eller barnet bor hverken i sin far eller mors hjem, fx hvis det er anbragt uden for hjemmet. Der er imidlertid nogle tydelige positions- og kønsforskelle, når man ser på, hvem der er ansøgere i hhv. § 6- og § 7-sporet. I § 6-sporet er der en klar overvægt af samværsforældre (62 pct.) og fædre (64 pct.) blandt ansøgerne, mens der er flere bopælsforældre (54 pct.) og mødre (60 pct.) blandt ansøgerne i de sager, der screenes til et § 7-forløb.

Tabel 3.1 rummer også information om Familieretshusets registrering af gengangere. En genganger er ifølge Familieretshuset defineret ved, at familien har været til møde eller fået en afgørelse i Familieretshuset om samme emne inden for de seneste 3 år forud for den nuværende sag. Ifølge denne registrering er der næsten lige mange gengangere blandt sager, der screenes til § 7- og § 6-sporet (hhv. 29 og 24 pct.).

Tabel 3.1 Ansøgers køn og forældreposition samt andelen af gengangere blandt familier med sager, der screenes til § 7- og § 6-forløb i 2021. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Ansøgers køn og position			
Moren	60	36	52
Faren	40	64	48
Bopælsforælder	54	32	47
Samværsforælder	38	62	47
Andet	7	6	7
Gengangersag ved sagens start	29	24	27
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.4 Sagernes art

Ifølge Familieretshusets sagsdata rummer 63 pct. af de indkomne ansøgninger i både § 6- og § 7-sporet en problemstilling om samvær, herunder sager om fastsættelse, ændring eller ophævelse af samvær samt etablering af kontaktbevarende samvær, jf. Tabel 3.2. I § 7-sporet er der også relativt mange sager (43 pct.), der drejer sig om forældremyndighed, mens problemstillinger om forældremyndighed kun optræder i knap en fjerdedel af sagerne, der screenes til § 6-sporet. Forældremyndighedsansøgningerne drejer sig oftere om ophævelse af den fælles forældremyndighed end om pålagt fælles forældremyndighed eller overførsel af forældremyndigheden fra den ene til den anden forælder. Derudover viser tabellen, at spørgsmålet om, hvor barnet skal have bopæl, er (et af) sagens omdrejningspunkt(er) i 26 pct. af sagerne i § 7-sporet mod 17 pct. af sagerne i § 6-sporet.

Familier med sager i § 7-sporet har hyppigere flere samtidige sager sammenlignet med familier i § 6-sporet. Denne kompleksitet af kombinerede sagstyper er til stede i 46 pct. af de sager, der screenes til § 7-sporet, og i 31 pct. af sagerne, der screenes til § 6-sporet.

Tabel 3.2 Fordelingen af samværs-, bopæls- og forældremyndighedssager blandt familier, der er blevet screenet til § 7- og § 6-forløb i 2021. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Samværs sag	63	64	63
Bopælssag	26	17	23
Forældremyndighedssag	43	23	36
Kombineret sag	46	31	41
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.5 Sagsbehandling

3.5.1 Møder og andre forløb til forældrene

Udgangspunktet er, at de familier, der henvender sig til Familieretshuset med en familieretlig uenighed om samvær, forældremyndighed eller bopæl, bliver indkaldt til et møde. Selvom sagerne screenes til et § 6- eller § 7-forløb, er det ikke ensbetydende med, at familien i tiden efter screeningen reelt ender med at deltage i møder i det pågældende spor. Både blandt familier, der screenes til et § 6-forløb, og blandt familier, der screenes til et § 7-forløb, er der familier, som enten ikke kommer til møde, eller som ender med at deltage i et andet spor end det, de blev screenet til på grundlag af deres ansøgning.

Tabel 3.3 viser, hvor mange af de familier, der oprindeligt blev screenet til § 7- hhv. § 6-sporet, som senere blev omvisiteret til et andet mødespor. Omvisitering kan ske flere gange i løbet af et mødeforløb og på forskellige tidspunkter i sagsbehandlingsprocessen. For eksempel bliver alle ansøgninger, der automatisk er screenet til § 7- hhv. § 6- sporet, gennemgået manuelt i Familieretshusets visitationsafdeling for at sikre, at de er landet på den rette hylde. Men omvisitering kan også ske på et senere tidspunkt i processen, fx i forbindelse med at der kommer nye (eller korrigerende) oplysninger frem fra såvel den ansøgende som den anden forælder.

Alt i alt er det 15 pct. af familierne, der oplever, at deres sag omvisiteres. Det sker dobbelt så hyppigt, at en screenet § 6-sag flyttes til § 7-sporet (10 pct.), som at en screenet § 7-sag nedjusteres til § 6-sporet (5 pct.).⁶

⁶ Selvom nogle sager således skifter spor, fastholder vi i resten af kapitlet den inddeling af sagerne, som er foretaget her og i det forrige kapitel. Det sker for den analytiske overskueligheds skyld.

Tabel 3.3 Omvisitering af familier, der oprindeligt blev screenet til § 7- hhv. § 6-sporet i 2021. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Omvisiteret fra § 6 til § 7	5	19	10
Omvisiteret fra § 7 til § 6	7	2	5
Omvisiteret i alt	12	20	15
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

I Tabel 3.4 har vi opdelt de screenede familier til § 6- hhv. § 7-sporene efter, hvor indgribende tiltag deres sag blev genstand for. Tabellen viser, at 29 pct. af alle de indkomne henvendelser højst bliver behandlet telefonisk eller skriftligt. Der kan være tale om, at en forælder modtager telefonisk vejledning (fx om, hvordan en afgørelse skal fortolkes), at en ansøgning afvises skriftligt (fx fordi Familieretshuset for nylig har behandlet den, og der ikke foreligger nye omstændigheder), eller at sagen bliver behandlet på et skriftligt grundlag (fx en midlertidig afgørelse eller en mindre ændring af samværet). En lille andel af de ansøgende familier (1 pct.) har højst deltaget i et åbent tilbud (fx konfliktmægling eller børnesagkyndig rådgivning) uden at komme til egentlige møder i de to sagsbehandlingsspor. Tabellen viser videre, at 11 pct. af familierne, der blev screenet til § 7-sporet, har deltaget i møder i § 6-familiemæglingssporet uden at deltage i møder i familieudredningssporet. Vi formoder, at der i disse tilfælde er tale om sager, der siden er blevet visiteret til et lavere spor, fx fordi oplysningerne om risikofaktorer ikke viste sig at have betydning for den aktuelle sag. De resterende 60 pct. af de familier, der blev screenet til et § 7-forløb i 2021, deltog i mindst et § 7-møde i løbet af 2021-2022. Halvdelen af de forældre, der var til et § 7-møde, deltog i mindst et separat møde, hvor forældrene ikke deltager sammen. Ifølge Familie retshusvejledningen (Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2023) tilbydes denne mødeform til forældre, der har oplyst om voldsproblematikker, og som ikke ønsker at deltage i et fælles møde⁷. Den anden halvdel deltog udelukkende i fælles møder i § 7-sporet.

Forældre, der blev screenet til § 6-sporet, modtog i samme omfang som § 7-forældrene skriftlig eller telefonisk behandling eller åbne tilbud uden at komme til egentlige møder i et af de to sagsbehandlingsspor. I alt deltog 44 pct. i mindst et møde i § 6-familiemæglingssporet i 2021-2022, som de også var blevet screenet til. En fjerdedel deltog i møder i § 7-familieudredningssporet. Det kan som nævnt skyldes, at sagen blev omvisiteret til udredningssporet, fordi der kom nye graverende oplysninger frem under sagsforløbet, men det kan også dreje sig om, at forældrene i løbet af den

⁷ Data indikerer dog, at forældrepar uden registrerede voldsproblematikker i visse tilfælde også deltager i separate møder.

2-årige periode har startet nye sager, der blev screenet til et § 7-forløb, fordi deres situation ændrede sig.

Tabel 3.4 Mest indgribende sagsbehandling i 2021-2022 i familier, der screenes til § 7- og § 6-forløb i 2021. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Mest indgribende forløb			
Skriftlig/telefonisk behandling	28	32	29
Åbent tilbud	1	1	1
§ 6-mæglingsmøde	11	44	22
§ 7-udredningsmøde – fælles	30	15	25
§ 7-udredningsmøde – separat	30	8	23
I alt pct.	100	100	100
Mindst et § 6-mæglingsmøde	16	51	28
Antal møder i § 6- eller § 7-sporet			
Ingen	28	33	30
Et møde	26	29	27
To møder	24	21	23
Tre eller flere møder	21	16	20
I alt pct.	100	100	100
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: VIVE på grundlag af Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.5.2 Oplysning af sagerne og andre tiltag

Når en forældreansvarssag er blevet screenet til et af de to mødespor, vil Familieretshusets sagsbehandlere i de fleste, men ikke i alle tilfælde indhente oplysninger om familien hos relevante aktører. Dette oplysningsarbejde starter i nogle sager allerede i Familieretshusets visitation og kan desuden ske i Familieretshusets forældreenhed, i forbindelse med at forældrene deltager i et mæglings- eller udredningsmøde med en forælderådgiver. Oplysningerne skal tilvejebringe et tilstrækkeligt grundlag for, at Familieretshuset selv eller familieretterne kan træffe afgørelse i sagen, men afdækningen kan i nogle sager også være af betydning for arbejdet med at forlige parterne.

Familieretshusets data indeholder kun information om sagernes oplysning i afsluttede sager. Formodentlig er oplysningsarbejdet mindre omfattende i sager, der ikke optræder i disse data.

Analysen af de afsluttede sager viser, at indhentning af oplysninger har en mere omfattende karakter i § 7-sagerne end i sagerne, der screenes til § 6-sporet, jf. Tabel 3.5. Blandt alle de familier, der screenes til § 7-sporet, indhenter Familieretshuset oplysninger hos kommunen i 63 pct. af sagerne, hos skoler eller institutioner i 57 pct. af sagerne, og hos lægen/sundhedsvæsenet i 25 pct. af sagerne. Blandt de screenede familier til § 6-sporet er de tilsvarende andele 31 pct. (kommunen), 40 pct. (skole/institution) og 12 pct. (læge/sundhedsvæsen).

Under sagsforløbet kan Familieretshuset også iværksætte andre tiltag, som kan bidrage til at oplyse eller løse sagen. I meget komplekse sager kan der fx iværksættes en børnesagkyndig undersøgelse (eller udfærdiges en sagkyndig erklæring) for at skabe klarhed over, hvad der er op og ned i sagen. Denne mulighed har imidlertid kun været anvendt i meget begrænset omfang (1 pct. af sagerne) i løbet af reformens første år. Mangel på eksternt psykologfagligt udbud til at varetage disse undersøgelser er en væsentlig forklaring herpå (Familieretshuset, 2022a; Folketingets ombudsmand, 2021).

Med den familieretlige reform blev der skabt mulighed for, at en sagsbehandler fra kommunen kunne medvirke ved et tværfagligt familieudredningsmøde sammen med forældrene og Familieretshusets sagsbehandler(e). Intentionen med den nye ordning var, at et tværsektorielt møde i særlige tilfælde ville kunne bidrage til at fremme helhedsorienterede løsninger for familierne i de meget komplekse sager. Analysen viser, jf. Tabel 3.5, at denne mulighed kun er blevet brugt i ganske begrænset udstrækning. Ifølge sagsbehandlerens indberetninger ved sagens afslutning er det blot sket i 4 pct. af de sagsforløb, der i 2021 blev screenet til § 7-sporet. En plausibel forklaring kan være, at kommunerne ikke har ressourcer til at medvirke i denne aktivitet.⁸

Overvåget samvær kan iværksættes med forskellige formål. Det kan fx fungere som en del af oplysningerne til brug for sagens afgørelse eller iværksættes for at beskytte barnet eller værne om forælder-barn-relationen. Ifølge Familieretshusets sagsdata blev der iværksat overvåget samvær i 6 pct. af sagsforløbene, der var screenet til § 7-sporet og i 4 pct. af sagerne § 6-sporet.

⁸ Den begrænsede anvendelse af tværsektorielle møder kan bl.a. være begrundet i, at kommunerne ikke har de nødvendige ressourcer til at medvirke. I forbindelse med høringen af lovkastet til loven om Familieretshuset anbefalede forskellige repræsentanter fra kommunerne, at disse møder blev begrænset mest muligt, da de kunne udgøre et stort ressourcetræk (Børne- og Socialministeriet, 2018c).

Tabel 3.5 Familier med sager, der blev screenet til et § 6- hhv. § 7-forløb i 2021 efter, hvilke indhentede oplysninger og andre tiltag der blev gjort i sagsforløbet. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Oplysninger indhentet til sagen			
Oplysninger hos kommunen	63	31	52
Oplysninger hos skole eller institution	57	40	51
Oplysninger hos læge/sundhedsvæsen	25	12	21
N	5.472	2.734	8.206
Andre tiltag i sagsforløbet			
Børnesagkyndig undersøgelse eller sagkyndig erklæring	1	1	1
Kommunen har deltaget i et møde i Familieretshuset	4	1	3
Overvåget samvær	6	4	5
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.5.3 Børneinddragelse i sagerne

VIVEs tidligere rapporter om udviklingen i de familieretlige sager har vist en markant stigning i andelen af sager, hvor børnene inddrages direkte i sagen. Mens der i 2019 således blev inddraget mindst et barn i 24 pct. af alle sager, gjaldt dette i 50 pct. af sagerne med 6-17-årige børn i 2022. Børneinddragelsen sker primært gennem en børnesamtale, hvor en børnerådgiver i Familieretshusets børneenhed taler med børnene med henblik på at inddrage barnets perspektiv i de aftaler og afgørelser, der indgås eller træffes i sagerne (Dahl, 2023).

I denne undersøgelse er børneinddragelse her defineret ved, at mindst et barn i det aktuelle sagsforløb har været til børnesamtale og/eller har fået tilknyttet en kontaktperson. Som i det foregående er analyseenheden familier med et sagsforløb. Tabel 3.6 viser, at der i højere grad sker børneinddragelse i § 7-sagerne (34 pct.) end i § 6-sagerne (24 pct.), og at børneinddragelsen i begge spor primært sker gennem børnesamtaler (32 pct. i § 7-sporet og 23 pct. i § 6-sporet). Derudover er der enkelte børn, der i løbet af sagsforløbet har telefoniske eller fysiske samtaler med en kontaktperson knyttet til børneenheden, i alt ca. 4 pct.

Da målgruppen for børnesamtaler normalt er børn i alderen 6-17 år, viser tabellen også andelen af familier med børn i denne aldersgruppe, hvor mindst et barn har været til børnesamtale. Med denne indsnævring stiger den samlede andel af børn, der i

2021-2022 blev inddraget i sagerne til 43 pct. Børn i § 7-sagsforløb blev dog i videre udstrækning inddraget (47 pct.) end børn i § 6-forløb (34 pct.).

Tabel 3.6 Børneinddragelse i 2021-2022 i sagsforløb, der screenes til § 7- og § 6-forløb i 2021. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Alle screenede sagsforløb			
Børneinddragelse i alt	34	24	30
Mindst en børnesamtale	32	23	29
Kontaktperson	5	4	4
N	7.664	3.911	11.575
Sagsforløb med 6-17-årige børn			
Børneinddragelse i alt	47	34	43
Mindst en børnesamtale	45	32	41
Kontaktperson	7	5	6
N	4.760	2.377	7.137

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.6 Afslutningen af sagerne i Familieretshuset

Et sagsforløb i § 6- eller § 7-sporet kan afsluttes ved, at forældrene indgår en aftale med Familieretshusets bistand. Hvis forældrene ikke eller kun delvist når til enighed, kan Familieretshuset træffe en mindre indgribende afgørelse om samvær i sagerne i § 6-sporet og træffe midlertidige afgørelser om samvær, bopæl eller forældremyndighed. Derudover kan sagerne afsluttes, uden at der indgås aftaler eller træffes afgørelser i Familieretshuset, enten fordi sagen bliver indbragt for familieretten, eller fordi den bliver henlagt eller afsluttet på anden vis.

Tabel 3.7 kategoriserer familierne, der blev screenet til § 6- hhv. § 7-sporet, efter den mest indgribende afgørelseskode⁹, som findes i deres sag fra 2021. Mindst indgribende er *sager uden nogen afslutningskoder*. Der kan fx være tale om sager, som afsluttes med en skriftlig eller telefonisk vejledning, fx sager, hvor forældre henvender sig med spørgsmål til fortolkning af en afgørelse eller forståelse af, hvilke beslutninger der skal være enighed om, når der er fælles forældremyndighed. Det næstmindst indgribende trin er *henlagte sager*. Der kan her være tale om, at en forælder tilbagekalder sin ansøgning, fx fordi forældrene er blevet enige og ikke ønsker sagen viderebehandlet i

⁹ En afgørelseskode er den måde, sagen afsluttes på.

det familieretlige system. Der kan også være tale om sager, hvor den ansøgende forælder forholder sig passivt ved ikke at svare på Familieretshusets henvendelser eller ved at udeblive fra indkaldte møder. Det næste trin er *sager med aftaler*, hvor forældrene efter vejledning, rådgivning eller en konflikthåndterende indsats bliver enige om, hvad der er bedst for deres barn, mens sager, der afsluttes med *Familieretshusets afgørelse*, hører til på det næstmest indgribende trin. Mest indgribende er sager med afgørelseskoden *indbragt for familieretten*.

Når man efter denne fremgangsmåde ser på alle de screenede § 6- og § 7-sagsforløb under et, falder de i tre lige store bunker. En tredjedel af sagerne afsluttes uden en afslutningskode, eller fordi de bliver henlagt. En anden tredjedel afsluttes med en aftale eller afgørelse i Familieretshuset, og den sidste tredjedel bliver indbragt for familieretterne. Denne overordnede fordeling dækker dog over variationer mellem § 6- og § 7-sagsforløbene, idet 41 pct. af de familier, der blev screenet til § 6-sporet, afsluttes i Familieretshuset med en aftale eller afgørelse, mens dette kun gælder for 30 pct. af familierne i § 7-sporet. Omvendt ender næsten dobbelt så mange sagsforløb § 7-sporet end § 6-sporet med at blive indbragt for familieretterne (38 hhv. 21 pct.).

Selvom en sag indbringes for retten, kan der forinden godt være indgået aftaler eller truffet afgørelser i sagen. Skønt Familieretshuset har større kompetence til at træffe samværsaftgørelser i § 6-sager end i § 7-sager, er der kun få forskelle mellem de to spor, når man ser på andelen af familier, der har indgået aftaler eller modtaget afgørelser i Familieretshuset. Den nederste del af Tabel 3.7 viser således, at 33 pct. af familierne, der screenes til et § 7-forløb, indgår mindst en aftale i Familieretshuset, mens det samme gælder for 39 pct. af familierne i § 6-forløbene. Der bliver generelt truffet få endelige afgørelser i Familieretshuset, men dog flere i § 6-sporet (6 pct.) end i § 7-sporet (3 pct.). Omvendt bliver der truffet lidt flere midlertidige samværsaftgørelser i § 7-sporet end i § 6-sporet (hhv. 10 og 8 pct.). Familier, der screenes til et § 7-forløb, får derudover lidt hyppigere en midlertidig bopæls- eller forældremyndighedsafgørelse i Familieretshuset (8 pct.) i forhold til dem, der screenes til et § 6-forløb (3 pct.).

Tabel 3.7 Familier med sager, der blev screenet til § 6- eller § 7-sporet i 2021 efter, hvordan de blev afsluttet i Familieretshuset. Procent.

	Screenet til § 7	Screenet til § 6	Alle
Familier opdelt efter den mest indgribende afgørelseskode			
Ingen afgørelseskode	14	18	15
Henlagt uden aftale eller afgørelse	18	20	19
Aftale i Familieretshuset	23	31	25
Afgørelse i Familieretshuset	7	10	8
Indbragt for retten	38	21	33
Familier med aftaler og afgørelser i alt i Familieretshuset			
Der er indgået mindst en aftale i Familieretshuset	33	39	35
Endelig samværsafgørelse (fastsættelse/ændring)	3 ¹⁰	6	4
Midlertidig samværsafgørelse	10	8	9
Midlertidig afgørelse om bopæl eller forældremyndighed	8	3	6
N	7.664	3.911	11.575

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022.

3.7 Faktorer, der har betydning for, om § 7-sagen indbringes for retten

Kapitlets sidste afsnit belyser ved hjælp af en lineær regressionsanalyse, hvilke faktorer der alt andet lige har sammenhæng med, om en familie, der i 2021 blev screenet til et § 7-forløb, er blevet indbragt for familieretten i 2021 eller 2022. I denne analyse indgår § 7-sager, der realitetsbehandles, hvilket her vil sige, at de optræder i Familieretshusets afgørelsesakter og er registreret som samværs-, bopæls- eller forældremyndighedssager. Blandt disse sager blev 45 pct. af § 7-sagerne alt i alt indbragt for familieretten.

I analysen inddrager vi et udvalg af faktorer, som er præsenteret i dette og det foregående kapitel. De inkluderede faktorer er udvalgt ud fra antagelser om, at de sandsynligvis kunne influere på udfaldet om, at sagen ville blive indbragt for retten.

¹⁰ Blandt de 3 pct. § 7-sager, hvor der blev truffet en endelig afgørelse i Familieretshuset, er hver femte sag omvisiteret fra § 7 til § 6 (i alt 45 sager). 4 ud 5 sager er ikke omvisiteret.

På analysens første trin har vi udarbejdet bivariate analyser (krydstabeller) for at belyse, om de inkluderede faktorer overhovedet har sammenhæng med udfaldsmålet. Hvis det er tilfældet, har vi bragt dem med videre til det næste analysetrin, der er baseret på en lineær regressionsmodel. Denne model estimerer sandsynligheden for, at en sag – alt andet lige – bliver indbragt for retten frem for at blive færdigbehandlet i Familieretshuset.

Regressionsanalysen inkluderer følgende typer af faktorer: *sociodemografiske faktorer* (det yngste barns alder, herkomst, forældrenes uddannelse, beskæftigelsesforhold, indkomst og indbyrdes geografiske afstande), *risikofaktorer* (oplysninger om rusmiddelproblemer, psykisk sygdom og vold, kommunale underretninger på børn, forældres indbyrdes konfliktniveau), faktorer vedr. *sagens karakter* (ansøgers køn, sagens art, information om samarbejdsskikane, gengangersag) og *procesvariable*, som vedrører sagsbehandlingen i Familieretshuset (den mest indgribende sagsbehandling, separate vs. fælles møder med forældre, iværksat konfliktmægling eller børnesagkyndig rådgivning samt børneinddragelse).

Resultaterne, der formidles som betingede sandsynligheder i Tabel 3.8, viser, at visse af de *sociodemografiske faktorer* har sammenhæng med, om sagen, der på ansøgningstidspunktet blev screenet til § 7-sporet, ender med at blive indbragt for retten. For det første spiller barnets alder ind, idet der alt andet lige er lavere sandsynlighed for en retssag, hvis sagens barn er i teenagealderen (34 pct.), end hvis der er tale om et barn fra 0-8 år (48 pct.). Man må formode, at forældre trods indbyrdes uenigheder tillægger det ældre barns mening større vægt og derfor erkender, at en retssag vil være udsigtsløs. Data indikerer således, at sager med ældre børn hyppigere henlægges eller af andre grunde ikke bliver realitetsbehandlet (ikke vist i tabellen). For det andet viser resultaterne, at forældrepar, hvor en eller begge er af anden herkomst end dansk, har en lidt øget sandsynlighed for at få deres sag indbragt for retten (49 pct.) i forhold til forældrepar, hvor begge er danske (44 pct.). På samme vis ser geografisk afstand mellem forældrene i sig selv ud til at øge sandsynligheden for en retssag en smule.

Visse af de inkluderede *risikofaktorer* har alt andet lige også sammenhæng med, om sagen indbringes for retten. En § 7-sag bliver således med lidt større sandsynlighed oversendt til retten, hvis der er oplysninger om vold mod en forælder eller et barn (49 pct.), end hvis vold ikke har været nævnt i sagen (42-44 pct.). Ligeledes vil sagen lidt hyppigere være indbragt for retten, hvis der i året forud for sagen har været underretninger til kommunen om barnet (48 pct.), hvis forældrenes konfliktniveau er højt (46 pct.), eller hvis de slet ikke har kontakt med hinanden (52 pct.). Tilstedeværelse af andre risikofaktorer som misbrugsproblemer, psykisk sygdom eller kriminalitet ser ikke i sig selv ud til at have betydning for, om sagen ender i retten.

Også *sagens karakter* har i nogle henseender sammenhæng med, om den indbringes for retten. Det er ikke overraskende, at sager, der udelukkende handler om samvær, sjældnere bliver indbragt for retten (27 pct.) i forhold til sager, der drejer sig om bo-pælen eller forældremyndigheden (56 pct.).

Vi har også undersøgt, om samarbejdschikaner og tidligere sagsforløb i det familieretlige system (gængersager) hænger sammen med, om § 7-sagen bliver færdigbehandlet i Familieretshuset, eller om den bliver videresendt til retten. Resultaterne viser, at sager med elementer af chikaneproblemer og gængersager hyppigere vil blive indbragt for retten, formodentlig fordi Familieretshuset ikke formår at få forældrene frem til forligsmæssige løsninger.

Enkelte *procesvariable* har også sammenhæng med, om sagen, der blev screenet til § 7-sporet, ender med at blive overført til retten. Ikke overraskende ser vi, at det oftere sker, hvis den har været behandlet på et udredningsmøde i Familieretshuset, end hvis sagsbehandlingen har været mindre indgribende. Analysen viser videre, at mødeformen – eller måske snarere drivkraften bag mødeformen – alt andet lige påvirker chancen for, at sagen indbringes for retten, idet sager med separat afholdte møder med forældrene med større sandsynlighed vil blive indbragt (57 pct.) i forhold til sager, hvor forældrene har deltaget i et fælles møde (47 pct.).

Tabel 3.8 Betingede sandsynligheder for, at den screenede § 7-sag indbringes for familieretten frem for at blive færdigbehandlet i Familieretshuset. Lineær regressionsanalyse baseret på realitetsbehandlede sager.

	Betinget sandsynlighed	Konfidens-interval	95 % signifikans-niveau
Sociodemografiske faktorer			
<i>Yngste barns alder</i>			
0-3 år	48	45-50	***
4-5 år	48	45-51	
6-8 år	48	45-50	
9-12 år	46	43-48	
13-17 år	34	31-37	
Begge forældre dansk herkomst	44	43-46	***
Mindst en forælder med anden herkomst	49	46-51	
Forældre bor i samme kommune	44	42-45	**
Forældre bor i forskellige kommuner	47	45-49	

	Betinget sandsynlighed	Konfidens-interval	95 % signifikans-niveau
Risikofaktorer			
<i>Information om vold mod forældre</i>			
Nej	42	41-44	***
Ja	49	47-51	
Ukendt	46	39-53	
<i>Information om vold mod barn</i>			
Nej	44	43-46	***
Ja	49	47-51	
Ukendt	39	31-46	
Ingen underretninger på børn i 2020	44	42-45	**
Mindst en underretning på børn i 2020	48	47-50	
Forældres konfliktniveau ved sagsstart			
Lavt	41	38-44	***
Moderat	42	39-44	
Højt	46	44-47	
Ingen kontakt mellem forældre	52	49-56	
Samarbejdsskikane			
Nej	44	42-46	***
Ja	63	59-67	
Ukendt	42	37-48	
Sagens karakter			
Ren samværssag	27	25-29	***
Bopæls- eller forældremyndighedssag	56	53-56	
Ikke genganger	44	42-45	***
Genganger	49	47-52	
Mest indgribende sagsbehandling i Familie-retshuset			
Skriftlig/telefonisk	27	24-30	***
Åbent tilbud	43	28-57	
Mæglingsmøde	34	30-37	
Udredningsmøde – fælles	47	45-49	
Udredningsmøde – separat	57	55-59	

Anm.: Datagrundlaget for analysen er 6.305 observationer. *** angiver, at forskellen er statistisk signifikant på $p < 0,000$ -niveau, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$, - = ikke signifikant. Testet med χ^2 -test.

Note: Tabellen viser, hvilke faktorer der har sammenhæng med, om § 7-sagen blev indbragt for retten. Følgende faktorer, der også blev inkluderet i analysen, udviste alt andet lige ingen væsentlige sammenhænge: ansøgers køn, forældrenes uddannelse, beskæftigelsesforhold og indkomst, risikofaktorerne rusmiddelproblemer og psykisk sygdom, procesvariablene konfliktmægling/børnesagkyndig rådgivning ydet, børneinddragelse.

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata 2021-2022 og data fra Danmarks Statistik 2020-2021.

3.8 Opsamling

Kapitlet belyser, hvilke sagsbehandlingstiltag Familieretshuset tog i forhold til familier, hvis ansøgning om samvær, forældremyndighed eller bopæl blev screenet til henholdsvis § 6- og § 7-sporet i 2021.

Mødre og fædre indsender i nogenlunde samme omfang ansøgninger til Familieretshuset, men som følge af deres forskelligartede positioner er der flest ansøgende samværsfædre i § 6-sporet, mens der er flest ansøgende bopælsmodre i § 7-sporet. Der er hyppigere kombinerede problemstillinger på spil i de sager, der screenes til § 7-sporet sammenlignet med sagerne i § 6-sporet. Den øgede kompleksitet i § 7-sagerne afspejler sig også ved, at der gennemsnitligt set foregår et mere omfattende oplysningsarbejde i disse sager, ligesom der hyppigere foretages børnesamtale med 6-17-årige børn.

Visse sagsbehandlingstiltag finder dog sjældent sted. For eksempel var det nydannelser ved den familieretlige reform, at der i videre udstrækning end hidtil kunne iværksættes børnesagkyndige undersøgelser, eller at Familieretshuset kunne invitere familiens kommunale sagsbehandler til et tværfagligt møde for at finde en helhedsorienteret løsning til gavn for familien. Disse muligheder er næsten ikke blevet anvendt i § 7-sagerne. Efter alt at dømmeskyldes det forhold, som ligger uden for Familieretshuset. Dels har det været svært at rekruttere psykologer, som kunne gennemføre de børnesagkyndige undersøgelser, dels tyder det på, at kommunerne ikke har kunnet afsætte ressourcer til den tværsektorielle opgave.

Efter endt sagsbehandling i Familieretshuset falder sagsforløbene i tre lige store buncker. En tredjedel af sagerne afsluttes uden afslutningskode, eller fordi de bliver henlagt. En anden tredjedel afsluttes med en aftale eller afgørelse i Familieretshuset, og den sidste tredjedel bliver indbragt for familieretterne. Denne overordnede fordeling dækker dog over variationer mellem § 6- og § 7-sagerne. 41 pct. af de screenede § 6-sager afsluttes i Familieretshuset med en aftale eller afgørelse, mens dette kun gælder for 30 pct. af § 7-sagerne. Omvendt ender næsten dobbelt så mange § 7-sager som § 6-sager med at blive indbragt for familieretterne (38 hhv. 21 pct.).

Vi har belyst, hvilke faktorer der alt andet lige har sammenhæng med, at en sag, som blev screenet til § 7-sporet, ender med at blive indbragt for retten. En række faktorer er udslagsgivende, men de omstændigheder, der for alvor har betydning for, om sagen sendes til retten, er barnets alder, om sagen drejer sig om forældremyndighed eller bopæl, forældrenes høje konfliktniveau, oplysninger om vold, mistanke om samarbejdschikane og – ikke så overraskende – hvilket sagsbehandlingsspor og hvilken sagsbehandlingsmåde, Familieretshuset tager i anvendelse.

4 Sagsbehandlingen i familieretterne

4.1 Indledning

I dette kapitel følger vi sager, der blev behandlet i Familieretshusets familieudredningsspor (§ 7) eller mæglingsspor (§ 6), og som i 2021 blev indbragt for domstolene. Formålet er at tilvejebringe viden om udfaldet af de sager, som familieretterne har behandlet. Dels ønsker vi viden om, hvordan sagerne blev afsluttet, dvs. i hvilken udstrækning sagerne bliver forligt eller afgjort ved dom, dels ønsker vi at opnå indblik i visse overordnede sagsudfald.

Vi interesserer os især for de sager, som blev realitetsbehandlet af familieretterne, dvs. som blev afsluttet med et forlig eller en dom. Kapitlet beskriver, hvad sagerne drejer sig om, om der blev afholdt børnesamtale i retten, og hvordan sagerne blev afsluttet. Vi undersøger herunder, hvilke forhold der er forbundet med, om sagen blev afsluttet med et forlig hhv. en dom, ligesom vi belyser, om der findes sammenhænge mellem visse baggrundsfaktorer og udvalgte sagsudfald. Med udvalgte sagsudfald menes, om en samværssag ender med, at der ikke skal fastsættes samvær, frem for at der skal fastsættes samvær, og om en forældremyndighedstvist ender med, at den fælles forældremyndighed bliver ophævet.

Som i det foregående kapitel 3 har vi ud fra teoretiske overvejelser udvalgt en række indikatorer/faktorer, som vi antager kan påvirke sagernes udfald. De inkluderede faktorer er oplyst i Boks 4.1.

Demografiske og socioøkonomiske faktorer

- Ansøgers køn
- Barnets bopæl
- Barnets alder (yngste barn)
- Antal børn i familien
- Forældres samlivsvarighed
- Tid siden samlivsbrud
- Forældre bor i samme kommune
- Forældres herkomst
- Forældres uddannelse
- Forældres beskæftigelsesforhold
- Forældres indkomst

Risikofaktorer

- Forældres rusmiddelproblemer
- Forældres psykiske sygdom
- Forældres kriminalitet (2016-2020)
- Vold mellem forældre eller mod børn
- Underretninger om børn (2020)

Samarbejdskapacitet

- Forældres konfliktniveau
- Gengangersag
- Samarbejdschikane

Procesvariable

- Sagsbehandlingsspor i Familieretshuset
- Mest indgribende sagsbehandlingsforløb i Familieretshuset
- Konfliktmægling/børnesagkyndig rådgivning ydet i Familieretshuset
- Børnesamtale i Familieretshuset hhv. familieretten

Hvor det er muligt, perspektiveres analysefundene til en tidligere undersøgelse om, hvordan domstolene behandler forældreansvarssager (Ottosen & Stage, 2011). Det sker for at belyse, om man kan iagttage væsentlige ændringer før og efter den familieretlige reform.

4.2 Datagrundlag og fremgangsmåde

4.2.1 Kapitlets undersøgelsesgrupper

Hvor vi i de foregående to kapitler har fokuseret på de sagsforløb, der blev modtaget og *screenet* i Familieretshuset i 2021 og behandlet i Familieretshuset i løbet af 2021 og 2022, tager vi i dette kapitel udgangspunkt i sagsforløb, der blev *afsluttet* i Familieretshuset i 2021. Det gør vi for at få et ensartet udgangspunkt for at følge dem videre i systemet. Det drejer sig om 13.529 sager, der kan være startet i Familieretshuset i 2021, men som også kan være startet tidligere. Vi har inddelt de 13.529 sagsforløb i hhv. § 6- og § 7-sager ud fra det spor, hvor de sidst blev behandlet i Familieretshuset – frem for kun den oprindelige screening som i de to tidligere kapitler. Dette ændrer dog ikke på fordelingen mellem § 6- og § 7-sager i Familieretshusets data, hvor § 7-sagerne fortsat udgør 66 pct., mens § 6-sagerne udgør 34 pct. Af de 13.529 afsluttede sagsforløb i 2021 blev 4.539 sager indbragt for retten og er dermed grundlag for dette kapitels analyser. Da § 6-sager som beskrevet i kapitel 3 i mindre grad end § 7-sager indbringes for familieretten, udgør § 7-sagerne her 81 pct., mens § 6-sagerne udgør 19 pct.

4.2.2 Datakilder

Beskrivelsen af sagernes behandling i domstolssystemet bygger på to kilder: Domstolsstyrelsens og Familieretshusets sagsbehandlingsdata.

Domstolsstyrelsen registrerer og offentliggør statistik over, hvor mange sager familieretterne årligt modtager og afslutter, herunder også om sagerne bliver afsluttet med en dom, et forlig, eller om de bliver afsluttet på anden vis (Domstolsstyrelsens årsstatistik). Disse overordnede informationstyper om, hvordan retten afslutter forældreansvarssagerne, er indhentet fra Domstolsstyrelsen og indgår i kapitlets datagrundlag. De benævnes her som "Det fulde datasæt fra Domstolsstyrelsen". Os bekendt offentliggør styrelsen ikke en mere detaljeret statistik om forældreansvarssagernes udfald. I analyserne anvender vi data om sager, der er oversendt fra Familieretshuset og modtaget af domstolene i 2021. Sagerne kan være behandlet og afsluttet i både 2021 og 2022. I dette datasæt indgår information om 4.539 sager.

Datagrundlaget for kapitlets mere specifikke analyser om forældreansvarssagernes udfald kommer fra Familieretshusets sagsdatabase. I reformperiodens første år har familieretterne ved sagens afslutning fremsendt en summarisk indberetning af oplysningerne fra retsbogen til Familieretshuset, som herefter har indtastet og uploadet disse informationer i dets sagsdatabase. Dette datasæt, som vi her benævner "Rettens tilbagemelding" dækker imidlertid kun omkring halvdelen af de forældreansvarssager,

som domstolene har afsluttet. Vi kender ikke årsagen til, at retterne ikke i alle tilfælde har indberettet til Familieretshuset, men når vi sammenholder dette delvise datasæt med Det fulde datasæt fra Domstolsstyrelsen, er fordelingen mellem § 6- og § 7-sager omtrent den samme, og det samme er forholdet mellem sager, der bliver afsluttet med et forlig hhv. en dom. Vores bortfaldsanalyse viser til gengæld, at retterne sjældnere har foretaget indberetninger i de sager, som er blevet afsluttet på anden vis, fx fordi sagen blev hævet, henvist eller hjemvist. En del af bortfaldet synes dermed at have rod i, at der ikke blev truffet en egentlig afgørelse eller indgået en gyldig aftale i sagen. I analyserne anvender vi, også når vi bruger disse data, kun sager, der er oversendt til og modtaget af domstolene i 2021. I dette datasæt indgår information om 2.008 sager.

I analyserne nedenfor er data fra det fulde hhv. det delvise datasæt sammenkoblet med de øvrige datasæt fra Familieretshusets sagsregistreringssystem og med registerdata fra Danmarks Statistik.

Boks 4.2 Data og anvendte metoder i kapitel 4

- Kapitel 4 beskriver familieretternes behandling af 4.539 sager, der ifølge Familieretshusets data blev afsluttet i Familieretshuset i 2021 og indbragt for familieretterne samme år.
- Sagerne kan være behandlet i familieretterne i perioden 2021-2022.
- Sagerne inddeles i § 7- hhv. § 6-sager efter det seneste spor, hvor de har været behandlet i Familieretshuset. 81 pct. af sagerne, der indgår i analyserne af familierettens praksis, har forud for behandlingen i familieretterne været kategoriseret som § 7-sager, mens § 6-sagerne udgør 19 pct.
- Der anvendes to datakilder om familierettens praksis:
 1. Domstolsstyrelsens egne data, der viser, hvorvidt sagen er afsluttet med et forlig, en afgørelse, eller om sagen er hævet, tilbagevist eller i øvrigt ikke behandlet i Domstolsstyrelsen. I alt 4.539 sager.
 2. Familieretternes tilbagemelding til Familieretshuset om sagstyper, afgørelsestyper, og hvorvidt der er afholdt børnesamtale i sagen. I alt 2.008 sager.
- Derudover inddrages sagsbehandlingsdata fra Familieretshuset om sagens behandling i Familieretshuset forud for behandlingen i familieretten (2020-2021) og data fra Danmarks Statistik om familiernes situation frem til 2020.
- Data analyseres ved hjælp af krydstabeller og regressionsanalyser.

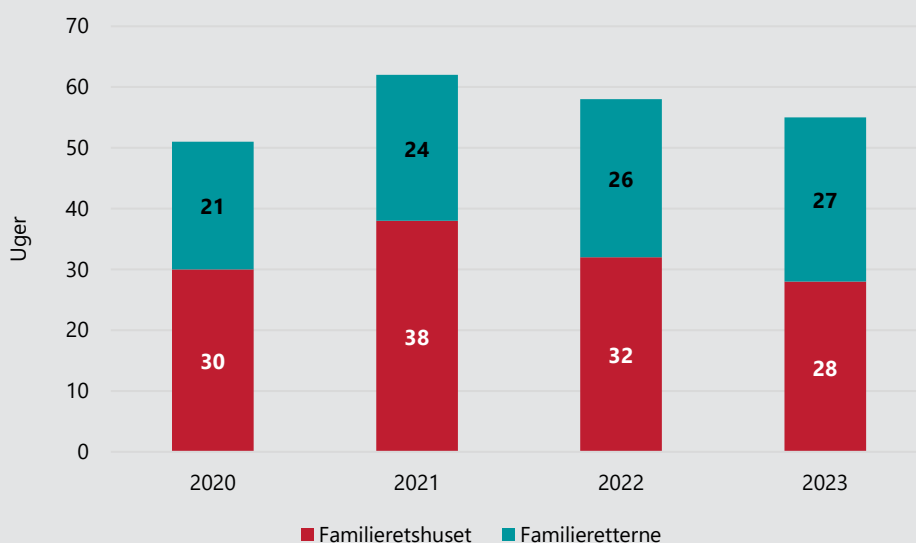
4.3 Udvikling i sager ved familieretterne hen over reformperioden

For at sætte de aktuelle undersøgelsesfund fra 2021 i perspektiv kan det være væsentligt at se på udvalgte træk ved sagsudviklingen hos domstolene i reformperioden.

Det ene træk vedrører sagsbehandlingstiderne i det familieretlige system. I årene efter implementeringen af den familieretlige reform var Familieretshuset som tidligere beskrevet ramt af stigende sagsbehandlingstider, som førte til en ophobning af sager. Sagspuklen blev bragt ned på normalt niveau i efteråret 2022, men på tidspunktet for de anvendte data til denne analyse (2021) var sagsbehandlingstiderne i Familieretshuset fortsat en udfordring. Samtidig er sagsbehandlingstiderne ved domstolene steget over en bred kam (Justitsministeriet, Rørdamudvalget, 2023: p. 3). Dette gælder i et vist omfang også for de familieretlige sager, særligt blandt dem, hvori der blev afholdt retsmøder. En opgørelse fra Retsplejerådet (Justitsministeriet, 2023) viser, at sagsbehandlingstiden i hovedforhandlede familieretlige sager steg fra 5,8 måneder (2018) til 6,9 måneder (2022), mens en beregning fra Rigsrevisionen (Folketinget, 2024) nåede frem til, at den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i familieretterne var steget fra 21 uger i 2020 til 27 uger i 2023.

Ifølge Rigsrevisionens analyser (Folketinget, 2024, p. 20), jf. Figur 4.1, var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i 2021 38 uger i Familieretshuset og 24 uger ved familieretterne for de sager, der blev behandlet af begge instanser. Ifølge Rigsrevisionen kan man ikke summere disse tal, da der i en del sagsforløb kan være et overlap mellem perioden i Familieretshuset og ved domstolene. Man må dog konstatere, at familierne gennemsnitligt måtte vente lang tid på at få afsluttet deres forældreansvarssag.

Figur 4.1 Udviklingen i sagsbehandlingstider i Familieretshuset og familieretterne for forløb, der behandles i begge myndigheder i perioden 2020-2023.

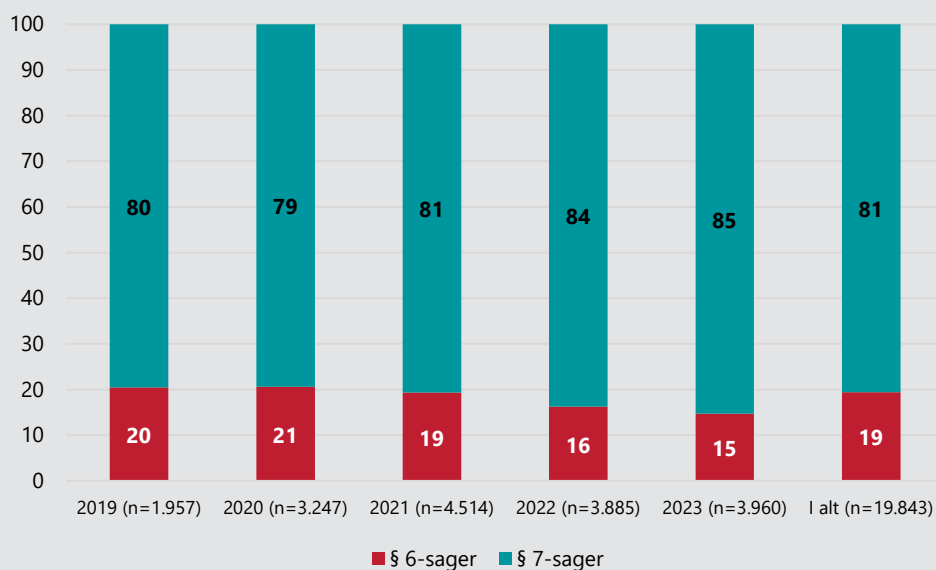

Kilde: Rigsrevisionens analyser på baggrund af oplysninger fra Familieretshuset og Danmarks Domstole (Folketinget, 2024).

Det andet træk drejer sig om antallet og fordelingen af forældreansvarssager ved domstolene. Domstolsstyrelsens egen årsstatistik over modtagne og afsluttede sager viser, at der hen over reformperioden har været en stigning i antallet af afsluttede forældreansvarssager, som var kategoriseret som § 6 hhv. § 7 – fra 3.578 sager i reformens første fulde år (2020) til ca. 4.850 sager i 2022. I 2023 faldt antallet af afsluttede sager til 4.179. I samme periode har andelen af § 7-sager været stigende. De udgjorde 69 pct. af forældreansvarssagerne i 2020 og 82 pct. i 2023 (Domstolsstyrelsens årsstatistik over indkomne og afsluttede sager, 2019-2023).

Indeværende analyse af data om indbragte og afsluttede sager ved familieretterne indikerer, at udviklingen har været mere stabil, jf. Figur 4.2, idet § 7-sagerne har udgjort ca. 80 pct. af sagerne over hele perioden. Ifølge disse data er der dog også en svag tendens til, at andelen af § 6-sagerne er aftaget. Variationerne mellem vores og Domstolsstyrelsens fund kan bero på forskellig registreringspraksis.

Figur 4.2 Fordeling af familier med § 6-sager hhv. § 7-sager, som er indbragt for og afsluttet ved familieretterne, 2019-2023. Procent.

Kilde: VIVE baseret på grundlag af dataanalyser fra Domstolsstyrelsen.

4.4 Sagernes art ved familieretterne

I afsnit 3.4 viste vi, at 60 pct. af sagerne ved Familieretshuset omhandlede en problemstilling om samvær, mens 36 pct. drejede sig om forældremyndighed, og 23 pct. omhandlede barnets bopæl. Tabel 4.1 viser, at fordelingen af disse problemstillinger ændrer sig og fremtræder mere koncentreret for det selekterede udvalg af familier, hvis sag bliver indbragt for domstolene. Mens der var kombinerede problemstillinger i 33 pct. af sagsforløbene i Familieretshuset (fx at en sag handlede om både samvær og bopæl), gælder dette for over halvdelen (56 pct.) af de forældreansvarssager, der bliver behandlet ved domstolene. Det bidrager til at illustrere, at sagerne ved domstolene gennemgående har en højere grad af kompleksitet. Især udgør sager om forældremyndighed en væsentlig større proportion (63 pct.).

I Tabel 4.1 er sagerne opdelt efter, om de er kategoriseret som en § 6- hhv. § 7-sag. Overordnet set er der ingen væsentlige forskelle mellem de to kategorier, bortset fra at forældremyndighedsspørgsmål udgør en signifikant større del af tvisterne i § 7-sagerne.

Tabel 4.1 Familier med forældreansvarssager ved familieretterne i 2021 opgjort efter sagens art. Særskilt for § 6- og § 7-sager. Procent.

	§ 6-sager	§ 7-sager	I alt, pct.	p <
Sagens art				
Samvær	70	75	74	ns
Forældremyndighed	57	65	63	**
Bopæl	40	38	38	ns
Procentdel sager med kombinerede problemstillinger	56	56	56	ns
N	324	1.448	1.822	

Anm.: Opgørelsen er beregnet på grundlag af datasættet Rettens tilbagemelding, der dækker 2.008 unikke sagsforløb.

Kilde: VIVE.

Vi har videre belyst, om fordelingen af tvister har ændret sig før og efter den familieretlige reform. Til det formål sammenlignes i Figur 4.3 datasættet fra 2021 om Rettens tilbagemelding med fund fra en undersøgelse, der i 2009 indsamlede data om rettens praksis, efter at Forældreansvarsloven blev indført i 2007 (Ottosen & Stage, 2011).

Sammenstillingen viser ikke overraskende, at samværsager udgør en langt større del af sagsbyrden ved domstolene i dag (74 pct.) end i 2009 (18 pct.), hvor rettens kompetence til at træffe afgørelse om samvær i en kort årrække (2007-2012) var begrænset til førstegangsfastsættelser i sager, hvor der også skulle tages stilling til forældremyndighed eller bopæl. Den daværende Statsforvaltning havde afgørelseskompetencen i sager, der alene drejede sig om samvær. I forhold til andelen af sager, der omhandler forældremyndighed og bopæl, og i forhold til sager, der rummer kombinerede problemstillinger, forekommer der ikke at være væsentlige forskelle før og efter reformen.

Figur 4.3 Familier med forældreansvarssager ved domstolene opgjort efter sagens art, 2009 og 2021. Procent.

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding (2021) og Domstolsundersøgelsen i 2009 (Ottosen & Stage, 2011).

4.5 Børneinddragelse ved familieretterne

På grundlag af datasættet om rettens tilbagemelding er det muligt at få indblik i, hvor hyppigt domstolene gennemfører samtaler med børn, der er fyldt 6 år.

Som vist i kapitel 3 har Familieretshuset gennemført en børnesamtale i omkring halvdelen af § 7-sagsforløbene, og notatet fra denne samtale kan indgå i det oplysningsgrundlag, som Familieretshuset oversender til retten. Samtidig ved vi fra interviews med medarbejdere ved familieretterne, at dommere ofte gennemfører en ny samtale med børnene, hvis samtalen i Familieretshuset nu er flere måneder gammel¹¹.

I denne analyse kan vi kaste lys over, om børn i § 7-sager hyppigere deltager i børnesamtaler end børn i § 6-sager, sådan som det sker i Familieretshuset (jf. kapitel 3), og om afholdte børnesamtaler ved domstolene er forbundet med sagens art eller med, om der blev afholdt en samtale med barnet i Familieretshuset.

¹¹ Vi kan desværre ikke kontrollere for betydningen af tidsfaktoren.

Opgørelsen viser (Tabel 4.2), at der ifølge familieretternes egen opgørelse afholdes samtaler med børn fra 6-årsalderen i 44 pct. af sagerne. Disse samtaler gennemføres helt overvejende af rettens medarbejdere uden deltagelse af en kontaktperson fra Familieretshusets børneenhed, sådan som det oprindeligt var intentionen med den familieretlige reform¹².

Analysen viser videre, at retten i samme udstrækning afholder samtaler med børn, der er involveret i en § 6- hhv. en § 7-sag, og at børn, der ikke har været til samtale i Familieretshuset, også sjældnere er til børnesamtale i familieretten. Det kan bl.a. hænge sammen med konflikten art. Analysen viser således, at børn lidt hyppigere deltager i en børnesamtale, hvis konflikten drejer sig om samvær og bopæl, der har direkte konsekvenser for børnenes hverdag, end hvis uenigheden vedrører forældremyndighed.

Tabel 4.2 Børneinddragelse ved familieretterne. Procentdele sager med børn over 6 år, der deltog i børnesamtale.

	Ingen børnesamtale	Børnesamtale – ikke med Familieretshusets børneenhed	Børnesamtale – med Familieretshusets børneenhed	I alt	N	p <
§ 6-sag	57	42	0	100	203	ns
§ 7-sag	55	42	2	100	963	
Børnesamtale i Familieretshuset	54	43	2	100	859	**
Ikke børnesamtale i Familieretshuset	63	36	1	100	429	
Samværsag	53	45	2	100	944	***
Ikke samværsag	68	29	3	100	350	
Forældremyndighedssag	59	38	2	100	780	***
Ikke forældremyndighedssag	54	45	2	100	514	
Bopælssag	50	48	3	100	518	***
Ikke bopælssag	62	36	2	100	776	
Alle sager	56	42	2	100	1.166	

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding.

Når vi sammenholder de ovennævnte fund med sammenlignelige undersøgelsesdata fra 2009 (Ottosen & Stage, 2011), indikerer resultaterne, at dommerne hyppigere

¹² Problemstillingen er behandlet i flere rapporter om samarbejdsfladen mellem Familieretshuset og familieretterne (Familieretshuset, 2021; 2022a) og berøres også i VIVEs evaluering af den familieretlige reform (Dahl et al., 2024).

gennemfører børnesamtaler i dag. Den ældre undersøgelse viste efter rettens egne oplysninger, at der blev afholdt en børnesamtale i 29 pct. af sagerne. Der var dengang ikke fastsat nogen nedre aldersgrænse, men samtalerne fandt typisk sted med børn fra 8-årsalderen under tilstedeværelse af både en dommer og en børnesagkyndig. Også dengang talte domstolene hyppigere med børn, hvis de var involveret i en bopæls- eller samværskonflikt, end når konflikten drejede sig om forældremyndighed.

4.6 Sagernes udfald

4.6.1 Afgjort ved forlig eller dom

På grundlag af Domstolsstyrelsens data om afsluttede sager viser Tabel 4.3, hvor mange forældreansvarssager der blev afsluttet med en dom (54 pct.), et forlig (30 pct.), eller som blev afsluttet på anden vis (16 pct.). Anden vis dækker fx forældreansvarssager, der er blevet hævet, henvist eller sluttet i øvrigt. I tabellen har vi opdelt sagerne efter, om de blev kategoriseret efter § 6 hhv. § 7, og må konstatere, at der stort set ingen forskel er på, hvordan de to kategorier af sager er blevet afsluttet.

Tabel 4.3 Afgørelser i forældreansvarssager ved familieretterne i 2021 opdelt efter, om der blev afsagt dom, indgået forlig, eller om sagen blev afsluttet på anden vis. Særskilt for § 6- hhv. § 7-sager. Procent.

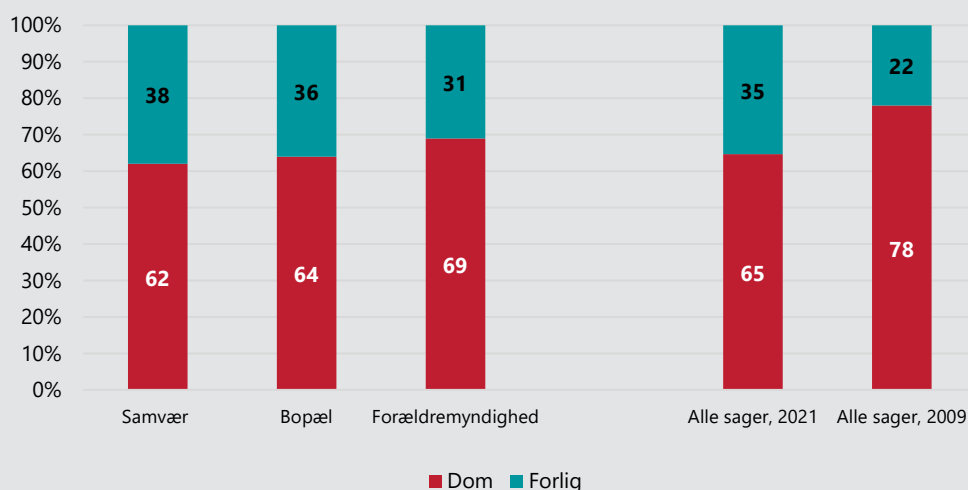
	§ 6-sager	§ 7-sager	I alt, pct.	p <
Alle forældreansvarssager				ns
Dom	54	54	54	
Forlig	30	29	30	
Afsluttet på anden vis	16	16	16	
Procent i alt	100	100	100	
N	850	3.690	4.540	

Kilde: VIVE baseret på data fra Domstolsstyrelsen.

Med afsæt i datasættet om rettens tilbagemelding har vi i Figur 4.4 indsnævret blikket yderligere ved at sætte fokus på, om der kan konstateres variationer i forholdet mellem doms- og forligsprocenten afhængigt af sagens art. Da der ikke er væsentlige forskelle mellem § 6- og § 7-sagerne, inddrager vi forældreansvarssagerne under et. Analysen viser, at der lidt hyppigere indgås forlig, når sagen drejer sig om samvær (38 pct.) eller bopæl (36 pct.), end når sagen drejer sig om forældremyndighed (31 pct.). Når vi videre sammenligner fundene fra 2021 med data fra 2009, viser analysen, at forholdet mellem forlig og domme har forrykket sig. Der blev således indgået flere

forlig i forældreansvarssagerne i 2021 (35 pct.) end i 2009 (22 pct.). Forskellen kan ikke kun tilskrives, at domstolene behandler flere samværssager i dag. En mulig forklaring kan være, at en af familierettens sagsbehandlingsmåder (model A, tidligere Den Nord-sjællandske Model), der er mere mæglingorienteret end en traditionel retssag, i dag er mere udbredt, end den var i 00'erne (Danmarks Domstole, 2021; Alminde, 2021).

Figur 4.4 Forholdet mellem doms- og forligsprocenten i forældreansvarssager i 2021 opgjort efter sagens art og sammenholdt med data fra 2009. Procent.

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding (der indgår samlet set 1.832 observationer i analysen) og domstolsundersøgelsen, hvor data blev indsamlet i 2009, jf. Ottosen & Stage, 2011.

4.6.1.1 Faktorer, der hænger sammen med, om der blev indgået forlig eller afsagt dom i § 7-sager

Vi har belyst, hvilke omstændigheder der kan være forbundet med afslutningsmåden i retten, dvs. om forældreansvarssagen afsluttes med forlig eller dom – eller om den bliver afsluttet på anden vis¹³, fx om den bliver hævet eller henvist. Analysen fokuserer på § 7-sagerne, men der er ingen væsentlige forskelle mellem udfaldet i disse sager og udfaldet i alle forældreansvarssager, inklusive § 6-sagerne.

¹³ Vi forfølger ikke spørgsmålet om, hvad der karakteriserer de 16 pct. sager, som retten afslutter på anden vis, men nøjes med at konstatere, at en vis del af sagerne ser ud til at gå i sig selv igen. Som vist i kapitel 3 er der også i Familieretshuset en række sagsforløb, som slutter uden afgørelseskode (15 pct.) eller henlægges (19 pct.). I en undersøgelse om fuldbyrdelsessager ved familieretterne fandt vi, at 28 pct. af de anlagte sager ikke blev realitetsbehandlet. Til den undersøgelse fortalte dommere, at det sker, at sager tilbagekaldes, fordi forældrene selv finder en løsning på problemerne, at nogle forældre fortryder eller opgiver sagen, at nogle udebliver fra retsmødet, eller at andre (fx rettens medarbejdere eller advokater) vejleder og derigennem få lagt en dæmper på gemytterne (Ottosen & Dahl, 2022).

Analysen viser, jf. Tabel 4.4, at en række faktorer er udslagsgivende, men selvom forskellene er statistisk signifikante, er de ikke alle steder særlig store. Derfor fremhæver vi kun de væsentligste fund her. Tabellen viser for det første, at § 7-sager væsentlig hyppigere afsluttes med forlig, hvis der er tale om sager om samvær (33 pct.), end hvis der er tale om rene sager om bopæl eller forældremyndighed (21 pct.), der hyppigere afsluttes med en dom (60 pct.). For det andet ser visse *demografiske og socio-økonomiske faktorer* ud til at spille ind. Barnets alder er forbundet med konfliktløsningsmåden, idet forældrepar med et barn i teenagealderen er mere tilbøjelige til at lade sagen afslutte på anden vis end ved at indgå forlig eller få en dom. Vi antager, at det ældre barns mening kan være udslagsgivende for, at sagen afsluttes sådan. Desuden viser analysen, at der noget hyppigere afsiges dom i forældreansvarssagen, hvis mindst en forælder er af anden herkomst end dansk i forhold til sager, hvor begge forældre er danske.

Vi har videre undersøgt betydningen af en række *risikofaktorer mv.* og finder visse signifikante sammenhænge, der dog ikke er markant udslagsgivende. Dog ses en højere domsprocent i sager, hvor forældrenes konfliktniveau er højt, eller hvor der ikke er kontakt mellem forældrene, og i sager, hvor en forælder har oplyst, at der har været vold enten mod en forælder eller mod barnet (60-62 pct.).

Endelig iagttager vi – ikke så overraskende – en vis sammenhæng mellem rettens afgørelsesmåde og sagsbehandlingsprocessen i Familieretshuset. For eksempel får de få forældrepar, der tidligere har deltaget i mægling i Familieretshuset, hyppigere afsluttet deres sag på anden vis i familieretten, fx ved at sagen henlægges eller hæves. Omvendt bliver der hyppigere afsagt dom i sager, hvor forældrene deltog i separate udredningsmøder i Familieretshuset. Som tidligere omtalt er det ikke nødvendigvis afgørelsesmåden i sig selv, der er årsag til udfaldet, men måske i højere grad de bagvedliggende drivkræfter hos forældrene.

Tabel 4.4 Faktorer, der har sammenhæng med, om forældreansvarssager efter § 7 afsluttes med dom, forlig eller sluttes på anden vis. Procent.

	Afsluttet på anden vis, fx henvist, hævet	Forlig	Dom	I alt	N	p <
Alle sager, pct.	16	30	54	100	3.582	
Sagens art¹⁴						
Samværssag	15	33	52	100	2.680	***
Ren bopæls- eller forældremyndighedssag	20	21	60	100	902	

¹⁴ Når vi i denne analyse ser på samværssager over for bopæls- og forældremyndighedssager under et, skyldes det, at vi interesserer os for, om der er variationer mellem udfaldene i rettens nye kompetenceområde i forhold til dens gamle kompetenceområde.

	Afsluttet på anden vis, fx henvist, hævet	Forlig	Dom	I alt	N	p <
Demografi og socioøkonomi						
Tid siden brud						
Samboende	32	27	41	100	22	***
Brud samme år	9	35	56	100	231	
Brud året før	12	35	52	100	508	
Brud 2 år før	14	33	53	100	375	
Brud 3 år før	16	33	51	100	303	
Brud mindst 4 år før	18	28	55	100	1.885	
Yngste barns alder						
0-3 år	13	35	53	100	747	***
4-5 år	16	30	54	100	646	
6-8 år	16	27	57	100	818	
9-12 år	15	31	54	100	916	
13-17 år	23	24	53	100	449	
Forældres herkomst						
Begge danske	15	32	52	100	2.381	***
Mindst en forælder med anden herkomst	17	26	58	100	1.198	
Mors uddannelse						
Maksimum gymnasial	18	29	53	100	1.465	***
EUD	14	35	51	100	1.024	
Videregående	14	27	59	100	989	
Fars uddannelse						
Maksimum gymnasial	16	28	55	100	1.471	***
EUD	16	35	49	100	1.218	
Videregående	16	25	59	100	600	
Fars beskæftigelse						
Beskæftiget	15	32	52	100	2.104	**
Studerende	9	36	55	100	78	
Ikke beskæftiget	17	26	57	100	1.189	
Risikofaktorer mv.						
Forældres konfliktniveau ved sagsstart						
Lavt konfliktniveau	17	35	48	100	699	**
Højt konfliktniveau/ingen indbyrdes kontakt	15	29	56	100	2.622	
Underretninger på børn i 2020						
Ingen underretninger i 2020	16	32	52	100	1.651	*
Underretninger på mindst et barn i 2020	15	28	56	100	1.931	

	Afsluttet på anden vis, fx henvist, hævet	Forlig	Dom	I alt	N	p <
Psykisk sygdom						
Far har ikke psykisk sygdom	15	30	55	100	3.061	
Far har psykisk sygdom	19	32	49	100	521	
Information om vold mod forælder						
Nej	16	31	53	100	2.192	**
Ja	14	26	60	100	875	
Information om vold mod barn						
Nej	17	31	52	100	2.385	***
Ja	12	25	62	100	682	
Procesvariable						
Mest indgribende sagsbehandling i Familieretshuset i 2020-2021						
Skriftlig/telefonisk	17	27	56	100	464	**
Mæglingsmøde	26	29	45	100	77	
Udredningsmøde – fælles	16	33	51	100	1.314	
Udredningsmøde – separat	15	28	57	100	1.709	
Ansøgers køn						
Mor ansøger	13	31	56	100	926	*
Far ansøger	17	29	53	100	772	

Anm.: *** angiver, at forskellen er statistisk signifikant på $p < 0,000$ -niveau, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$, - = ikke signifikant. Testet med χ^2 -test.

Note: Analysen fandt ingen signifikante sammenhænge i forhold til følgende forhold, der også blev testet: geografisk afstand mellem forældre, mors uddannelse, forældres indkomst, forældres kriminalitet, psykisk sygdom hos mor, misbrugsproblemer hos forældre, oplysning om samarbejdsskikane, sagsbehandlingsspor i Familieretshuset, sagen er genganger.

Kilde: VIVE baseret på Det fulde datasæt fra Domstolsstyrelsen.

4.6.2 Sagsudfald – udvalgte forhold

Med afsæt i datasættet om rettens tilbagemelding fokuserer vi i det følgende på udvalgte sagsudfald ved familieretterne. Vi har opdelt sagerne efter, om konflikten vedrørte samvær, forældremyndighed eller bopæl, og viser i Tabel 4.5, hvor udfaldene fordelte sig i § 7-sagerne og i alle forældreansvarssager, som er summen af sager, der var kategoriseret som § 6- hhv. § 7-sager. Datagrundlaget er for spinkelt til at udføre selvstændige analyser om § 6-sagerne. Overordnet set er der imidlertid ingen væsentlige forskelle mellem udfaldene i § 7-sager og alle sager, hvilket indikerer, at § 6- og § 7-sagerne ligner hinanden.

For samværsagerne er der oplysninger om, hvorvidt samværet blev ophævet eller afslået, så forælders kontakt til barnet er afbrudt. Retternes oplysninger viser, at det

skete i 21 pct. af alle samværsagerne. I disse sager er domsprocenten væsentlig højere (83 pct.) end i andre sager om samvær (55 pct.).

For sager om forældremyndighed har vi information om, hvorvidt den fælles forældremyndighed blev ophævet, om der blev pålagt fælles forældremyndighed, og om forældremyndigheden blev overført fra den ene til den anden forælder. Data viser, at den fælles forældremyndighed blev ophævet i halvdelen af forældremyndighedssagerne (50 pct.), mens det er relativt sjældent, at et forældrepar pålægges fælles forældremyndighed (4 pct.), eller at forældremyndigheden overføres fra den ene til den anden forælder (1 pct.). I de øvrige sager om forældremyndighed var der andre udfald. Det kan fx være sager, hvor en påstand om ophævelse af fælles forældremyndighed ikke er blevet imødekommet. Domsprocenten var væsentlig højere i sager, hvor den fælles forældremyndighed blev ophævet (83 pct.) i forhold til forældremyndighedssager med andre afgørelser (56 pct.).

For sager om bopæl er der oplysninger om, hvorvidt sagens udfald var, at bopælen blev flyttet fra en forælder til en anden. Dette var udfaldet i 17 pct. af bopælssagerne – og i disse sager var domsprocenten lidt højere (69 pct.) end i bopælssager med andre udfald (61 pct.).

Os bekendt findes der ikke analyser fra tiden før reformen, som lader sig sammenligne direkte med de her beskrevne fund om udfaldene i forældreansvarssagerne ved familieretterne. Fra domstolsundersøgelsen, der er baseret på 2009-data (Ottosen & Stage, 2011), ved vi, at det i knap halvdelen (46 pct.) af alle afgjorte sager om forældremyndighed blev bestemt, at forældrene skulle deles om forældremyndigheden, mens domstolene i resten af sagerne idømte forældremyndigheden til den ene af forældrene (moren 44 pct.; faren 10 pct.). Undersøgelsen konkluderende dengang, at data på den ene side afspejlede, at fælles forældremyndighed var blevet normal praksis i overensstemmelse med de politiske intentioner bag forældreansvarsloven, men at afgørelser om eneforældremyndighed i den resterende halvdel af sagerne på den anden side reflekterede, at der i mange af forældremyndighedssagerne måtte foreligge tungtvejende grunde. De nyere resultater fra 2021 tyder ikke på, at det samlede billede har ændret sig meget hen over de ca. 12 år, der er gået.

Tabel 4.5 Sageres udfald i familieretten. Udvalgte forhold. Procent.

	§ 7-sager	Alle sager	p <	Domsprocent, alle sager
Sager om samvær				
Andel med afgørelse om samværsstop	22	21	ns	83
Andre udfald i samværs-sager, inkl. forlig og henlæggelser	78	79		55
I alt	100	100		61
N	1.152	1.364		
Sager om forældremyndighed				
Andel med ophævet forældremyndighed	49	50	ns	83
Andel med pålagt forældremyndighed	4	4		-
Andel med overførsel af eneforældremyndighed	1	1		-
Andre udfald i forældremyndighedssager, inkl. forlig og henlæggelser	47	45		56
I alt	100	100		69
N	980	1.159		
Sager om bopæl				
Andel med afgørelse om flytning af bopæl	16	17	ns	69
Andre udfald i bopælssager, inkl. forlig og henlæggelser	84	83		61
I alt	100	100		63
N	677	565		

Anm.: Tabellen er baseret på datasættet Rettens tilbagemelding (i alt 2.020 observationer). Af diskretionshensyn vises domsprocenten ikke for andelen, der blev pålagt fælles forældremyndighed, eller hvor den blev overført fra den ene til den anden forælder.

Note: ns = forskellene er ikke statistisk signifikante.

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding.

4.6.3 Forhold, der har sammenhæng med ophævet fælles forældremyndighed og ophævet/afslået samvær

I det følgende belyser vi, hvilke forhold/faktorer der enkeltvis hænger sammen med et retligt udfald om, at samvær ophæves eller afslås hhv. at fælles forældremyndighed bliver ophævet. For de øvrige beskrevne udfald (overflytning af forældremyndighed, pålæg af fælles forældremyndighed og overførsel af bopæl) er datamaterialet for spinkelt til en sådan uddybende analyse.

Tabel 4.6 viser, at samværet lidt eller noget sjældnere bliver ophævet eller afslået, når bopælsforælderen er en far, end når denne er en mor, når forældrene bor i samme kommune, og når forældrenes konfliktniveau er eller var lavt ved sagens start. I forlængelse heraf viser analysen videre, at afslag eller ophævelse af samvær sjældnere sker, når forældrene har deltaget i et fælles møde i Familieretshuset, og deres sag ikke er en gengangersag. Disse omstændigheder indikerer ligeledes, at konfliktniveauet ikke er alarmerende højt. Omvendt ophæves samvær lidt hyppigere, når faren er uden for beskæftigelse eller tidligere har modtaget en dom for kriminalitet.

Tabel 4.6 Faktorer, der enkeltvis har sammenhæng med, om samvær bliver ophævet eller afslået i familieretten i §7-sager. Procent.

	Procentdel	p <
Alle sager, hvor samvær ophæves eller afslås (kun § 7)	22	
Barns bopæl		***
Bor med mor	24	
Bor med far	11	
Forældre bor i forskellige kommuner		*
Samme kommune	18	
Forskellige kommuner	23	
Fars beskæftigelse		*
Beskæftiget	18	
Ikke beskæftiget	25	
Forældres konfliktniveau ved sagsstart		*
Lavt konfliktniveau	16	
Højt konfliktniveau/ingen indbyrdes kontakt	22	
Forældres kriminalitet (2016-2020)		**
Far er ikke dømt for kriminalitet	19	
Far er dømt for kriminalitet	27	
Mest indgribende sagsbehandling i Familieretshuset i 2020-2021		**
Skriftlig/telefonisk	23	
Udredningsmøde – fælles	16	
Udredningsmøde – separat	25	
Genganger		*
Ja	22	
Nej	16	
N	1.152	

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding.

Når det drejer sig om forhold, der har sammenhæng med ophævelse af den fælles forældremyndighed, viser analysen, jf. Tabel 4,7, at fælles forældremyndighed noget hyppigere bliver ophævet, når sagen drejer sig om, at et barn er i teenagealderen, men noget sjældnere, hvis barnet bor hos faderen og har moren som samværsfor-

ælder. Desuden ophæves den fælles forældremyndighed lidt sjældnere, når faren er i beskæftigelse, tilhører højindkomstgruppen og ikke har misbrugsproblemer. Endelig ophæves den fælles forældremyndighed sjældnere, hvis Familieretshuset har registreret, at der var tale om en sag med elementer af samarbejdschikane.

Alt i alt indikerer fundene fra de to analyser, at retten er tilbageholdende med at afskære barnets adgang til dets mor, at farens ressourcer hænger sammen med, om han bibeholder adgangen til barnet, og at forældrenes indbyrdes samarbejdspotentialer har betydning for det fortsatte samvær. Samtidig antyder fundene om ophævelse af den fælles forældremyndighed, at retten ikke tolererer dynamikker om samarbejdschikane.

Endelig skal bemærkes, at fundene i analyserne ovenfor ikke har sammenhæng med, om sagen var kategoriseret som en § 6- eller § 7-sag.

Tabel 4.7 Faktorer, der enkeltvis har sammenhæng med, om den fælles forældremyndighed ophæves i familieretten i § 7-sager. Procentdel.

	Procentdel	p <
Andel sager med ophævet fælles forældremyndighed (kun § 7)	49	
Barns bopæl		*
Bor med mor	50	
Bor med far	38	
Yngste barns alder		*
0-3 år	44	
4-5 år	46	
6-8 år	45	
9-12 år	50	
13-17 år	60	
Fars beskæftigelse		***
Beskæftiget	43	
Ikke beskæftiget	57	
Fars husstandsindkomst		*
Nederste 25 pct.	52	
Nedre 25 pct. til median	43	
Median til øvre 25 pct.	45	
Øverste 25 pct.	39	
Misbrugsproblemer ifølge screeningsdata		*
Nej	45	
Ja	54	

	Procentdel	p <
Samarbejdschikane		*
Nej	51	
Ja	36	
Børnesamtale i Familieretshuset		*
Nej	54	
Ja	44	
N	940	

Kilde: VIVE baseret på datasættet Rettens tilbagemelding.

4.7 Opsamling

Hver tredje sagsforløb, der modtages og behandles i Familieretshuset, bliver indbragt for retten. Blandt dem kom hver femte forløb fra i Familieretshusets mæglingsspor og var en § 6-sag, mens 4 ud af 5 sagsforløb var blevet udredt i § 7-sporet.

Kapitlet fokuserer på de sager, som blev modtaget og behandlet ved familieretterne i 2021. På det tidspunkt havde Familieretshuset fortsat udfordringer med sagsbehandlingstiderne, og samtidig var ventetiderne ved domstolene også begyndt at stige. I den periode måtte nogle familierne derfor vente lang tid på at få deres sag behandlet.

I forhold til sagerne i Familieretshuset består det selekterede udvalg af sager, der indbringes ved domstolene, hyppigere af kombinerede problemstillinger. Isoleret set er der en problemstilling om samvær i 74 pct. af sagerne, om forældremyndighed i 63 pct. af sagerne og om bopæl i 38 pct. af sagerne. Mens uenighedssager om samvær nu udgør en langt større del af sagsmængden, ser uenighedssager om forældremyndighed og bopæl ud til at udgøre den samme andel som før reformen.

Vi har belyst, i hvilken udstrækning domstolene inddrager børn ved at fokusere på, om der afholdes børnesamtaler. Det sker i knap halvdelen af sagerne (44 pct.) og hyppigere, når sagen handler om samvær og bopæl, end når den handler om forældremyndighed. Børn inddrages i samme udstrækning, uanset om sagen er kategoriseret som en § 6- eller en § 7-sag. Samtalerne finder kun undtagelsesvist sted under medvirken af en børnesagkyndig fra Familieretshusets børneenhed. Så vidt vi kan vurdere, afholder domstolene hyppigere børnesamtaler i dag end før reformen.

Kapitlet fokuserer videre på, hvordan sager, der er kategoriseret som § 7, bliver afsluttet. I forhold til sager om bopæl og forældremyndighed bliver samværsager hyppigere forligt. Det skyldes muligvis, at det er sværere at finde forligsmæssige løsninger i forældremyndigheds- og bopælssager, som i højere grad end samværsager har

karakter af alt eller intet. Muligheden for at opnå forlig er dog også lidt større, hvis forældrenes konfliktniveau er lavt, og vold ikke er en risikofaktor i sagen. Der er ingen signifikante forskelle mellem § 6- og § 7-sager i tilbøjeligheden til at opnå forlig. Så vidt vi kan vurdere, er forligsprocenten i forældreansvarssager lidt højere efter reformen (2021: 35 pct.) end tidligere (2009: 22 pct.).

Kapitlets sidste del belyser sammenhængen mellem visse baggrundsforhold og udvalgte sagsudfald, nemlig sager, hvor den fælles forældremyndighed ophæves og – parallelt hertil – sager, hvor samvær ophæves eller afslås. Den fælles forældremyndighed ophæves i halvdelen af forældremyndighedssagerne, mens udfaldet er ophævet eller afslået samvær i omkring hver femte samværs sag. I begge tilfælde ligger der som oftest en dom til grund for disse udfald. Analyserne indikerer, at retten er tilbageholdende med at afskære morens adgang til barnet, at farens ressourcer (herunder dennes beskæftigelses- og indkomstforhold) hænger sammen med, om han bibeholder adgangen til barnet, og at forældrenes indbyrdes samarbejdspotentialer har betydning for det fortsatte samvær. Samtidig antyder fundene om ophævelse af den fælles forældremyndighed, at retten ikke tolererer dynamikker om samarbejdschikane: I forældremyndighedstvister, hvor Familieretshuset har registreret chikanøs adfærd, ophæver familieretten alt andet lige sjældnere den fælles forældremyndighed.

Så vidt vi kan vurdere, var udfaldet i forældremyndighedssager omtrent det samme før reformen. Der findes intet gyldigt sammenligningsgrundlag for sager om samvær.

En overordnet konklusion på analysen om rettens behandling af forældreansvarssagerne er, at vi ikke kan iagttage nogen væsentlige forskelle mellem de § 6- hhv. § 7-sager, der indbringes for retten. Det beror på, at det er en meget selekteret del af forældreansvarssagerne, der ender der.

5 Familierne efter sagens behandling

5.1 Indledning

Mens det foregående kapitel omhandlede forældrepar, der har fået deres sag behandlet i familieretten, vender vi i dette kapitel tilbage til den brede gruppe af forældre, der fik en sag behandlet i det familieretlige system i 2021. Dette kapitel fokuserer på forældres egne oplevelser af forældresamarbejde, samværsordninger, fordelingen af forældremyndighed og børns hverdagsliv, efter at sagen har været behandlet i Familieretshuset og evt. i familieretten.

I modsætning til rapportens øvrige kapitler bygger dette kapitel hovedsageligt på data fra et spørgeskema, der blev udsendt til en forælder i alle sager, der ifølge Familieretshusets data blev behandlet i de første 9 måneder af 2021. Det er derfor et subjektivt billede, der tegner sig, og et billede, der kan være behæftet med usikkerhed på grund af frafald i spørgeskemaundersøgelsen.

Formålet er for det første at undersøge, om der, efter at sagen har været behandlet i Familieretshuset og evt. i familieretten, er ligheder eller forskelle på de forældre, der fik sagen behandlet i § 7-udredningssporet hhv. § 6-mæglingssporet. For det andet indkredser kapitlet, hvordan hverdagen ser ud for de § 7-familier, der indgik en aftale i Familieretshuset hhv. fik deres sag indbragt for familieretten.

5.1.1 Datagrundlag

Spørgeskemaet, som kapitlet bygger på, blev i oktober 2021 udsendt til en tilfældig udvalgt forælder i alle forældreansvarssager, der i januar-september 2021 havde mindst en afslutningskode i Familieretshusets sagsregister, og som havde været til mindst et møde i deres sag. De inkluderede sager kan være afsluttet i Familieretshuset med en henlæggelse, en aftale i Familieretshuset, en (midlertidig) afgørelse i Familieretshuset eller ved, at sagen er blevet indbragt for familieretten. Deltagere, hvis sag er henlagt i Familieretshuset, er dog underrepræsenterede i datamaterialet. Datamaterialet er derfor fortrinsvis et udtryk for oplevelsen af Familieretshuset blandt forældre, der har indgået en aftale eller modtaget en afgørelse i Familieretshuset, og forældre, hvis sag er indbragt for retten.

Forældrenes spørgeskemabesvarelser er i analyserne koblet med data fra Danmarks Statistik og Familieretshusets data om familiernes situation ved sagens start (scre-

ningsdata) og deres forløb gennem det familieretlige system (afgørelsesdata). Denne kobling giver mulighed for at vise et før- og efterbillede af forældrenes samarbejde og konfliktniveau fra sagsstart til udfyldelsen af spørgeskemaet og vise, hvilke familier der oplever den bedste udvikling, når man tager højde for andre relevante forhold i familierne.

Ud af de 4.033 forældre, der havde mulighed for at besvare spørgeskemaet, svarede 1.321 (33 pct.) på mindst et spørgsmål. Nogle er dog stoppet med deres besvarelse undervejs i skemaet, og den reelle svarprocent er derfor 28 pct. (1.133 besvarelser).

De forældre, der besvarede spørgeskemaet, har i højere grad end de forældre, der ikke besvarede det, fået deres sag behandlet i § 6-mæglingssporet. De er derudover lidt bedre uddannede og har en lidt højere indkomst end den samlede gruppe, der blev inviteret til at deltage i undersøgelsen. I forhold til oplysninger om risikofaktorer og konfliktniveau er de deltagende forældre repræsentative for den samlede gruppe forældre, der har haft mulighed for at besvare skemaet. For uddybende information om sammensætningen af analyseudvalget i spørgeskemaundersøgelsen henviser vi til kapitel 7 om undersøgelsens datakilder.

På undersøgelsestidspunktet ventede omtrent en fjerdedel af forældrene på, at sagen skulle behandles i familieretten, mens andre havde flere sager kørende, der ikke nødvendigvis var færdigbehandlede samtidig. Selvom sagen har fået en afslutningskode i Familieretshuset, er det derfor kun halvdelen af forældrene, der selv oplever sagen som færdigbehandlet, hvilket kan spille ind på forældrenes oplevelse af konflikt, samarbejde og hverdagsliv samt fordelingen af samvær og forældremyndighed.

Da vi ønsker at sammenligne forældre med § 7-sager i udredningssporet med forældre, der har § 6-sager i mæglingssporet, som jo netop divergerer i forhold til, hvorvidt sagen er afsluttet, forsøger vi i dele af analyserne at tage højde for spørgsmålet om sagens færdigbehandling (ifølge forældrene) ved at kontrollere for denne faktor i de multivariate analyser. Andre steder viser vi resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen både for den samlede gruppe, der har besvaret skemaet, og for dem, der har oplyst, at sagen var færdigbehandlet¹⁵.

¹⁵ Det har ikke været muligt udelukkende at anvende data for de færdigbehandlede sager, dels fordi datasættet ville blive for spinkelt til de statistiske analyser, dels fordi de mest komplekse og langvarige § 7-udredningssager ville blive underrepræsenterede.

Boks 5.1 Data og anvendte metoder i kapitel 5

- Kapitlet bygger på VIVEs undersøgelse om forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder.
- Undersøgelsen indeholder spørgeskemadata fra 1.133 forældre (28 pct. af de inviterede). Heraf er 47 pct. mænd, mens 53 pct. er kvinder. De deltagende forældre er både ansøgere og ikke-ansøgere i sagen.
- Spørgeskemaet i 2021 blev udsendt til forældre, som i løbet af 2021 havde været til mindst et møde i Familieretshuset og desuden havde fået mindst en afgørelseskode i deres sag. Det indikerer, at sagen er behandlet i Familieretshuset.
- I spørgeskemaet bliver forældrene spurgt til trivsel og hverdagsliv vedr. deres yngste barn, hvis de har mere end et fælles barn.
- Spørgeskemadataene er koblet med Familieretshusets sagsregisterdata om den ansøgende forælders besvarelse af screeningsspørgsmål ved sagens start samt data om sagens afslutning i Familieretshuset.
- Derudover er data koblet med data fra Danmarks Statistik, der dels bruges til at vise sammensætningen af analyseudvalget, dels bruges til at kontrollere for bagvedliggende forklarende forhold i de statistiske analyser.
- De forældre, der har besvaret skemaet, er lidt bedre stillet i forhold til uddannelse og indkomst end den samlede inviterede gruppe og har i lidt højere grad fået behandlet deres sag i § 6-sporet om mægling. I hvert af de to behandlingsspor er der dog en god overensstemmelse mellem de deltagende forældre og de inviterede, når det kommer til forekomsten af risikofaktorer og konfliktniveau.
- Datasættet er analyseret ved hjælp af krydstabeller og multivariate lineære regressionsmodeller. Resultaterne af regressionsanalyserne formidles ved hjælp af betingede sandsynligheder.
- I analyserne anvendes signifikanstest (χ^2), der bruges til at vurdere, om de viste forskelle skyldes tilfældighed eller er udtryk for forskelle, der vil kunne genfindes i den befolkningsgruppe, som undersøgelsesdeltagerne repræsenterer. I figurer og tabeller angiver vi, om der er mindst 95 pct. sandsynlighed for, at resultaterne ikke skyldes tilfældigheder i data.

5.2 Familier i udrednings- hhv. mæglingssporet

Familier, der har fået behandlet en sag i § 7-udredningssporet, rapporterer om ringere forældresamarbejde og mindre samvær mellem børn og forældre på undersøgelsestidspunktet i forhold til familier, der har fået en sag behandlet i § 6-mæglingssporet. Generelt sker der få ændringer i konfliktniveau og samarbejde i begge spor fra sagens start til besvarelsen af spørgeskemaet. Det kan skyldes, at en del af sagerne endnu ikke var helt færdigbehandlede.

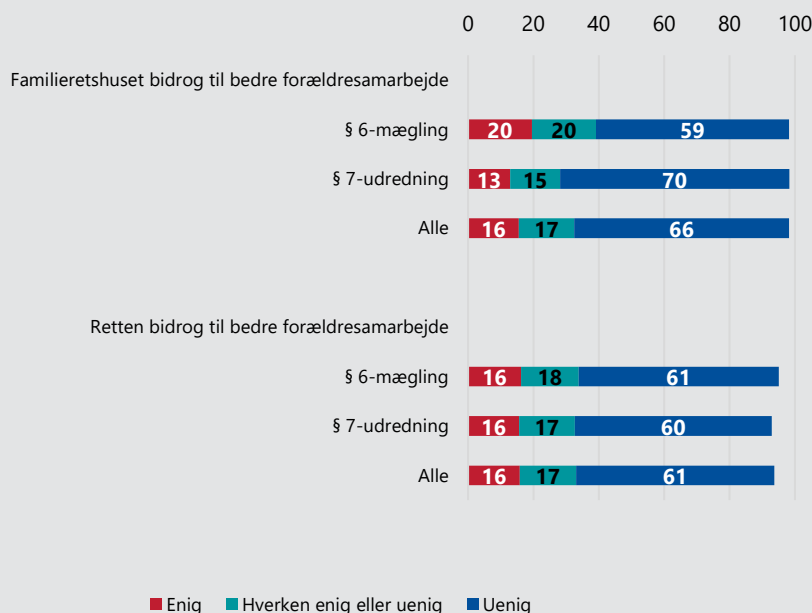
På undersøgelsestidspunktet angiver 16 pct. af forældrene i § 7-udredningssporet, at de har fået løst det problem, der fik dem til at henvende sig til Familieretshuset mod 27 pct. af forældrene i § 6-mæglingssporet. Når vi udelukkende ser på de sager, som forældrene selv oplever som afsluttede, er der dog ingen forskel på oplevelsen af at være nået frem til en løsning i de to spor, idet ca. en tredjedel af begge grupper på dette tidspunkt oplever, at problemet er blevet løst.

Disse resultater illustreres og uddybes i de følgende to afsnit.

5.2.1 Forældresamarbejde efter mødet med det familieretlige system

Figur 5.1 viser forældrenes angivelse af, om forløbet i hhv. Familieretshuset og familieretten bidrog til et bedre forældresamarbejde. Det er relativt få enige i (16 pct.), mens hhv. 66 og 61 pct. erklærer sig uenige. Forældre i § 7-udredningssporet er mindre tilfredse end forældre i § 6-mæglingssporet, når det drejer sig om Familieretshusets bidrag til forældresamarbejdet, men når vi spørger til familierettens bidrag, er der ikke forskel på forældrene i de to spor. I begge spor vurderer 16 pct., at familieretten bidrog positivt samarbejdet.

Figur 5.1 Forældres tilkendegivelse om, hvorvidt forløbet i Familieretshuset hhv. afgørelsen i retten bidrog til et bedre forældresamarbejde. 2021. Særskilt for forældre i § 6-mæglings- og § 7-udredningssporet. Procent.

Anm.: Procentgrundlag for analysen af Familieretshuset er 1.133; for familieretten er n = 424. Signifikant forskel på spørgsmål om Familieretshusets bidrag til forældresamarbejde ($p < 0,001$) men ikke på spørgsmål om rettens bidrag til forældresamarbejde.

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Når vi i Tabel 5.1 sammenligner forældrenes spørgeskemabesvarelser med de screeningsbesvarelser, som den ansøgende forælder gav ved sagens start, er der signifikante forskelle mellem forældrene i § 7-udredningssporet hhv. § 6-mæglingssporet ved både sagens begyndelse og sagens afslutning.

Udviklingen er generelt begrænset, men vi ser dog mindre forbedringer i forældrenes oplevelse af at kunne samarbejde omkring væsentlige ting i børnenes liv og i forældrenes oplevelse af at kunne indgå og overholde aftaler med den anden forælder. I § 7-udredningssporet er der desuden lidt færre, der oplever, at forældrenes konflikter påvirker deres børn negativt (fra 55 til 49 pct.).

Samtidig ser vi, at forældrenes respekt for hinanden mindskes i løbet af sagsforløbet, idet andelen, der er enige i, at de har respekt for den anden forælder, er faldet fra 67 til 50 pct. i § 6-mæglingssporet og fra 47 til 36 pct. i § 7-udredningssporet.

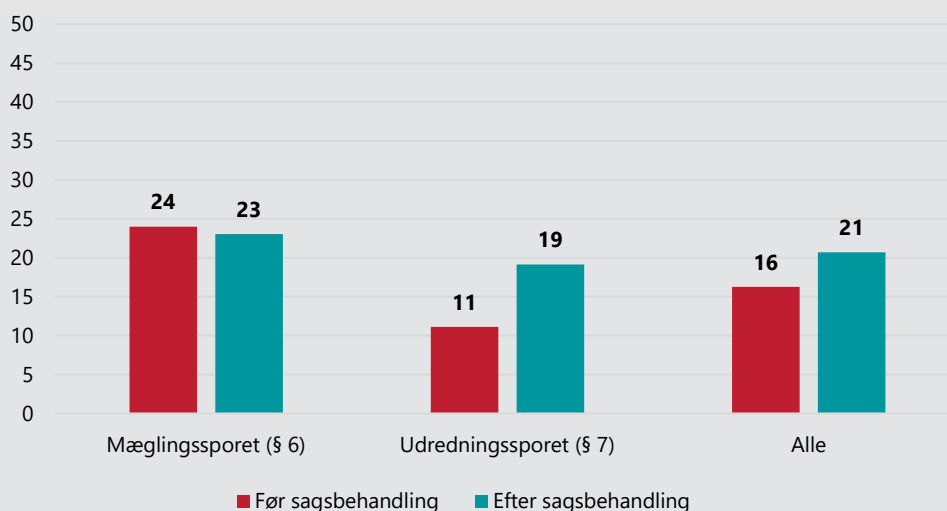
Tabel 5.1 Forældres samarbejde før og efter familieretlig sag i 2021. Særskilt for forældre i hhv. § 6-mæglingssforløb og § 7-udredningsforløb. Procent.

	Kan håndtere konflikter	Konflikter påvirker børn	Kan samarbejde om børn	Kan deltage i begivenheder	Gode til at overholde aftaler	Har respekt for den anden forælder	N
Før sagsbehandling							
§ 6-mægling	24	35	33	47	35	67	388
§ 7-udredning	13	55	16	26	19	47	585
Alle	18	47	22	34	25	55	973
Signifikans	***	***	***	***	***	***	
Efter sagsbehandling							
§ 6-mægling	20	37	37	45	42	50	423
§ 7-udredning	13	49	20	28	24	36	626
Alle	16	44	27	35	31	41	1.049
Signifikans	***	***	***	***	***	***	

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Ud over de viste samarbejdsspørgsmål i Tabel 5.1 blev forældrene stillet spørgsmål om deres konfliktniveau ved sagens begyndelse og afslutning. Her ses, jf. Figur 5.2, at andelen med et lavt konfliktniveau steg i § 7-udredningssporet fra 11 til 19 pct., mens der ikke har været en tilsvarende udvikling i § 6-mæglingssporet (knap en fjerdedel havde lavt konfliktniveau både før og efter sagsforløbet).

Figur 5.2 Forældre med lavt konfliktniveau ved sagens begyndelse og afslutning. Særskilt for forældre i § 6-mæglings- og § 7-udredningssporet. Procent.

Anm.: N = 1.063. Forskellen mellem de to grupper er signifikante ($p < 0,001$) både før og efter sagsbehandling.

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

5.2.2 Forældremyndighed, samvær og trivsel efter mødet med det familieretlige system

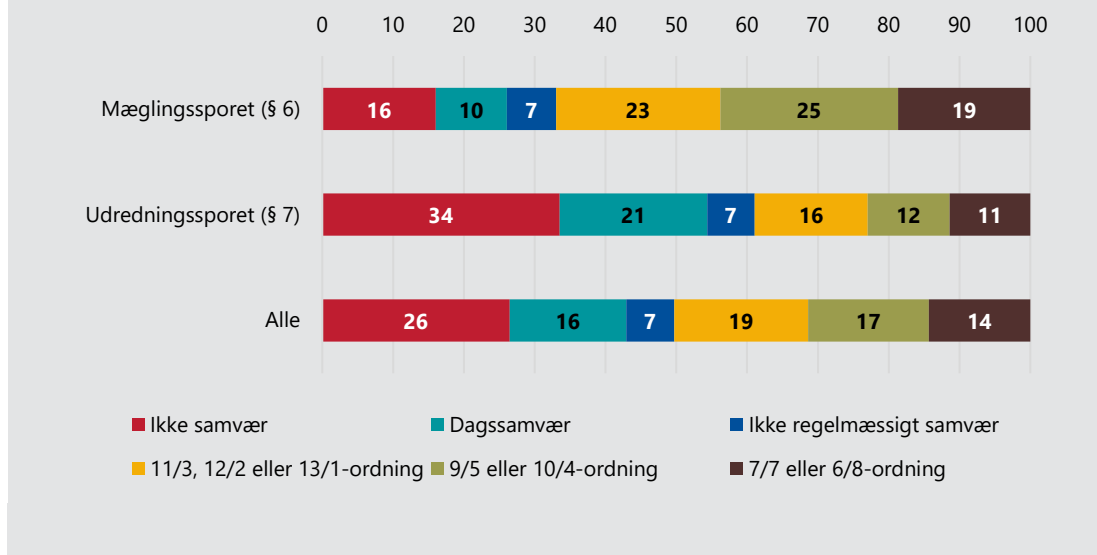
I spørgeskemaet bliver forældrene spurgt til, hvilken forældremyndighedsordning der er om det yngste barn, og hvor meget samvær i løbet af den seneste måned barnet har haft med den forælder, barnet ikke bor sammen med. På begge parametre ses tydelige forskelle på familier i § 7-sager og § 6-sager, idet familier med § 7-sager i mindre grad deles om tiden og ansvaret for børnene, efter at sagen er behandlet.

Alt i alt angiver 80 pct. af forældrene i undersøgelsen, at de har fælles forældremyndighed. Det gælder dog kun 75 pct. af forældrene i § 7-sporet, der har fælles forældremyndighed mod 87 pct. af forældrene i § 6-sporet (ikke vist i figur).

Med hensyn til samvær oplyser 34 pct. af forældrene i § 7-sporet (jf. Figur 5.3), at der ikke har været samvær mellem barnet og den ene forælder i måneden op til besvarelsen af spørgeskemaet, mens det samme gælder for 16 pct. af familierne i § 6-sporet. Sammenlignet med den almene befolkningsgruppe af 3-15-årige børn med separerede forældre er der generelt mindre samvær i de familieretlige sager. Andelen uden samvær i § 6-sagerne svarer dog til den almene befolkningsgruppe af 3-15-årige børn med separerede forældre (Dahl, 2022).

Alt i alt svarer 26 pct. af forældrene i 2021-undersøgelsen, at der ikke har været samvær i måneden før udfyldelsen af spørgeskemaet, hvilket umiddelbart virker som en høj andel, da det både dækker familier, der har indgået en aftale i Familieretshuset, og familier, hvis sag er indbragt for retten. Vi kender ikke fordelingen af samvær i de aftaler, der indgås i Familieretshuset, men forventer, at andelen, der frivilligt har indgået en aftale om samværsstop, er noget mindre end de 22 pct., der som vist i kapitel 4 får en afgørelse om samværsstop i familieretten.

Figur 5.3 Samvær mellem barn og samværsforælder måneden før deltagelse i undersøgelsen i 2021. Særskilt for alle forældre i § 6-mæglings- og § 7-udredningssporet. Procent.

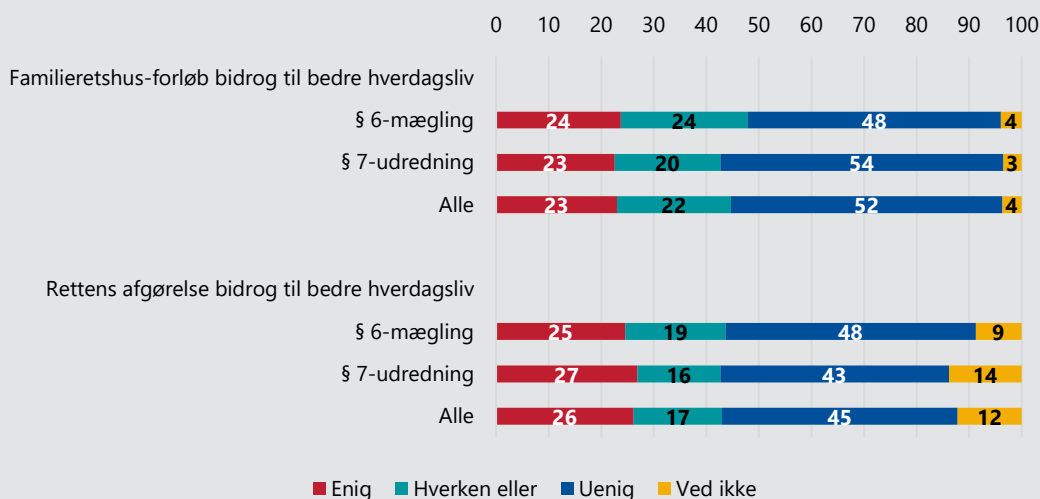

Anm.: N = 1.032. Forskellen mellem de to grupper er signifikant ($p < 0,001$).

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

I spørgeskemaundersøgelsen blev forældrene spurgt, om de oplever, at forløbet i Familieretshuset hhv. udfaldet i familieretten bidrog til et bedre hverdagsliv for deres børn. Analyserne af disse to spørgsmål viser, jf. Figur 5.4, ingen forskelle mellem forældre i § 7-udredningssporet og § 6-mæglingssporet. På undersøgelsestidspunktet oplyser ca. en fjerdedel af forældrene i begge grupper, at forløbet i Familieretshuset har bidraget til et bedre hverdagsliv for deres børn. Blandt dem, der har været i familieretten, svarer næsten samme andel, at udfaldet i retten har haft positiv betydning for deres børns hverdagsliv.

Figur 5.4 Forløbet i Familieretshuset (FRH) hhv. afslutningen i retten har bidraget til forbedringer i børns hverdagsliv. Særskilt for forældre i § 6-mæglings- og § 7-udredningssporet. Procent.

Anm.: N = Procentgrundlag for analysen af Familieretshuset er 1.133; for familieretten er n = 424. Ingen af forskellene er signifikante.

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder

5.3 Betydningen af sagens afslutning for § 7-familiernes udbytte

Mens vi ovenfor har vist, hvordan forældresamarbejdet og hverdagslivet ser ud i § 7-sagerne i forhold til § 6-sagerne efter afslutningen i Familieretshuset, fokuserer det følgende afsnit udelukkende på forældre i § 7-sporet, der har indgået en aftale i Familieretshuset eller har fået deres sag indbragt for retten. Formålet er at vise, om sagens afslutningsmåde betyder noget for udviklingen i forældrenes samarbejde og for børnenes samvær og hverdagsliv. Familier med henlagte sager og sager, der er afsluttet med en afgørelse i Familieretshuset, er udeladt af analyserne, da antallet af respondenter er for lille til at indgå i selvstændige statistiske kategorier. En del af resultaterne vises både for alle de forældre, der har besvaret spørgeskemaet, og for de forældre, der selv har oplyst, at deres sag var færdigbehandlet. Det gør vi for at tage højde for, at sager, der indbringes for familieretten, har et længere sagsforløb.

Som vist i kapitel 3 er der forskel på både familiesituation og sagsbehandling blandt familier, hvis sag indbringes for familieretten i forhold til dem med sager, der afsluttes

i Familieretshuset. Disse forskelle kan spille ind på den måde, familiernes sag behandles på, men også på forældrenes oplevelse af systemet og deres mulighed for at opnå forbedringer i deres situation som følge af sagsbehandlingen i det familieretlige system. I analyserne forsøger vi at tage højde for disse forskelle i multivariate analyser. Da datasættet er forholdsvis lille (448 forældre i § 7-sagerne) er det dog begrænset, hvor mange faktorer der kan indgå i analyserne.

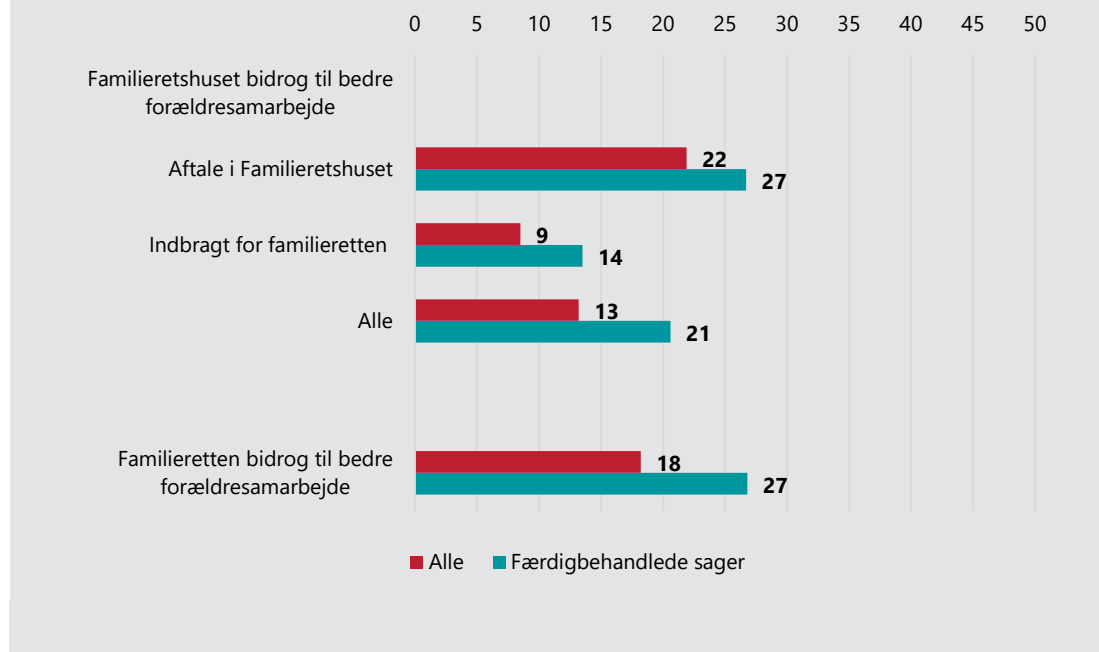
5.3.1 Samarbejde, konflikt og problemløsning efter mødet med det familieretlige system

Forældre i § 7-sporet, der har indgået en aftale i Familieretshuset, og forældre, der har været i familieretten, oplever i lige høj grad, at de fik løst det problem, de henvendte sig til de familieretlige myndigheder med, og de oplever i omtrent samme grad, at den myndighed, de sidst var i kontakt med, har bidraget til et bedre forældresamarbejde. Til gengæld er der relativt stor forskel på forældre med forskellige sagsafslutninger i forhold til, om forældrene har forbedret deres samarbejde hen over sagsforløbet, idet forældre, der har indgik en aftale i Familieretshuset, i noget højere grad oplever forbedringer i deres samarbejde i forhold til forældre, hvis sag indbringes for familieretten.

Disse forskelle på § 7-forældre, der har indgået en aftale i Familieretshuset, og § 7-forældre, hvis sag er indbragt for familieretten, ses i Figur 5.5. Denne figur viser oplevelsen af at have fået hjælp til forældresamarbejdet blandt alle, der har besvaret spørgeskemaet, og separat for den gruppe af forældre, der selv oplyste, at deres sag er færdigbehandlet.

Figuren viser, at 22 pct. den samlede gruppe § 7-forældre, der indgik en aftale i Familieretshuset, svarer 'ja' til, at forløbet i Familieretshuset bidrog til et bedre forældresamarbejde, mens det samme gælder for 27 pct. af forældrene med færdigbehandlede sager. Blandt forældre, hvis § 7-sag blev indbragt for familieretten, er halvt så mange enige i, at forløbet i Familieretshuset bidrog til et bedre forældresamarbejde (9 pct. blandt alle; 14 pct. blandt færdigbehandlede). Til gengæld er tilfredsheden med udfaldet i familieretten højere i denne gruppe, idet 18 af alle og 27 pct. af forældre med færdigbehandlede sager svarer, at forløbet i retten bidrog til et bedre forældresamarbejde.

Figur 5.5 Forældre med § 7-sager, der vurderer, at deres forløb i Familieretshuset (FRH) hhv. familieretten har bidraget til bedre forældresamarbejde. Procent.

Anm.: Opgørelsen er vist for alle med § 7-sager, der har besvaret spørgeskemaet, og for afsluttede sager. Procentgrundlaget for alle deltagere er 448 (afsluttet i Familieretshuset) og 170 (indbragt for retten). Blandt undergruppen med færdigbehandlede sager er det tilsvarende procentgrundlag 194 (afsluttet i Familieretshuset) og 71 (indbragt for retten). Forskellene mellem forældre, der har indgået aftale, eller hvis sag er oversendt til retten, er signifikante ($p < 0,001/0,01$).

Kilde: VIVE baseret på analyser af data fra forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder i 2021.

Videre ses forskellene på udviklingen i forældresamarbejde i Tabel 5.2, der viser forældrenes oplevelse af det indbyrdes samarbejde før og efter sagsforløbet blandt forældre, der har indgået aftale i Familieretshuset, og forældre, hvis sag blev indbragt for familieretten. Analysen fokuserer på det oplevede forældresamarbejde både blandt alle forældre med § 7-sager, der besvarede skemaet, og blandt dem, hvor sagen var færdigbehandlet ifølge forældrene selv.

Med afsæt i seks indikatorer på forældresamarbejde viser resultaterne, at der ved sagens begyndelse ikke er væsentlige forskelle mellem forældre, der ender med at indgå en aftale hhv. får deres sag indbragt for familieretten. Når forældrene efter sagsbehandlingen bliver spurgt om det samme, er der tydelige (og statistisk signifikante) forskelle mellem grupperne – såvel når vi inkluderer alle § 7-undersøgelsesdeltagere i analysen, som når vi ser særsigt på den mindre gruppe af forældre, der selv oplyser, at deres sag er færdigbehandlet. Dette beror på, at forældre, der har afsluttet deres sag med en aftale, over en bred kam har forbedringer i forældresamarbejdet, mens forældre, hvis sag blev indbragt for familieretten, kun udviser tegn på positiv udvikling i forældresamarbejdet på enkelte parametre.

Den forskelligartede udvikling kan fx anskueliggøres via spørgsmålet om, hvorvidt forældrene kan håndtere deres konflikter. Ved sagens begyndelse oplyste 12 hhv. 16 pct. af forældrene, der senere indgik en aftale hhv. fik sagen indbragt for familieretten, at de kan håndtere deres konflikter. På undersøgelsestidspunktet gælder dette dobbelt så mange (24 pct.) af dem, der har indgået en aftale, mod 9 pct. af dem, der skulle i retten. Ser vi udelukkende på de forældre, der har oplyst, at deres sag er færdigbehandlet, er det nu en tredjedel, der vurderer, at de kan håndtere deres konflikter, hvis de indgik en aftale i Familieretshuset, mod 13 pct., der fik sagen behandlet i familieretten.

Et andet eksempel drejer sig om forældrenes vurdering af, hvorvidt deres indbyrdes konflikter påvirker børnene negativt. Ved sagens begyndelse oplyser 51 pct. (aftale i Familieretshuset) og 57 pct. (indbragt for familieretten), at børnene påvirkes negativt, mens det på undersøgelsestidspunktet gælder for 34 pct. af de forældre, der indgik en aftale, og for 55 pct. af de forældre, der fik sagen indbragt for familieretten. Fokuserer vi kun på de færdigbehandlede sager (ifølge forældrene), reduceres andelen til 25 pct. blandt forældre, der indgik aftaler, men niveauet er næsten det samme (52 pct.) som ved sagens start blandt de forældre, hvis sag blev indbragt for familieretten.

Umiddelbart ser det med andre ord ud til, at der sker en positiv udvikling i forældre-samarbejdet i den gruppe, der indgår en aftale i Familieretshuset, mens der er begrænset udvikling i forældresamarbejdet blandt dem, hvis sag indbringes for familieretten.

Tabel 5.2 Forældres samarbejde før og efter familieretlig sag i 2021 i § 7-sager. Særskilt for forældre, hvis sag afsluttes med en aftale i Familieretshuset og forældre, hvis sag blev indbragt for familieretten. Procent.

	Kan håndtere konflikter	Konflikter påvirker børn	Kan samarbejde om børn	Kan deltage i begivenheder	Gode til at overholde aftaler	Har respekt for anden forælder	N
Alle før sag							
Aftale i Familieretshuset	12	51	18	21	17	52	155
Indbragt for familieretten	16	57	15	25	20	45	293
I alt	14	55	16	24	19	48	448
Signifikans	ej sig	ej sig	ej sig	ej sig	ej sig	ej sig	

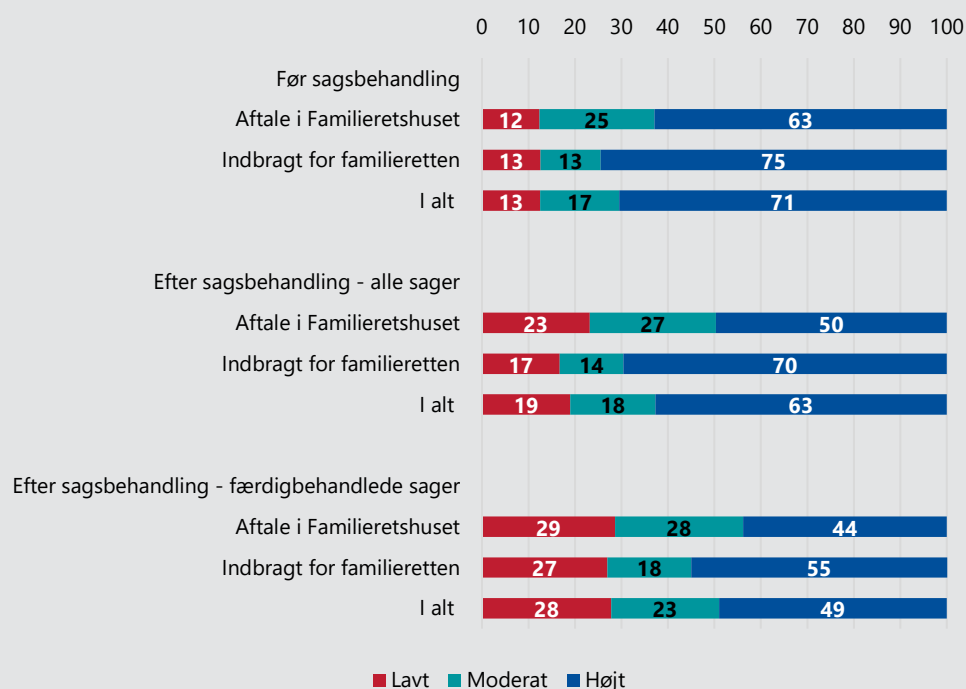
	Kan håndtere konflikter	Konflikter påvirker børn	Kan samarbejde om børn	Kan deltage i begivenheder	Gode til at overholde aftaler	Har respekt for anden forælder	N
Efter sagsbehandling – alle sager							
Aftale i Familieretshuset	24	34	30	37	27	41	153
Indbragt for familieretten	9	55	15	23	20	33	291
I alt	14	48	20	28	22	36	444
Signifikans	***	***	***	**	ej sig	*	
Efter sagsbehandling – færdigbehandlede sager							
Aftale i Familieretshuset	31	25	38	47	33	41	104
Indbragt for familieretten	13	52	24	25	19	35	89
I alt	23	37	31	37	26	38	193
Signifikans	**	***	(*)	**	(*)	*	

Kilde: VIVE baseret på screeningsdata og nye analyser af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Figur 5.6 fremstiller udviklingen i forældrenes konfliktniveau hen over sagsforløbet og viser, at forældre, der indgår aftaler generelt mindsker deres konfliktniveau mere end forældre, hvis sag indbringes for familieretten. Ved sagens begyndelse er der fx 12-13 pct. med et lavt konfliktniveau i begge grupper, mens dette på undersøgelsestidspunktet gælder for 23 pct. af de forældre, der indgik en aftale, mod 17 pct. blandt dem, hvis sag blev indbragt for familieretten.

Fokuserer man udelukkende på undergruppen med færdigbehandlede sager (ifølge forældrene selv), ser det dog ud til, at forældre, der var i retten, i nogen grad indhenter de forældre, der indgik aftaler, idet der i de færdigbehandlede sager er lige mange i begge grupper, der oplever et lavt konfliktniveau. Noget tyder altså på, at konfliktniveauet falder en del, når den familieretlige sag er overstået – uanset hvilken behandling sagen fik.

Figur 5.6 Udvikling i forældrenes konfliktniveau hen over sagsforløbet blandt forældre med § 7-sager, hvis sag blev afsluttet med en aftale i Familieretshuset hhv. blev indbragt for familieretten. Procent.

Anm.: N = 519 før sagens start; 448 efter sagen (alle sager) og 194 for færdigbehandlede sager. Der er signifikant forskel på grupperne ved sagens start ($p < 0,01$) og på undersøgelsestidspunktet blandt alle deltagere ($p < 0,001$). Når vi ser særskilt på de færdigbehandlede sager, er der ikke signifikant forskel.

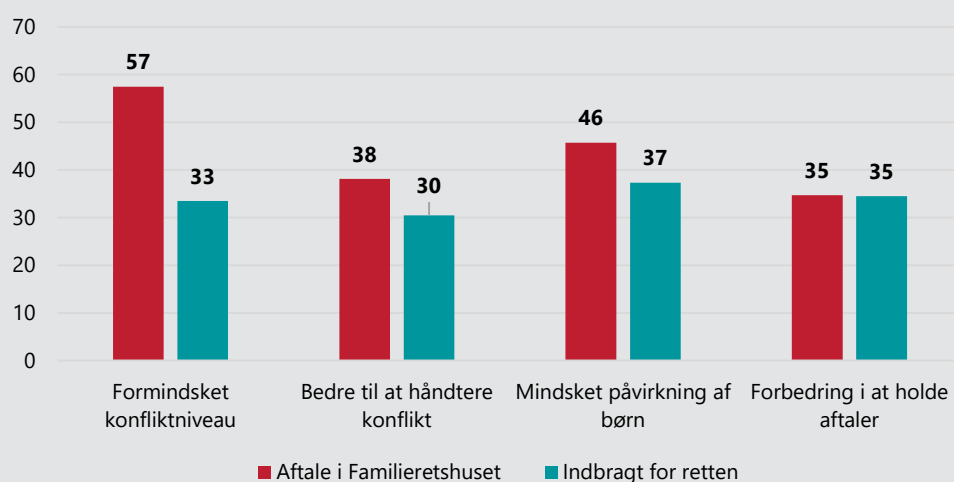
Kilde: VIVE baseret på screeningsdata og nye analyser af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Forskellene i forældrenes udvikling blandt dem, der indgik en aftale i Familieretshuset, og dem, der blev sendt videre til retten, er testet i multivariate regressionsanalyser, der tager højde for, at de to grupper kan være forskellige, når det kommer til konfliktniveau hhv. samarbejde ved sagens start. Analyserne kontrollerer for følgende forhold: Om der har været underretninger på et barn i familien forud for sagens start; det yngste barns alder; om sagen er færdigbehandlet, og om den forælder, der besvarer spørgeskemaet efter sagens behandling, er den samme som den, der rejste sagen og dermed svarede på screeningsspørgsmålene.

Af analyseresultaterne, som er vist i Figur 5.7, fremgår det, at der fortsat er signifikant forskel på de forældre, der indgår en aftale i Familieretshuset, og de forældre, der sendes til videre til familieretten i forhold til udviklingen i forældrenes konfliktniveau, når man fx kontrollerer for forskelle i børnenes alder, og om der har været underretninger på børnene. Når det kommer til udviklingen i, om børnene påvirkes negativt, og om forældrene bliver bedre til at håndtere deres konflikter, er forskellene mindre

og ikke statistisk signifikante. Det samme viser den multivariate analyse om udviklingen i forældrenes evne til at holde aftaler – her er der ingen forskel på de to forældregrupper.

Figur 5.7 Udvikling i forældrenes konfliktniveau og samarbejde hen over sagsforløbet blandt forældre med § 7-sager, hvis sag blev afsluttet med en aftale i Familieretshuset hhv. blev indbragt for familieretten. Marginale sandsynligheder.

Anm.: Procentgrundlaget i de fire analyser er 399-422 observationer. Udviklingen i forældrenes konfliktniveau og samarbejde er beregnet ved at trække besvarelsen i VIVEs spørgeskemaundersøgelse fra den ansøgende forælders besvarelse af samme spørgsmål ved sagens start. Forskellen mellem grupperne i forhold til konfliktniveau er signifikant ($p > 0,001$). De øvrige forskelle er ikke signifikante.

Kilde: VIVE baseret på analyser af screeningsdata og undersøgelsen af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Selvom der altså er forskel på udviklingen i forældrenes konfliktniveau, når vi kontrollerer for forhold, der adskiller familier, som skal i retten, fra familier, der indgår en aftale i Familieretshuset, handler det ikke nødvendigvis om en kvalitativ forskel i sagsbehandlingen i de to spor. Visse omstændigheder og dynamikker er vanskelige at indfange via et spørgeskema eller sagsregistreringer. Der kan fx være forskel på forældrenes motivation eller være forskellige skjulte barrierer i sagen, der gør det svært både at indgå en aftale – og i sidste ende at forbedre forældresamarbejdet.

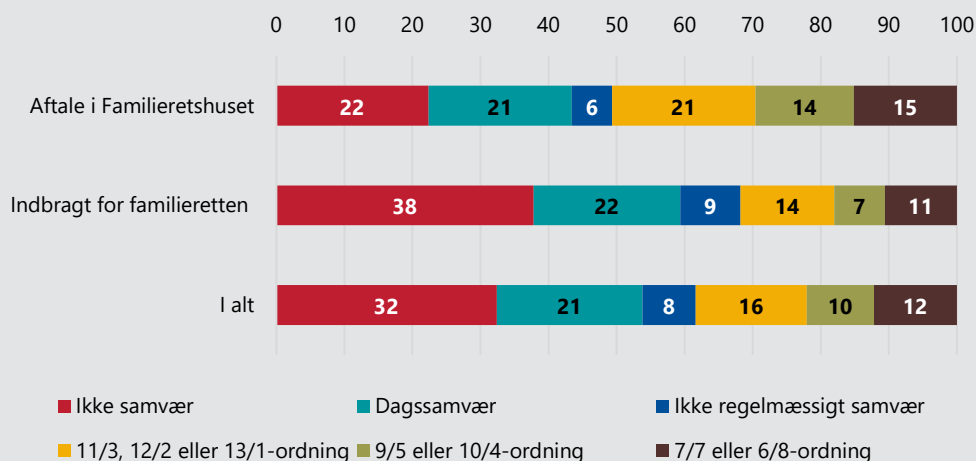
5.3.2 Forældremyndighed, samvær og trivsel efter mødet med det familieretlige system

Der er tydelige forskelle mellem de § 7-forældre, der indgik en aftale i Familieretshuset, og de forældre, der skulle videre i familieretten, både når det drejer sig om forde-

lingen af forældremyndighed, og når det kommer til oplysninger om samvær mellem barnet og samværsforælderen. § 7-forældre, der indgik en aftale i Familieretshuset, har således hyppigere fælles forældremyndighed (83 pct.) end forældrepar, hvis sag blev videresendt til familieretten (71 pct.) (ikke vist). I forhold til samvær viser analysen, jf. Figur 5.8, at blandt de § 7-forældre, som indgik en aftale i Familieretshuset, havde 22 pct. af børnene ikke haft samvær med den ene forælder inden for den seneste måned, mens 29 pct. havde samvær i hverdagene. Blandt de forældre, der skulle i Familieretten, var de tilsvarende andele 38 pct. (ikke samvær inden for seneste måned) og 18 pct. (samvær i hverdagene). Analysen er også lavet for den undergruppe af forældre, som oplyste, at deres sag var færdigbehandlet. Dette ændrer ikke væsentligt på fordelingerne af forældremyndighed og samvær.

Supplerende analyser viser, at det især er de ældste børn, der ikke har samvær, og at sandsynligheden for ikke at have samvær tillige er større i familier, hvor der havde været underretninger om et barn forud for den familieretlige sag. I § 7-familier, hvor det yngste barn er en 13-17-årig, oplyste 55 pct. af forældrene således, at der ikke havde været samvær den seneste måned mod 24 pct. af forældrene i de sager, hvor det yngste barn var 0-3 år. Blandt § 7-familier, hvor der har været mindst en underretning om et barn, oplyste 39 pct. efter sagsbehandlingen i Familieretshuset, at der ikke har været samvær mod 26 pct. i familier, hvor der ingen underretninger havde været.

Figur 5.8 Samvær mellem barn og samværsforælder måneden før deltagelse i undersøgelsen i 2021. Særskilt for alle forældre i § 7-udredningsforløb, der indgik en aftale hhv. er blevet sendt videre til familieretten. Procent.

Anm.: N = 435. Forskellen er signifikant (p < 0,01).

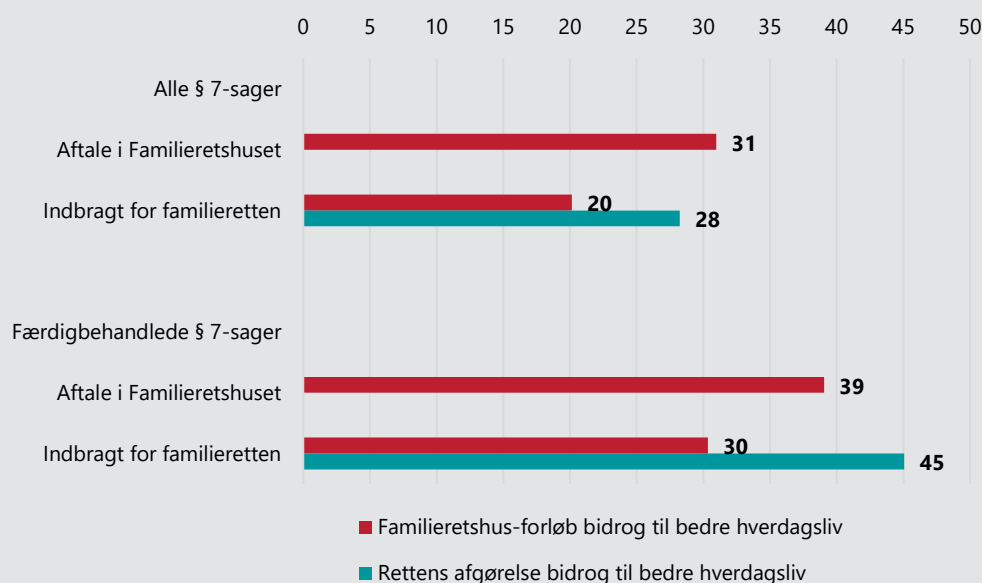
Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

Kapitlets sidste analyse, jf. Figur 5.9, indikerer, at § 7-forældre, der indgik en aftale i Familieretshuset, hyppigere end de forældre, der blev videresendt til familieretten, oplever, at Familieretshuset bidrog til et bedre hverdagsliv (31 hhv. 20 pct.). § 7-forældre, der har fået deres sag behandlet i familieretten, har til gengæld en mere positiv opfattelse af denne myndigheds betydning for børnenes hverdagsliv (28 pct.) – sammenlignet med det, de har oplevet i Familieretshuset.

I de sager, der ifølge forældrene var helt færdigbehandlede, var opfattelsen af myndighederne mere positiv. 39 pct. af de forældre, der indgik en aftale, og 30 pct. af de forældre, der skulle i familieretten, mente, at Familieretshuset havde bidraget til at gøre hverdagslivet bedre for barnet, mens 45 pct. af forældrene, som havde været i retten, vurderede, at udfaldet havde forbedret barnets liv i hverdagen.

Tallene kan tyde på, at der sker en positiv udvikling i oplevelsen af det familieretlige system, når først sagen er overstået. Da analyserne af de færdigbehandlede sager bygger på relativt få besvarelser, er det vigtigt at være forsigtig i tolkningen af tallene.

Figur 5.9 Forløbet i Familieretshuset hhv. afslutningen i retten har bidraget til forbedringer i børns hverdagsliv. Særskilt for forældre med § 7-sager, der indgik en aftale i Familieretshuset hhv. blev videresendt til familieretten. Procent.

Anm.: N = Alle 448, færdigbehandlede 194. Forskelle mellem grupper er signifikante ($p < 0,001$).

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021.

5.4 Opsamling

Kapitlet er baseret på en spørgeskemaundersøgelse indsamlet i 2021 blandt forældre, der fik behandlet en sag i Familieretshuset 1-9 måneder før udfyldelsen af skemaet. Disse data er koblet med forældrenes besvarelser af Familieretshusets screeningskemaer, der udfyldes ved sagens start, hvilket gør det muligt at vise en udvikling på enkelte parametre hen over sagsforløbet.

Kapitlet har vist, hvordan forældre i § 7-sager (udredning) vurderer deres indbyrdes samarbejde samt barnets samvær og hverdagsliv ved sagens afslutning i Familieretshuset. Dette sker ved at sammenligne forældrene med § 7- og § 6-sager og – inden for gruppen af § 7-sager – at sammenligne de forældre, der indgik aftaler i Familieretshuset, med de forældre, hvis sag blev indbragt for familieretten. Kapitlet inkluderer dels analyser af alle undersøgelsesdeltagerne, dels særskilte analyser af en mindre gruppe forældre, hvis sag var helt færdigbehandlet ifølge forældrenes besvarelser.

Sammenligningen mellem forældre med § 7- hhv. § 6-sager viser, at der er et ringere forældresamarbejde og mindre samvær mellem børn og forældre i § 7-sagerne end i § 6-sagerne. Generelt er der få ændringer i konfliktniveau og samarbejde i begge spor fra sagens start til besvarelsen af spørgeskemaet. Dette skyldes formodentlig, at en del af sagerne endnu ikke er helt færdigbehandlede. I begge spor vurderer omkring hver fjerde forælder, at forløbet i Familieretshuset har bidraget til et bedre hverdagsliv for barnet på undersøgelsestidspunktet. Samme andel angiver, at udfaldet i retten har bidraget til et bedre hverdagsliv.

Forældre med § 7-sager, der indgik en aftale i Familieretshuset hhv. fik sagen indbragt for familieretten, vurderer i omtrent samme grad, at den myndighed, de sidst har været i kontakt med, har bidraget til et bedre forældresamarbejde. Hen over sagsforløbet udvikler de to grupper sig forskelligt i forhold til forældresamarbejde og konfliktniveau, idet forældre, der indgår aftaler, i højere grad forbedrer samarbejdet. I multivariate analyser mindskes denne forskel dog, og analysen tyder derfor på, at der er flere barrierer for at opnå forbedringer i de sager, der indbringes for familieretten, end i de sager, hvor forældrene når frem til en aftale i Familieretshuset. Det kan fx handle om, at børnene har det sværere i de sager, der indbringes for retten, hvilket afspejler sig ved flere kommunale underretninger i tiden før den familieretlige sag. Selvom vi tager højde for fx underretninger og barnets alder, finder vi en højere sandsynlighed for, at konfliktniveauet dæmpes i de sager, der ender med en aftale i Familieretshuset i forhold til de sager, der indbringes for familieretten. Selvom vi har kontrolleret for kendte forskelle på familier i § 7-sporet, der indgår aftaler hhv. får en sag indbragt for retten, kan der godt være ikke-sagsrelaterede årsager til, at forældre, der indgår aftaler, har nemmere ved at mindske deres konfliktniveau.

I de § 7-sager, der indbringes for familieretten, har relativt mange børn ikke haft samvær i den seneste måned (38 pct. mod 22 pct. i aftalesagerne). Det er karakteristisk for disse sager, at de ofte involverer ældre børn, og at der har været underretninger om et barn i familien forud for den familieretlige sag.

Endelig viser analyserne, at de § 7-forældre, der indgik aftaler i Familieretshuset, hyppigere oplever, at denne myndighed har bidraget til et bedre hverdagsliv for deres børn i forhold til de forældre, hvis sag blev videresendt til familieretten. Disse forældre oplever til gengæld ret hyppigt, at udfaldet i retten har bidraget positivt til deres børns hverdagsliv.

Når vi ser særskilt på de § 7-sager, som ifølge forældrene er helt færdigbehandlede, tyder analyserne på, at der falder mere ro på i forhold til forældrenes konfliktniveau og samarbejde. Andelen, der oplyser, at sagsbehandlingen har haft en positiv betydning for børnene, er også højere i undergruppen med de færdigbehandlede sager end i den samlede undersøgelsesgruppe. Til gengæld er samværet mellem børn og forældre nogenlunde ens blandt den samlede gruppe forældre i § 7-sagerne og i de færdigbehandlede sager. Analyserne af de færdigbehandlede sager hviler dog på et relativt begrænset datagrundlag og er derfor forbundet med usikkerhed.

6 Sager, der genrejses i løbet af 2022-2023

6.1 Indledning

Gengangersager er en stående problemstilling ikke kun i Danmark, men også i andre lande (fx Birnbaum & Bala, 2010; Stacer & Stemen, 2000). Nogle forældrepar i familieretlige konflikter har sager, der kan versere i en årrække, uden at der bliver sat punktum i sagen. Sådanne langstrakte sagsforløb er ikke kun ressourcekrævende for de involverede parter og barnet, men også for det familieretlige system (Ottosen et al., 2017).

Tidligere undersøgelser fra tiden før reformen har vist, at ca. hvert tredje forældrepar, der var involveret i en familieretlig sag ved domstolene, tidligere havde haft en familieretlig sag der (Ottosen & Stage, 2011), mens halvdelen af dem, der havde en samværsag ved (den daværende) Statsforvaltningen, kunne karakteriseres som en genganger (Ottosen, 2016). Fra tiden efter reformen har man i en undersøgelse blandt forældre med kontakt til Familieretshuset spurgt til tidligere sagsforløb. Her har halvdelen af forældrene svaret, at de tidligere har været i kontakt med de familieretlige myndigheder (Dahl, 2023).

Fagpersoner og politikere inden for det familieretlige område har løbende overvejet, hvordan man kan dæmme op for gengangersagerne for at skabe ro om barnet. For eksempel blev forældreansvarsloven ændret i 2012. Lovændringen udvidede Statsforvaltningens mulighed for at afvise ansøgninger om ændring af bopæl og forældremyndighed (og ikke som hidtil kun henvendelser om samvær), hvis ansøgerne ikke kunne påvise, at der forelå væsentlig forandrede forhold, eller at en ændring ville være bedst for barnet (Ottosen, 2016). I forbindelse med den familieretlige reform i 2019 var et argument for at overdrage afgørelseskompetencen af de komplekse § 7-sager til familieretterne bl.a., at man antog, at respekten for rettens autoritet kunne bidrage med at dæmme op for gengangersager.

Samtidig synes der også at være en – måske voksende – erkendelse af, at man i nogle sagstyper – særligt om samvær – ikke kan forvente, at en juridisk aftale eller en afgørelse kan vare hele barndommen, fordi barnet – eller virkeligheden omkring det – ændrer sig. Der kan derfor være behov for at henvende sig hos myndighederne igen, hvis forældrene ikke selv formår at justere på deres aftaler.

Formålet med dette kapitel er at belyse, om de § 7-sager, der blev afsluttet i retten i 2021, efterfølgende blev forsøgt genåbnet, eller om de forblev lukkede i perioden frem til udgangen af 2023. Spørgsmålet er med andre ord, om rettens autoritative ramme bidrager til, at der falder ro om sagen. I forlængelse heraf belyser kapitlet videre, hvilke faktorer der har sammenhæng med, om sagen søges genåbnet eller forbliver lukket.

6.2 Datagrundlag og fremgangsmåde

Analysetilgangen i kapitlet er baseret på en forløbsanalyse, hvor vi følger 13.529 familier med sager, der er afsluttet i Familieretshuset i 2021 frem til 2023 for at undersøge, hvor mange der i den periode genoptræder i Familieretshusets sagsbehandlingsdata.

Sagsforløbene kan i 2021 være afsluttet ved, at de er henlagt, ved at forældrene har indgået en aftale i Familieretshuset, ved at der er truffet en afgørelse i Familieretshuset, eller ved at sagen blev indbragt for retten. Sagerne kan være startet i Familieretshuset i 2021, men kan også være startet tidligere. Inddelingen i henholdsvis § 6- og § 7-sager sker ud fra det spor, hvor sagerne sidst er blevet behandlet i Familieretshuset. Som vist tidligere blev 66 pct. af sagerne behandlet i Familieretshusets § 7-spor i perioden 2020-2021, mens 33 pct. blev behandlet i § 6-sporet.

Det har været et vilkår for undersøgelsen, at tidsrummet mellem den forrige sags afslutning og den nye sags begyndelse kun kunne være 1-2 år, selvom det nok ville give et mere retvisende billede med et noget længere tidsspand, fx på 3 eller 4 år.

Vores analyser har vist, at mange forældre henvender sig til Familieretshuset, efter at deres sag er afsluttet der eller i retten. Det forhold, at de henvender sig igen, er ikke i sig selv ensbetydende med, at der er tale om en gengangersag. Henvendelserne kan fx også skyldes et behov for at blive vejledt i, hvordan de skal forstå eller tolke en afgørelse, som retten eller Familieretshuset har truffet. For at overvinde problemet med, at nogle henvendelser drejer sig om efterbehandling, har vi vurderet, at det er mest præcist at tage udgangspunkt i de forældre, der indsender en ny ansøgning til Familieretshuset, som herefter bliver screenet til § 6- eller § 7-sporet. At indsende en ny ansøgning er efter vores vurdering udtryk for en intention om at starte et nyt sagsforløb.

I lighed med en række af de foregående analyser i rapporten undersøger kapitlet, hvilke faktorer der alt andet lige er forbundet med, om en tidligere afsluttet sag bliver til en genganger. Analysen er baseret på logistisk regression, og resultaterne formidles som marginale sandsynligheder. Som i de foregående kapitler har vi testet betydningen af en række udvalgte faktorer, der er oplistet i Boks 6.1. Der er gennemgående

tale om faktorer, som har vist sig at være udslagsgivende for forekomsten af såkaldte højkonfliktsager i andre undersøgelser (Ottosen & Stage, 2011; Ottosen et al., 2017), eller som er fundet væsentlige for analyserne i rapportens forrige kapitler.

Boks 6.1 Oversigt over faktorer, der indgår i analysen i kapitel 6

Sagens karakter i 2021

- Sagens art
- Sagsbehandlingsspor i Familieretshuset
- Afslutningsform i Familieretshuset
- Gengangersag
- Samarbejdschikane

Demografiske og socioøkonomiske faktorer

- Ansøgers køn
- Barnets alder (yngste barn)
- Antal børn i familien
- Forældres samlivsvarighed
- Tid siden samlivsbrud
- Forældre bor i samme kommune
- Forældres herkomst
- Forældres uddannelse
- Forældres beskæftigelsesforhold
- Forældres indkomst

Risikofaktorer

- Forældres rusmiddelproblemer
- Forældres psykiske sygdom
- Forældres kriminalitet (2016-2020)

Samarbejdskapacitet

- Forældres konfliktniveau

Boks 6.2 Data og anvendte metoder i kapitel 6

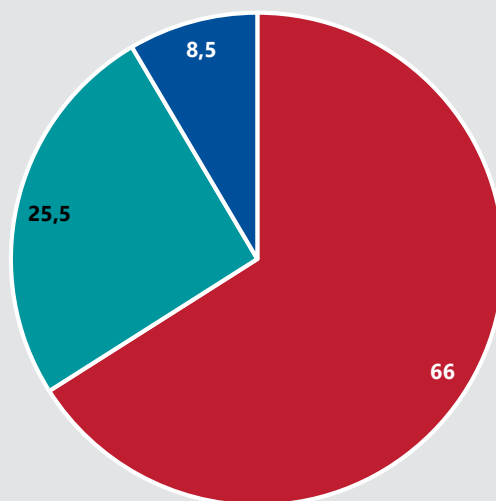
- Kapitlet tager udgangspunkt i 13.529 sager, der blev afsluttet i Familieretshuset i 2021.
- Disse sager følges frem til og med 2023 for at undersøge, om sagen genoptages i Familieretshuset.
- 66 pct. af sagerne er behandlet i § 7-sporet i Familieretshuset i 2020-2021, mens 33 pct. er behandlet i § 6-sporet.
- Kapitlet anvender 1) sagsbehandlingsdata fra Familieretshuset fra 2020-2023, 2) data fra domstolsstyrelsen fra 2021-2022 samt data fra Danmarks Statistik fra 2000-2020.
- Datasættet er analyseret ved hjælp af krydstabeller og multivariate lineære regressionsmodeller. Resultaterne af regressionsanalyserne formidles ved hjælp af betingede sandsynligheder.

6.3 Beskrivelse af sager, der starter på ny

Der optræder to grupperinger af gengangere i analysen. Den første gruppering er dem, som har haft en sag forud for sagen i 2021. Som beskrevet i kapitel 3 bliver gengangere registeret i Familieretshusets sagsdata, hvis familien har været til møde eller fået en afgørelse i Familieretshuset inden for de seneste 3 år om samme emne. Ifølge denne registrering var 27 pct. af alle mødesagerne i 2021 en gengangersag; af disse sager var 29 pct. § 7-sager og 24 pct. § 6-sager.

Den anden gruppering er dem, der genstartede en sag efter afslutningen på sagen i 2021. I hvert tredje tilfælde (34 pct.) havde mindst en forælder udviklet 2021-sagen til at blive en genganger ved at indsende en ny ansøgning til Familieretshuset i løbet af 2022-2023. Blandt disse var tre fjerdedele en ny genganger, og hver fjerde var en dobbelt genganger, fordi familien også havde haft mindst en sag før sagen i 2021, jf. Figur 6.1.

Figur 6.1 Fordeling af gengangere og ikke-gengangere i forældreansvarssager, der blev afsluttet i Familieretshuset i 2021 og evt. blev genåbnet i 2022-2023. Procent.

■ Ikke genganger ■ Ny genganger (efter 2021) ■ Dobbelt genganger (før og efter 2021)

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata.

Tabel 6.1 illustrerer, at de fleste indkomne gengangersager startede i 2022, dvs. i året efter 2021-sagens afslutning. Senere (2023) synes gengangeransøgningerne at klinge af. Som i de gamle gengangersager (fra før 2021) kom ansøgningerne lidt hyppigere fra forældre, der havde haft en § 7-sag end en § 6-sag i 2021. De, der dengang havde været i § 6-sporet, blev i 2022-2023 i omtrent samme omfang screenet til § 6- og § 7-sporet, mens flertallet af § 7-sagerne fra 2021 på ny blev screenet til § 7-sporet. For god ordens skyld skal bemærkes, at vi ikke kan sige noget om, hvordan den nye sag er blevet behandlet, herunder heller ikke om den er blevet realitetsbehandlet¹⁶.

¹⁶ Realitetsbehandlet henviser til, om sagen har været underlagt en egentlig sagsbehandlingsproces. Sager, der ikke er realitetsbehandlet, kan fx være blevet henlagt, afvist eller være gået i sig selv igen.

Tabel 6.1 Procentdele familier med § 6- hhv. § 7-sager, der blev afsluttet i Familieretshuset i 2021, som rejste en ny sag i 2022-2023.

Afsluttet i Familieretshuset i 2021	Screenet i 2022 til:		Screenet i 2023 til:		Screenet i 2022-2023	
	§ 6-sporet	§ 7-sporet	§ 6-sporet	§ 7-sporet	I alt	N
§ 6-sager	15	16	7	9	30	4.372
§ 7-sager	8	28	5	16	36	9.007
I alt	10	24	5	14	34	13.368

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata.

Tabel 6.2 viser de umiddelbare sammenhænge mellem 2021-sagens afslutningsmåde, og om der opstod en gengangersag i 2022-2023. Overordnet er billedet præget af relativt få variationer, men opgørelsen viser ikke overraskende, at forældre, der får løst deres sag ved at aftale sig på plads i Familieretshuset, lidt sjældnere end andre forældre rejser sagen på ny (31 pct.). Omvendt vælger forældre, der har modtaget en afgørelse i Familieretshuset (37 pct.) eller en dom i retten (36 pct.), hyppigere at anlægge en ny sag i Familieretshuset. Det ser i øvrigt ikke ud til at gøre den store forskel for forældrenes tilbøjelighed til at genstarte sagen, om retssagen endte med et forlig eller en dom.

Tabel 6.2 Procentdele, som rejste en ny sag i 2022-2023 opgjort efter, hvordan deres sag blev i 2021.

Afslutningsform i 2021	Screenet i 2022 til:		Screenet i 2023 til:		Screenet i 2022-2023	
	§ 6-sporet	§ 7-sporet	§ 6-sporet	§ 7-sporet	I alt	N
Henlagt i Familieretshuset	11	25	6	13	36	3.450
Aftale i Familieretshuset	11	19	5	11	31	3.963
Afgørelse i Familieretshuset	10	27	6	16	37	1.462
Indbragt for familieretten – ikke behandlet	5	24	4	13	29	725
Forlig i retten	10	25	5	16	35	1.330
Dom i retten	9	27	6	16	36	2.449
I alt	10	24	5	14	34	13.379

Kilde: VIVE baseret på analyse af Familieretshuset sagsdata.

6.4 Faktorer, der har sammenhæng med, at sagen søges genåbnet i Familieretshuset

Den følgende analyse belyser, hvilke faktorer der alt andet lige kan bidrage til at sandsynliggøre, om en § 7-sag udvikler sig til en gengangersag. Vi har først gennemført bivariate analyser af de oplistede faktorer i Boks 6.1. Derefter har vi inkluderet de faktorer, der er signifikant sammenhængende med udfaldsvariablen gengangersag i en logistisk regressionsmodel, som under et tager højde for disse faktorerers betydning.

De signifikante resultater af analysen fremgår af Tabel 6.3, og vi kommenterer her på de væsentligste fund, der er vist som betingede sandsynligheder.

Analysen viser for det første, at *sagens karakter* har betydning for, om den udvikler sig til en gengangersag. Der er større sandsynlighed for, at den bliver genrejst, hvis den drejer sig om samvær (37 pct.), end hvis der er tale om en ren bopæls- eller forældremyndighedssag (29 pct.). Dette kan – som der også er redegjort for andetsteds – hænge sammen med, at familiernes behov for at få justeret på samværsordningen forandrer sig hen ad vejen. Som også vist ovenfor bekræfter analysen desuden, at afgørelsesmåden har en vis betydning, idet sager, der afsluttes med en dom i byretten, lidt hyppigere bliver til en gengangersag (37 pct.) i forhold til sager, der afsluttes med en aftale i Familieretshuset (34 pct.). Forskellene er dog ikke markant store. Endelig har det selvstændig betydning, om sagen var en gengangersag allerede før 2021, og om den drejede sig om samarbejdschikane. Begge dele øger sandsynligheden væsentligt for, at sagen bliver genåbnet. Forældrenes indbyrdes konfliktniveau ved sagens start spiller imidlertid kun en beskedne rolle.

For det andet er *den demografiske faktor* barnets alder stærkt sammenhængende med sandsynligheden for, om sagen bliver til en gengangersag. Analysen viser, at sager med helt små børn (0-3 år) langt hyppigere bliver søgt genåbnet (44 pct.) i forhold til sager med mellemstore børn og især teenagere (18 pct.). Sammenhængen kan forklares med, at teenagerne i højere grad kan formulere deres mening og nok i højere grad bliver lyttet til – og i øvrigt er de ved at blive myndige.

Endelig viser analysen for det tredje, at forekomst af *risikofaktorer* ser ud til at spille en rolle for sandsynligheden for en gengangersag. I analysen er det især faktoren om underretninger på børn (dvs. en proxy på barnets mistroivsel), der er udslagsgivende. Forskellene er dog ikke store.

Vi skal gøre opmærksom på, at vi har gennemført en tilsvarende analyse, der ikke kun inkluderer § 7-sagerne fra 2021, men alle sager fra dette år (N = 13.368), herunder også § 6-sagerne. Resultaterne viser i overordnede træk det samme som analysen, der er vist i Tabel 6.3. Det underbygger en tese om, at dynamikkerne bag genganger-

sagerne er de samme, uanset hvordan sagen blev kategoriseret i Familieretshuset. Samtidig kan der være uforklarede faktorer, som influerer på forekomsten af gengangersager, som det ikke er muligt at belyse på grundlag af de data, vi har haft til rådighed.

Tabel 6.3 Faktorer, der har sammenhæng med, at § 7-sagen, der blev afsluttet i Familieretshuset i 2021, søges genåbnet i 2022-2023. Betingede sandsynligheder.

	Margin	95 % konfidens-interval	p <
Sagstype			
Samværssag	37	36-39	***
Ren bopæls- eller forældremyndighedssag	29	26-31	
Aftale i Familieretshuset	34	32-36	*
Afgørelse i Familieretshuset	36	33-39	
Indbragt for retten	31	27-35	
Forlig i retten	35	32-38	
Dom i retten	37	35-40	
Genganger før 2021			
Nej	36	34-37	***
Ja	42	40-45	
Ingen oplysning	28	26-31	
Samarbejdschikane			
Nej	35	34-36	**
Ja	43	39-48	
Forældres konfliktniveau			
Lavt konfliktniveau	33	31-35	**
Højt konfliktniveau/ingen indbyrdes kontakt	37	35-38	
Ingen oplysning	28	24-33	
Yngste barns alder			
0-3 år	44	41-46	***
4-5 år	42	39-45	
6-8 år	38	35-40	
9-12 år	31	28-33	

	Margin	95 % konfidens-interval	p <
13-17 år	18	14-21	
Ingen underretninger i 2020	33	31-35	***
Underretninger om mindst et barn i 2020	38	36-40	
Nej	35	33-36	**
Ja	39	36-41	
Mors uddannelse			
Maksimum gymnasial	37	35-39	*
EUD	35	33-38	
Videregående	33	31-35	
Ingen oplysning	37	29-44	
Ansøgers køn			
Kvinde	33	31-36	*
Mand	36	35-38	

Anm.: N = 6.383.

Kilde: VIVE baseret på Familieretshusets sagsdata.

6.5 Opsamling

Analysen anlægger et forløbsperspektiv ved at kaste lys over, hvad der skete med de komplekse § 7-sager, som blev afsluttet ved Familieretshuset i 2021, og visse steder sammenholder vi dem med de mindre komplekse § 6-sager. Førte afslutningen til, at der faldt ro om sagen, eller blev der anlagt en ny sag, så den blev en gengangersag? Fordi evalueringen af den familieretlige reform har haft en fast bagkant (udgangen af 2024), har vi været nødt til at operere med et relativt snævert tidsvindue og ser derfor på, om sagen var blevet genåbnet frem til udgangen af 2023.

Analysen viser, at ca. en tredjedel af de afsluttede sager fra 2021 var søgt genåbnet (uden at vi ved, hvordan de derefter blev behandlet af de familieretlige myndigheder). § 7-sager udviklede sig lidt hyppigere til gengangersager end § 6-sagerne i mæglingssporet. På grund af ændringerne i det familieretlige system, og fordi afgrænsningen af en gengangersag i denne analyse ikke er identisk med tidligere opgørelser, kan vi ikke give et præcist bud på, om reformen har medført, at der i dag er færre eller flere gengangersager end tidligere. Det niveau, vi finder i denne analyse, virker imidlertid ikke overraskende.

Analysen viser videre, at en række sagskarakteristika influerer på, om sagen bliver genåbnet. For eksempel øges sandsynligheden væsentligt, hvis sagen rummer aspekter med samarbejdschikane, og hvis den i forvejen, dvs. før 2021, også var en gengangersag. Desuden er der en større chance for, at sagen søges genåbnet, hvis den i 2021 drejede sig om samvær end om bopæl eller forældremyndighed. Det resultat er ikke så overraskende, idet der kan være behov for at justere på samværsaftalen, i takt med at barnets eller familiens behov ændrer sig.

Analysens mest iøjnefaldende resultat er, at en sags sandsynlighed for at udvikle sig til en gengangersag ikke bliver mindsket ved, at den bliver afsluttet ved domstolene, men faktisk bliver lidt større. Resultatet er påfaldende, fordi den ændrede afgørelseskompetence i samværsager, som især familieretterne overtog fra Statsforvaltningen ved den familieretlige reform, bl.a. var begrundet med, at man forventede, at domstolenes autoritative ramme kunne dæmme op for omfanget af gengangersager.

Dokumentation

7 Datagrundlag

Dette kapitel supplerer de beskrivelser af datagrundlag og operationaliseringer af data, der fremgår af de enkelte analysekapitler. Undersøgelsens resultater bygger på en kombination af sagsbehandlingsdata fra Familieretshuset, data fra Danmarks Domstole, registerdata fra Danmarks Statistik og spørgeskemadata, som er indsamlet blandt forældre med sager i Familieretshuset.

Undervejs i rapporten anvendes forskellige afgrænsninger af undersøgelsespopulationen og tidsmæssige afgrænsninger af data, hvilket gennemgås i det følgende afsnit.

7.1 Undersøgelsespopulationer og datagrundlag i undersøgelsens kapitler

Undersøgelsen tager i kapitel 2 udgangspunkt i alle brudte (separerede) familier med to levende forældre og mindst et fælles 0-17-årigt barn, der i 2021 blev screenet til Familieretshusets familieudrednings- eller familiemæglingsspor (11.580 forældrepar med børn). Disse familier beskrives i kapitel 2 ved hjælp af registerdata fra Danmarks Statistik fra 2000-2021, oplysninger til brug for screening af sagen, som den ene forælder har afgivet i 2021 i forbindelse med, at vedkommende rejste sagen, og Familieretshusets medarbejderregistreringer af visse oplysninger ved sagens afslutning i Familieretshuset i 2021-2022. I de analyser, der bygger på Danmarks Statistiks registerdata, sammenlignes de to grupper af familier med sager i Familieretshuset med andre brudte (separerede), der ikke har haft kontakt med Familieretshuset eller Statsforvaltningen i perioden 2017-2021 (112.840 forældrepar med børn).

Efter således at have vist, hvad der karakteriserer familierne ved sagens begyndelse, beskrives de 11.580 screenede familiers sagsbehandlingsforløb i Familieretshuset i 2021-2022 i kapitel 3 ved hjælp af Familieretshusets egne sagsbehandlingsdata. Her belyser vi familiernes samlede deltagelse i møder m.m. og alle aftaler/afgørelser/henlæggelser, der er sket i familiernes sag (frem for at bruge enkeltsagsstrenge som analyseenhed). Det betyder, at der kan være afvigelser mellem analyserne i denne rapport og andre analyser, der bruger sagsstrenge som analyseenhed. Kapitel 3 afsluttes med en karakteristik af familier, der blev screenet i Familieretshuset i 2021 og i perioden 2021-2022 fik deres sag indbragt for retten, fordi det ikke var muligt at indgå en aftale i Familieretshuset. I denne analyse inddrages data om familiens situation ved sagens begyndelse (Danmarks Statistiks registerdata fra 2000-2021) og data om sagens behandling i Familieretshuset (Familieretshusets sagsbehandlingsdata fra 2021-2022).

I kapitel 4 fokuserer vi på 4.540 familier, hvis sag blev indbragt for familieretten i 2021, og viser, hvilken sagsbehandling familierne modtog hos denne myndighed. For at tilvejebringe et ensartet udgangspunkt for analysen skifter vi her analyseenhed, så det nu er familier, der *afsluttede* en sag i Familieretshuset i 2021 – frem for dem, der *rejste en sag* og blev screenet i 2021 som i kapitel 2 og 3. Disse familiers sagsbehandling i familieretten beskrives ved hjælp af Domstolsstyrelsens egne data, som viser forlig, afgørelser og andre afslutninger i sagerne i 2021. Derudover inddrages data fra familieretternes sagsafslutninger i 2021, som Familieretshuset har modtaget fra retterne. Disse data, som er indsamlet særskilt til evalueringen af reformen, indeholder oplysninger om sagens art i familieretten, om der blev gennemført en børnesamtale, og om udfaldet i udvalgte sagstyper. Da familieretterne kun har givet tilbagemelding til Familieretshuset i en del af de behandlede sager, dækker data 2.019 familier.

Kapitel 5 fokuserer på forældrenes egen oplevelse af deres sagsforløb og situation efter mødet med det familieretlige system i 2021 ved hjælp af spørgeskemadata, som er indsamlet af VIVE. Her er udgangspunktet familier, der ifølge Familieretshusets sagsdata har fået behandlet en sag og har været til mindst et møde i Familieretshuset i 2021. Deltagere, hvis sag blev henlagt i Familieretshuset, er underrepræsenterede i datamaterialet, der derfor fortrinsvis er udtryk for oplevelsen af Familieretshuset hos de forældre, der har indgået en aftale eller modtaget en afgørelse i Familieretshuset, og hos de forældre, hvis sag er indbragt for retten. I analyserne i kapitel 5 indgår besvarelser fra 1.133 forældre, som i analyserne kobles med data fra Familieretshusets screening af forældrene ved sagens start i enten 2020 eller 2021, data om sagens behandling i Familieretshuset i 2020-2021 og registerdata fra Danmarks Statistik fra 2000-2021.

Kapitel 6 fokuserer på familier, som efter et afsluttet sagsforløb i Familieretshuset i 2021 vender tilbage til Familieretshuset i 2022 eller 2023. Analyserne i dette kapitel bygger på i alt 13.368 familier, der har afsluttet en sag i Familieretshuset i 2021. I analysen indgår data fra Danmarks Statistik i 2000-2021, data fra Familieretshuset i 2020-2021 og 2022-2023 samt data fra Domstolsstyrelsen, der viser forlig, afgørelser og henlæggelser i sager, der er modtaget hos domstolene i 2021, og som kan være behandlet hos domstolene i 2021-2022.

7.2 Datakilder

7.2.1 Sagsdata fra Familieretshuset

Familieretshusets data består af følgende datasæt:

1. Et datasæt med sagsnumre og CPR-numre på sagens parter (f2_aktensparter).
2. Et datasæt med sagsnumre og angivelse af sagstype (f2_styringsakter).
3. Et datasæt med sagsnumre og angivelse af de møder, der er afholdt i sagerne (m4_møder).
4. Et datasæt med sagsnumre og angivelse af den måde, sagen er afsluttet på (f2_afgørelsesakter).
5. Et datasæt, der indeholder den ansøgende forælders angivelse af samarbejde, konflikt og risikofaktorer ved sagens begyndelse (screeningsdata).
6. Et datasæt, der indeholder Familieretshusets medarbejderes registreringer af udvalgte forhold i de afsluttede sager. Disse data er oparbejdet specifikt med henblik på evaluering af reformen.

Vi bruger som beskrevet to forskellige analysepopulationer, der afgrænses ved hjælp af dette datasæt:

1. De 11.580 familier, der er screenet til Familieretshusets udredningsspor (§ 7) eller Familieretshusets mæglingsspor (§ 6) i 2021 (kapitel 2 og 3).
2. De 13.368 familier, der er afsluttet i Familieretshuset i 2021, og som har fået en sag behandlet i Familieretshusets udredningsspor eller Familieretshusets mødespor i 2020-2021 (kapitel 4, 5 og 6).

Det samlede datasæt indeholder oplysninger om:

- Den ansøgende forælders (sagsøgers) oplysninger om konfliktniveau, samarbejde og risikofaktorer i sagen samt angivelse af, om sagen indledningsvis er screenet til familieudredning eller familiemægling i Familieretshuset (screeningsdata).
- Medarbejderregistreringer af forældres oplysninger om vold hhv. samarbejdschikane i sagen (afsluttende skema).
- Sagens art: Hvorvidt sagen omhandler samvær, bopæl eller forældremyndighed, og om der er tale om en gengangersag (f2_afgørelsesakter).
- Møder og tilbud, som forældre og børn har deltaget i (m4_mødedata).
- Oplysninger, der er indhentet fra tredjeparter i sagen (afsluttende skema).
- Hvorvidt der er gennemført børnesagkyndige undersøgelser eller sagkyndige erklæringer i sagen (f2_afgørelsesakter).
- Sagens afslutning i Familieretshuset, dvs. hvorvidt der er indgået en aftale eller truffet afgørelse i Familieretshuset, eller om sagen er indbragt for familieretterne (f2_afgørelsesakter).

7.2.2 Data fra domstolene

Domstolsstyrelsens data bruges som beskrevet som grundlag for kapitel 4. Det består af Domstolsstyrelsens egne data samt data, som familieretterne indberetter til Familieretshuset:

1. Domstolsstyrelsens egne data indeholder oplysninger om 4.540 familier, hvis sag blev indbragt for familieretten i 2021. Herfra henter vi oplysninger om, hvorvidt der er indgået forlig eller afgørelse i sagen.
2. Retternes indberetninger til Familieretshuset indeholder data om, hvorvidt sagen i retten har omhandlet samvær, bopæl eller forældremyndighed, hvorvidt der har været gennemført børnesamtaler i sagen i familieretten og udvalgte sagsudfald. Disse data er oparbejdet specifikt med henblik på evaluering af reformen.

7.2.3 Danmarks Statistiks registerdata

Danmarks Statistiks registerdata indeholder oplysninger om 11.580 forældrepar med 0-17-årige børn, der er screenet til et § 7-sagsforløb (udredning) eller et § 6-sagsforløb (mægling) i Familieretshuset i 2021 samt en sammenligningsgruppe af 112.840 separerede forældrepar med 0-17-årige børn, der ikke har været i kontakt med det familieretlige system. Forældre, der er døde, og forældre, der ikke optræder i Danmarks Statistiks registerdata i 2021, er sorteret fra.

Da Danmarks Statistiks data opdateres i forskellige tempi, anvendes registerdata fra hhv. 2019 (sundhedsdata fra Landspatientregisteret), 2020 (underretninger, forebyggende foranstaltninger og anbringelser på barnet, forældres uddannelse, beskæftigelse, økonomi, kriminalitet) og 2021 (antal børn i familien, forældres og børns alder, forældres samlivsstatus, forældres civilstand).

I analyserne anvender vi følgende operationaliseringer på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata:

- Forældres højeste uddannelse: forældres uddannelse inddelt i seks kategorier: 1. grunduddannelse, 2. gymnasial uddannelse, 3. erhvervsfaglig uddannelse (EUD), 4. kort videregående uddannelse (3 år), 5. mellemlang videregående uddannelse (4 år) og 6. lang videregående uddannelse (mindst 5 år).
- Forældre, der ikke er i beskæftigelse eller uddannelse: I vores analyser anvender vi den socioøkonomiske klassifikation (SOCIO, SOCIO02 og SOCIO13), som dannes ud fra oplysninger om personernes væsentligste indkomstkilde eller beskæftigelse i det pågældende år. Oplysningerne giver

information om, hvorvidt personen er selvstændig, medarbejdende ægtefælle, lønmodtager, arbejdsløs eller uden for arbejdsstyrken, herunder pensionist, kontanthjælpsmodtager eller uddannelsessøgende. Oplysninger om tilknytning til arbejdsmarkedet er suppleret med oplysninger om deltagelse i uddannelse.

- Forældres husstandsindkomst: Beregningen af husstandsindkomsten anvender oplysninger om den disponible indkomst for hvert medlem af den husstand, som forældrene deler adresse med, og tager derefter højde for antallet af børn og forældre i husstanden. Den disponible indkomst beregnes som summen af erhvervsindkomst, offentlige overførsler, private pensioner, formueindkomst og anden personlig indkomst. Alle disse indkomster er før skat. Dernæst trækkes skatter, renteudgifter og underholdsbidrag fra, og lejeværdi af egen bolig lægges til. I analyserne har vi vurderet forældrenes indkomst i forhold til hele den voksne (+18-årige) befolknings indkomst inddelt i kvartiler. I kapitel 2 vises dog kun dem, der befinder sig i den øverste fjerdedel af indkomstskalaen, og dem, der befinder sig i den nederste.
- Forældres psykiske sygdom: Vi anvender oplysninger fra Landspatientregisteret om psykiatriske diagnoser, som forældrene har modtaget i tidsrummet 2010-2019, der er det seneste opdaterede år.
- Forældres misbrug: Vi har undersøgt, om forældrene har et misbrug via diagnosedata fra Landspatientregisteret. Disse tal er dog så lavfrekvente, at det ikke giver mening at rapportere tallene.
- Forældres kriminalitet: Vi anvender oplysninger om afgørelser fra Det Centrale Kriminalitetsregister i hele forældrenes levetid. Vi inkluderer alle afgørelser om betinget og ubetinget fængselsstraf efter straffeloven, men ikke afgørelser efter særlove og bødestraffe uanset lovovertrædelser.
- Underretninger på barnet: Vi anvender oplysninger om, hvorvidt der har været underretninger på barnet til kommunen i 2020 samt i perioden 2015-2020, som er den periode, der er tilgængelige data fra.
- Forebyggende foranstaltninger knyttet til barnet: Vi anvender oplysninger om, hvorvidt barnet har modtaget forebyggende foranstaltninger i hele dets levetid i henhold til loven om social service. Data er opdateret frem til 2020.
- Anbringelser af barnet: Vi anvender oplysninger om, hvorvidt barnet har været anbragt uden for hjemmet i hele dets levetid i henhold til loven om social service. Data er opdateret frem til 2020.

De anvendte variable i analyserne er hentet fra følgende registre: BEF – Befolkningen, UDDF – Højeste fuldførte uddannelse, SOCIO – Beskæftigelse, IND – Indkomst og skattepligt, BUFO – Børn og unge med forebyggende foranstaltninger, BUAF – Børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, BUU – Underretninger på børn og unge,

KRAF – Kriminalstatistik afgørelser, PSYKADM – Landspatientregisteret psykiatriske indlæggelser, PSYKDIAG – Landspatientregisteret psykiatriske diagnoser.

7.2.4 Spørgeskemadata indsamlet blandt forældre

Kapitel 5 bygger på data fra VIVEs spørgeskemaundersøgelse blandt forældre, der har fået behandlet en sag i Familieretshuset. Spørgeskemadata er indsamlet årligt i perioden 2019-2023. Da denne rapport fokuserer på forældre, der afsluttede deres sag i 2021, indgår kun forældre, der besvarede skemaet i september-november 2021.

Indsamlingen af data er foregået ved at udsende et brev til den ene forælders e-Boks med orientering om undersøgelsen og link til et webspørgeskema. I hver sag er den adspurgte forælder udvalgt tilfældigt. I 2021 blev skemaet udsendt til 2.201 kvinder og 2.252 mænd – dvs. i alt 4.590 respondenter. Forældre, der ikke i første omgang besvarede skemaet, blevet rykket via et nyt brev i e-Boks op til to gange. I 2021 var svarprocenten 28 pct. (1.133 besvarelser).

På undersøgelsestidspunktet har nogle fået færdigbehandlet deres sag, andre venter på, at sagen skal behandles i familieretten, mens enkelte har flere sager kørende, der ikke nødvendigvis er færdigbehandlede samtidig.

De forældre, der har besvaret spørgeskemaet, har jf. Tabel 7.1 i højere grad fået behandlet deres sag i § 6-mæglingssporet, er lidt bedre uddannede og har lidt højere indkomst end andre familier, der har fået deres sag behandlet i § 6-sporet eller § 7-sporet i 2021, og som ikke har fået sagen henlagt. I forhold til forekomsten af risikofaktorer og konfliktniveau er deltagerne i undersøgelsen derimod repræsentative for den samlede gruppe forældre, der fik deres sag behandlet i de to mødespor i 2021.

Tabel 7.1 Frafaldsanalyse af deltagerne i VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021. Procent.

	Deltagere i spørgeskemaundersøgelse (angiver sag som afsluttet)		Deltagere i spørgeskemaundersøgelse (alle)		Alle ikke-henlagte sager behandlet i § 6- hhv. § 7-sporet i 2021	
	§ 6-sporet	§ 7-sporet	§ 6-sporet	§ 7-sporet	§ 6-sporet	§ 7-sporet
Andel i hvert spor	52	48	47	53	33	67
Forældres uddannelse						
Mor maksimum gymnasial	18	23	17	24	25	39
Far maksimum gymnasial	18	29	17	32	28	41
Forældres indkomst						
Mor nederste 25 pct.	45	51	44	58	51	63
Far nederste 25 pct.	24	37	23	37	29	48
Risikofaktorer						
Mor psykiatrisk diagnose 15-19	9	12	9	16	11	18
Far dømt for kriminalitet 2016-2020	6	13	6	14	9	20
Mindst en underretning på børn i 2020	12	45	14	46	20	49
Forældres konfliktniveau ved screening						
Lavt	25	13	24	11	24	12
Moderat	21	20	21	17	23	16
Højt	48	59	49	64	46	59
Ingen indbyrdes kontakt	6	8	6	8	7	13
Afslutning af sagen						
Afsluttes med aftale i Familierets- huset	68	50	59	30	59	31
Afsluttes med dom i retten	9	21	12	34	14	30
N	264	244	528	605	5.013	10.219

Kilde: VIVEs undersøgelse af forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder, 2021. Familieretshusets sagsbehandlingsdata og data fra Danmarks Statistik, 2000-2020.

Fra spørgeskemaet anvender vi 1) spørgsmål, der viser forældrenes oplevelse af udbyttet af Familieretshusets og familieretternes sagsbehandling i forhold til deres forældresamarbejde og børnenes hverdagsliv, 2) spørgsmål om forældrenes konfliktniveau og samarbejde, der er i de samme, som indgår i Familieretshusets screenings-spørgeskema, og 3) spørgsmål om forældrenes samvær med deres barn. Spørgeskemaet kan udleveres ved henvendelse til forfatterne.

7.3 Statistiske metoder

Rapportens analyser er gennemført ved hjælp af krydstabelanalyser og lineære regressionsmodeller, hvis resultater af formidlingsmæssige årsager præsenteres som betingede sandsynligheder.

I de analyser, der udelukkende bygger på registerdata, vises resultaterne af krydstabelanalyserne uden angivelse af konfidensintervaller eller signifikanstest, da den statistiske usikkerhed generelt er begrænset, når der er tale om totalpopulationer. I stedet kommenteres på den kvalitative statistiske forskel på de grupper, der indgår i analysen, og der skelnes typisk mellem mindre/begrænsede statistiske forskelle (1-4 procentpoint) eller større/betydelige forskelle (mere end 5 procentpoints forskel). Ved fænomener, der generelt er lavfrekvente i befolkningen (såsom svær psykisk sygdom eller anbringelse uden for hjemmet), kan en forskel på 3-4 procentpoint dog godt blive fremhævet analytisk, da der i så fald kan være tale om, at en gruppe har 50-100 pct. større sandsynlighed for at have oplevet det pågældende fænomen end den gruppe, der sammenlignes med.

De lineære regressionsmodeller i kapitel 3, 4, 5 og 6 er bygget op på baggrund af resultaterne af krydstabelanalyser og medtager således kun forklarende faktorer, der deskriptivt har vist sig at være sammenhængende med den afhængige variabel, som modellen ønsker at forklare. For at opfylde betingelserne for lineære regressionsmodeller er den afhængige variabel kodet som en dikotom 0-1-variabel.

I præsentationen af resultaterne vises de forklarende faktorer, der fortsat er signifikant forbundet med den afhængige variabel, når der kontrolleres for krydssammenhænge mellem de forklarende faktorer. Af formidlingsmæssige årsager er resultatet af de lineære regressionsmodeller omregnet til betingede sandsynligheder, der præsenteres med angivelse af konfidensinterval og signifikansniveau.

Litteratur

Alminde, S. (2021). *Børneperspektiver i familieretlige sager: Tilblivelse, positionering og inddragelse*. Roskilde: Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, Roskilde Universitet.

Anderson, S.R., Anderson, S.A., Palmer, K.L., Mutchler, M.S. & Baker, L.K. (2010). Defining high conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 39(1), 11-27.

Ankestyrelsen (2014). *Køreplan om det særlige spor: Køreplan om samarbejdet mellem kommunerne og Statsforvaltningen i de meget konfliktfyldte sager (det særlige spor)*. København: Ankestyrelsen.

Birnbaum, R. & Bala, N. (2010). Toward the differentiation of high-conflict families: An analysis of social science research and Canadian case law. *Family Court Review*, 48(3), 403-416.

Børne- og Socialministeriet (2018a). L 90 Forslag til Lov om Familieretshuset. <https://www.ft.dk/samling/20181/lovforslag/l90/index.htm>.

Børne- og Socialministeriet (2018b). *Aftale om ét samlet familieretligt system. Tema 2 Screening og visitation*. København: Social-, Bolig- og Ældreministeriet.

Børne- og Socialministeriet (2018c). *Kommenteret høringsnotat over Forslag til lov om Familieretshuset og Forslag til lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelsen af barnet i sager efter forældreansvarsloven)*. 28.10.2018. København: Børne- og Socialministeriet.

Dahl, K.M. (2022). Domæne 5: Sociale relationer. I: Ottosen, M.H., Andreasen, K.M., Dahl, M., Lausten, M., Rayce, S.B. & Tagmose, B.B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022* (pp. 92-117). København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Dahl, K.M. (2023). *Forældres oplevelse af de familieretlige myndigheder 2022: Tredje opfølgning efter reform af området i 2019*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Dahl, K.M. & Eiberg, M. (2024). *Børneinddragelse i Familieretshuset: Børns oplevelse af børnesamtalen og kontaktpersonsordningen 2023*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Dahl, K.M. et al. (2024). Evaluering af den familieretlige reform fra 2019 (Arbejdstitel). København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Danmarks Domstole (2021). *Vejledning om familierettens behandling af forældreansvarssager og om tvangsfuldbyrdelse*. København: Domstolsstyrelsen.
- Domstolsstyrelsen (2023). *Domstolsstyrelsens årsstatistik. Modtagne og afsluttede familieretlige sager, 2019-23*. København: Domsstolsstyrelsen. (årlige statistikopgørelser fra Domstolsstyrelsen).
- Familieretshuset (2021). *Årlig rapport om behandlingen af familieretlige sager og om emner af overordnet relevans for samarbejdet mellem Familieretshuset og familieretterne – 2021*. Aabenraa: Familieretshuset.
- Familieretshuset (2022a). *Årlig rapport om behandlingen af familieretlige sager og om emner af overordnet relevans for samarbejdet mellem Familieretshuset og familieretterne – 2022*. Aabenraa: Familieretshuset.
- Familieretshuset (2022b). *Vejledning om visitationskriterier*. Aabenraa: Familieretshuset.
- Folketingets Ombudsmand (2021). *Brev til Familieretshuset. Den generelle ventetid på udarbejdelse af børnesagkyndige undersøgelser og sagkyndige erklæringer*. København: Folketingets Ombudsmand.
- Frederiksen, K.S., Hesse, M., Grittner, U. & Pedersen, M.U. (2021). Estimating perceived parental substance use disorder: Using register data to adjust for non-participation in survey research. *Addictive Behaviors, 119*, 1-7.
- Haddad, L., Phillips, K.D. & Bone, J.M. (2016). High-conflict divorce: A review of the literature. *American Journal of Family Law, 29(4)*, 243–258.
- Hellner, A. & Kaldal, A (2024). Beyond the horizon: Matching legal proceedings to problems in custody disputes. I: Kaldal, A., Hellner, A. & Mattsson, T. *Children in Custody Disputes: Matching Legal Proceedings to Problems* (pp. 185-208). London: Springer Nature.
- Jevne, K.S. & Andenæs, A.A. (2017). Parents in high-conflict custodial cases: Negotiating shared care across households. *Child & Family Social Work, 22(1)*, 296-305.
- Lund-Andersen, I. (2021). Familieretsproces i et barneperspektiv – erfaringer fra den nye danske reform. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørgsmål, (3-4)*, 271-287.

- Maccoby, E.E., Mnookin, R.H., Depner, C.E. & Peters, H.E. (1992). *Dividing the Child: Social and Legal Dilemmas of Custody*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- McIntosh, J.E., Lee, J. & Ralfs, C. (2016). The family law doors: Research and practice updates. *Family Matters*, (98), 34-41.
- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender (2006). *Barnets perspektiv: Forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, tvangsfuldbyrdelse. Betænkning nr. 1475 afgivet af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær*. København: Familiestyrelsen.
- Nylund, A. (2012). Barnefordelingssaker og «familier med høyt konfliktnivå». *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 10(3-4), 215-235.
- Nylund, A. (2024). Nordic family mediation: Towards a system of differentiated services? I: Kaldal, A., Hellner, A. & Mattsson, T. (2024). *Children in Custody Disputes: Matching Legal Proceedings to Problems* (pp. 41-66). London: Springer Nature.
- Ottosen, M.H. (1999). *Børnesagkyndig rådgivning: Evaluering af et forsøg i to statsamter*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Ottosen, M.H. (2016). *Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H. & Dahl, K.M. (2022). *Fuldbyrdelsessager efter forældreansvarsloven: Før og efter den familieretlige reform i 2019*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H., Dahl, K.M. & Boserup, B. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet: Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H., Frederiksen, S. & Henze-Pedersen, S. (2020). *Psykisk vold mod børn i hjemmet: Et vidensgrundlag*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H. & Stage, S. (2011). *Dom til fælles forældremyndighed: En evaluering af forældreansvarsloven*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

- Ottosen, M.H. & Østergaard, S.V. (2022). *Partnervold i Danmark 2020*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Retsplejerådet (2023). *Katalog med anbefalinger til nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene*. Afgivet den 17. april 2023. København: Justitsministeriet.
- Rørdamudvalget (2023). *Rapport fra udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene*. København: Justitsministeriet.
- Salem, P., Kulak, D. & Deutsch, R.M. (2006). Triaging family court services: The Connecticut Judicial Branch's family civil intake screen. *Pace Law Review*, 4(27), 741-783.
- Shaw, L.A. (2010). Divorce mediation outcome research: A meta-analysis. *Conflict Resolution Quarterly*, 27(4), 447-467.
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet (2019). *LBK nr 766 af 07/08/2019. Familieretshusloven*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/766>.
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet (2020a). *VEJ nr. 9404 af 26/06/2020. Familierets-
husvejledningen*. <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/9404>.
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet (2020b). *LBK nr. 1768 af 30/11/2020. Forældreansvarsloven*. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1768>.
- Social-, Bolig- og Ældreministeriet (2023). *VEJ nr 10090 af 11/12/2023. Forældreansvarsvejledningen*. <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2023/10090>.
- Social- og Indenrigsministeriet (2016). *Udenlandske erfaringer med at mindske omfanget af retlige konflikter i familieretlige sager*. København: Social- og Indenrigsministeriet.
- Stacer, D.L. & Stemen, F.A. (2000). Intervention for high conflict custody cases. *American Journal of Family Law*, 14(4), 242-251.
- Statsrevisorerne (2024). *Rigsrevisionens beretning afgivet til Folketinget med Statsrevisorerne bemærkninger. Sagsforløb i det familieretlige system*. København: Statsrevisorerne.

VIVE